

แนวทางการจัดทำ
หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อทดลองใช้สำหรับ
ช่วงชั้นที่ 2
(ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6)

คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน
กระทรวงศึกษาธิการ
สิงหาคม 2550

แนวทางการจัดทำ

หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เล่ม 2 ช่วงชั้นที่ 2

ชุดแนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ประกอบด้วย หนังสือทั้งหมด 6 เล่ม

1. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 1 ช่วงชั้นที่ 1
2. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 2 ช่วงชั้นที่ 2
3. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 3 ช่วงชั้นที่ 3
4. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 4 ช่วงชั้นที่ 4
5. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 5 การศึกษานอกโรงเรียน
6. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เล่ม 6 อาชีวศึกษา

จัดทำโดย คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน

ด้วยความร่วมมือของ โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2550

จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์โดย คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน
กระทรวงศึกษาธิการ

ห้ามผลิตเพื่อจำหน่ายไม่ว่ารูปแบบใดๆ แต่สามารถผลิตเพื่อแจกเป็นวิทยาทานได้ โดยทำจดหมายขออนุญาตมายัง
สำนักพัฒนาการเรียนการสอน นักศึกษาและกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ / โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ชุดแนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา และช่วยให้ครูผู้สอน
ในแต่ละกลุ่มสาระสามารถสอน หรือบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการเรียน
การสอนทั้งในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และมีความหมาย
ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับชั้น และตามภูมิสังคมของสถานศึกษา โดยพิจารณาความเหมาะสม
ของตัวอย่างที่เสนอให้ทดลองใช้ ในด้านเวลาการสอน/เนื้อหาสาระ/และกิจกรรมการเรียนรู้

คำนำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งภายใต้สภาวะการณ์ปัจจุบันหลายหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชน ได้น้อมนำหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและปรากฏความสำเร็จเป็นรูปธรรมมากขึ้น และจากความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 1 มาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข คณะกรรมการบริหารโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้มอบหมายให้คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน จัดทำ **ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญา และสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการสู่การเรียนรู้การสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของทุกระดับได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม

คณะทำงานฯ ได้ร่วมกับภาคีต่าง ๆ จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “สร้างคน สร้างสังคม สู่ความพอเพียง : ประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน” ในเดือนตุลาคม 2549 เพื่อให้ครูและบุคลากรในวงการศึกษา ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาฯ และมีความสามารถในการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้การสอน ร่วมระดมความคิดเห็นยกร่างตัวอย่าง **หน่วยการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอนในทุกระดับ** และได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับร่างชุดหน่วยการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในเดือนพฤศจิกายน 2549 โดยมีผลผลิตเป็นชุดเอกสาร 6 เล่ม แยกตามแต่ละช่วงชั้น รวมถึงอาชีวศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน และจะได้นำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้นี้ไปทดลองใช้และวิจัยเชิงปฏิบัติการในสถานศึกษาที่สนใจอาสาสมัครร่วมเป็นเครือข่ายสถานศึกษาทดลองประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 เพื่อร่วมพัฒนาตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และจะได้ให้สถานศึกษาทั่วประเทศสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทันในปีการศึกษา 2550 เป็นต้นไป

คณะทำงานฯ ใคร่ขอขอบคุณ โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้อง ภาคีขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครูและบุคลากรทุกท่านที่มุ่งมั่น และทุ่มเท กำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา ในการจัดทำชุดตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงนี้จนสำเร็จเกินความคาดหมาย

คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน
สิงหาคม 2550

คำชี้แจงประกอบการใช้

1. คณะผู้จัดทำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คณะผู้จัดทำชุดตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้นี้ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนจากสถานศึกษาในสังกัดต่างๆ ทั้งของภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 132 คน ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีประสบการณ์ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และสมัครเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สู่การเรียนการสอน โดยผ่านการคัดเลือกจากคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนให้เข้าร่วมในการดำเนินงาน

2. หลักคิดในการจัดทำชุดตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 สารหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภายใต้มาตรฐาน ส 3.1 ซึ่งกำหนดให้ “เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อกำหนดชีวิตอย่างมีดุลยภาพ” โดยมีมาตรฐานช่วงชั้นแยกได้ดังนี้

- ช่วงชั้นที่ 1 - 2 ส 3.1 (4) เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้
- ช่วงชั้นที่ 3 - 4 ส 3.1 (5) เข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปใช้ประยุกต์กับชีวิตประจำวันได้

2.2 การจัดทำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เริ่มจากการจัดทำร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดมาตรฐานเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสาระเรียนรู้วิชาต่างๆในแต่ละชั้น แล้วจึงจัดทำหน่วยการเรียนรู้หลัก ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักคิด และหลักปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบบสหวิทยาการ หรือบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้อีก 7 กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ และภาษาต่างประเทศ

2.3 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ได้เน้นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม และปลูกฝังวิธีการคิด และการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลักการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของการใช้ คุณธรรมนำความรู้ ซึ่งรวมถึงความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน ความเพียร การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และการใช้ความรู้ทางหลักวิชาการอย่างรอบรู้รอบคอบ และระมัดระวัง

เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง
ในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน

3. ขั้นตอนการจัดทำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ / แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เคร่งครัดในรูปแบบของการเขียนหน่วย / แผนการจัดการเรียนรู้ สามารถปรับใช้ได้ตาม
ธรรมชาติของวิชา ระดับชั้น ตามบริบทของสถานศึกษา แต่คงหัวข้อสำคัญไว้ได้แก่ (1) ผลการเรียนรู้
ที่คาดหวัง (2) สารการเรียนรู้ (3) กิจกรรมการเรียนรู้ (4) สื่อ / แหล่งการเรียนรู้ (5) การวัด
และประเมินผล

3.2 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอน ดังนี้

- เริ่มจากการกำหนดหน่วยการเรียนรู้ โดยศึกษาและเลือกมาตรฐานการเรียนรู้
ของแต่ละกลุ่มสาระ และกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาสาระที่จะเรียน แต่สามารถยืดหยุ่นได้ในแต่ละ
สถานศึกษา

- วิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้
- เลือกสื่อและแหล่งการเรียนรู้ประกอบการจัดการเรียนการสอน
- กำหนดเครื่องมือ วิธีการวัดและเกณฑ์การประเมินผล ตลอดจนผลสัมฤทธิ์
ที่ผู้เรียนได้รับ ได้แก่ (1) ผู้เรียนได้รับความรู้ที่ชัดเจน (2) ผู้เรียนมีแนวทางในการประยุกต์
ใช้ความคิดในชีวิตประจำวัน (3) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (4) ผู้เรียนได้รับการวัดผล
ตามสภาพจริง

4. การใช้ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.1 ก่อนอื่น ผู้ใช้ต้องทำความเข้าใจความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ใน 3 หลักการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยใช้
2 เงื่อนไข คือ คุณธรรมและความรู้ ในการสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นใน 4 มิติ ได้แก่ ด้านวัตถุ
หรือเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสามารถศึกษาได้จาก ภาคผนวก ก และ
ภาคผนวก ข ท้ายเล่ม หรือศึกษาเพิ่มเติมจากเว็บไซต์ www.sufficiencyeconomy.org

4.2 หลังจากนั้น ผู้ใช้ต้องทำการศึกษาร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงก่อน โดยทำความเข้าใจ
สาระที่ควรสอนในแต่ละชั้นปีที่จะนำไปใช้สอน อย่างเป็นองค์รวม และศึกษาโครงสร้าง
ของหลักสูตรโดยรวมของทุกช่วงชั้น เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงพัฒนาของหลักสูตรโดยรวม

4.3 ในการนำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ไปทดลองใช้ในการเรียนการสอนนั้น ผู้สอน
สามารถปรับเวลาการสอน เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนรู้ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับ
สภาพภูมิสังคมของแต่ละสถานศึกษา โดยให้ยึดมาตรฐานเรียนรู้ของแต่ละชั้นปีเป็นหลัก

4.4 อย่างไรก็ดี หากผู้สอนพบว่า มาตรฐานเรียนรู้ของแต่ละชั้นปีที่นำเสนอ โดยคณะทำงานฯ มีปัญหาในการนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดสาระในการสอน หรือหากมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่จะเสนอให้ปรับปรุง ร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง หรือมาตรฐานเรียนรู้ของแต่ละชั้นปี เพื่อให้สามารถนำไปดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้สอนสามารถเสนอข้อคิดเห็นต่อคณะทำงานฯ เพื่อนำไปสู่การพิจารณาปรับปรุงได้

4.5 เมื่อได้ทดลองใช้ ร่างหลักสูตร และ ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ไประยะหนึ่งแล้ว ผู้ใช้สามารถมีส่วนร่วมในการเสนอข้อชี้แนะในการปรับปรุง ร่างหลักสูตร และ หน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ ให้มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้จริงได้มากยิ่งขึ้น โดยสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งดำเนินการโดยคณะทำงานฯ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2550

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้

เนื่องจากการจัดทำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ เน้นการใช้งานได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนในแต่ละสาระ สามารถสอนหรือบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการเรียนการสอน ทั้งในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และมีความหมาย จึงได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาต่างๆ ที่สนใจ อาสาสมัครร่วมเป็นเครือข่ายสถานศึกษาทดลองประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 นี้ เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้จริงมากยิ่งขึ้น โดยมีแนวทางในการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่

5.1 การปรับปรุงร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง หรือมาตรฐานเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี

5.2 การปรับใช้ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้หลัก หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ และแผนการจัดการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับแต่ละระดับชั้น ตามภูมิสังคมของสถานศึกษา โดยพิจารณาความเหมาะสมของตัวอย่างที่เสนอให้ทดลองใช้ในด้านเวลาการสอน / เนื้อหาสาระ / และกิจกรรมการเรียนรู้

5.3 การพัฒนาตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสาระอื่นๆ ของแต่ละชั้นปีที่ยังไม่ได้จัดทำในครั้งนี้

ทั้งนี้ คณะทำงานฯ จะได้มีการประชุมระดมความคิดเห็นระหว่างบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง จากเครือข่ายสถานศึกษาทดลองประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภูมิภาคต่างๆ ประมาณช่วงต้น - กลางปี 2550 เพื่อร่วมพัฒนาตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ตามแนวทางดังกล่าวข้างต้นซึ่งจะได้แจ้งให้สถานศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสนใจ ได้ทราบต่อไป

สารบัญ

คำนำ	ก
คำชี้แจงประกอบการใช้	ข
แนวทางการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1
แผนภูมิ การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	2
หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4
วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการสาระปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการเรียนการสอน สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ช่วงชั้นที่ 2	5
ผังมโนทัศน์แสดงการวิเคราะห์หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้อง กับมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ช่วงชั้นที่ 2	10
ผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 “ชีวิตมีคุณค่า พึ่งพาเศรษฐกิจพอเพียง”	11
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ช่วงชั้นที่ 2	13
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ชีวิตมีคุณค่า พึ่งพาเศรษฐกิจพอเพียง	17
■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ดำเนินชีวิตตามรอยพ่อพาครอบครัวอยู่สบาย ■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ทรัพยากรมีคุณค่าใช้รักษาอย่างพอเพียง ■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง รับ - จ่ายอย่างรู้ค่าพาชีวิตให้พอเพียง ■ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ภูมิปัญญามีคุณค่ารักษาและยกย่อง	18 27 36 42
ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	54
■ กลุ่มสาระ การงานอาชีพ และเทคโนโลยี เรื่อง อยู่อย่างพอ พออยู่ พอกิน พอเพียง เลี้ยงชีวิตเป็นสุข	
ผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 “ชีวิตที่พอเพียง ไม่เสี่ยงความยากจน”	60

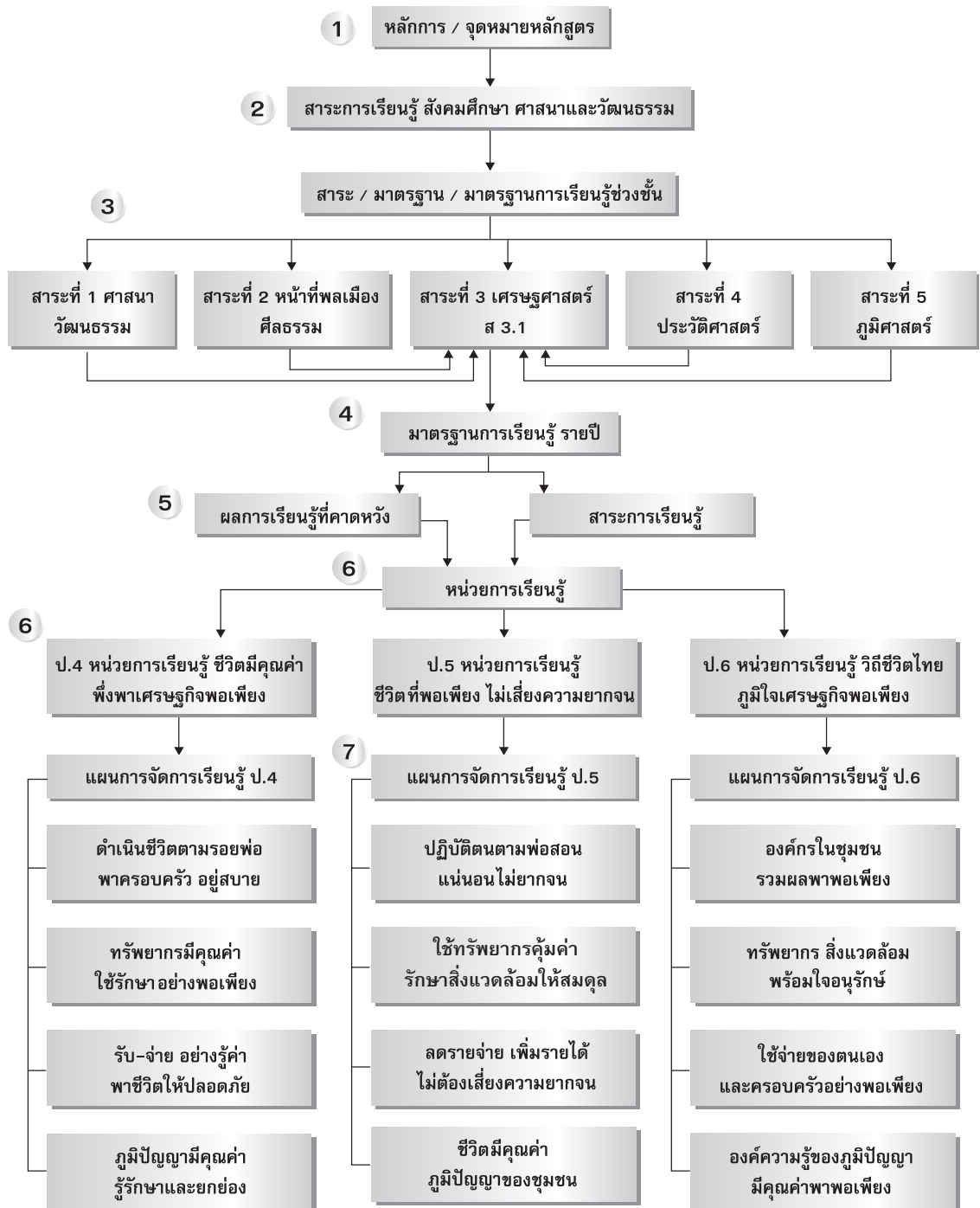
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	61
เรื่อง ชีวิตที่พอเพียง ไม่เสียความยากจน	
▪ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ปฏิบัติตนตามพอสอน แนนอนไม่ยากจน	62
▪ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รักษาสิ่งแวดล้อมให้สมดุล	71
▪ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ไม่เสียความยากจน	77
▪ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ชีวิตมีคุณค่าภูมิปัญญาของชุมชน	86
ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	89
▪ กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ตลาดนัดเศรษฐกิจพอเพียง	
ผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	100
"วิถีชีวิตไทย ภูมิใจเศรษฐกิจพอเพียง"	
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	101
เรื่อง วิถีชีวิตไทย ภูมิใจเศรษฐกิจพอเพียง	
▪ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง องค์กรในชุมชน รวมพลังพอเพียง	102
▪ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พร้อมใจอนุรักษ์	109
▪ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างพอเพียง	115
▪ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง องค์กรความรู้ของภูมิปัญญาที่มีคุณค่าพอเพียง	121
ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	133
▪ กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษ ชีวิตจะปลอดภัย	
คณะผู้จัดทำหลักสูตรบูรณาการ	141
ภาคผนวก ก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ	147
ภาคผนวก ข แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่าง ๆ	169

แนวทางการพัฒนาหลักสูตร บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

---

1. วิเคราะห์หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. วิเคราะห์สาระ มาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์
มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการ
บริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจ
พอเพียง เพื่อดำรงชีวิต
มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ส 3.1.4 เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และ
สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
ส 3.1.5 เข้าใจระบบและวิธีการของสหกรณ์
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสาระ มาตรฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ในกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง
4. จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง รายปี (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 5 และ 6)
5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้
6. จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
7. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

แผนภูมิ การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สาระและมาตรฐานหลักสูตร
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรฐานการเรียนรู้: สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

- ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการ ทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร
ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการ
ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
- ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ ของระบบเศรษฐกิจ และ
ความจำเป็นของการร่วมมือกัน ทางเศรษฐกิจ

หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

- มาตรฐาน ส 3.1 :** เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
- มาตรฐานช่วงชั้นที่ 2** เข้าใจหลักแนวคิดระบบวิถีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน

(ร่าง) มาตรฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแยกตามชั้นปี ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
1. เข้าใจหลักการปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	1. ปฏิบัติตนตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง	1. เข้าใจระบบและวิธีการดำเนินงานขององค์กรในโรงเรียน / ชุมชน ตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สำรวจสภาพปัญหาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ปัญหา	2. วิเคราะห์การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลในชุมชน	2. รู้จักใช้ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เข้าใจสภาพรายรับ-รายจ่ายของตนเองและวางแผนการใช้จ่ายตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง	3. เข้าใจสภาพรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว และนำหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง มาลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว	3. วิเคราะห์วางแผนและจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ
4. สำรวจและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	4. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	4. รวบรวมองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

**วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการ
สาระปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอน**
สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ
ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6)

---

1. ภาษาไทย

- ท 1.1 (1) :** สามารถอ่านได้คล่อง และอ่านได้เร็วขึ้น เข้าใจความหมายของคำสำนวน โวหาร การบรรยายการพรรณนา การเปรียบเทียบ การใช้บริบท เข้าใจความหมายของคำสำนวนและเนื้อเรื่อง และใช้แหล่งความรู้พัฒนาความสามารถในการอ่าน
- ท 1.1 (2) :** สามารถแยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ ดีความ สรุปลความ หาคำสำคัญ ในเรื่องที่อ่านและใช้แผนภาพโครงเรื่อง หรือแผนภาพความคิดพัฒนาความสามารถในการอ่านนำความรู้ความคิดจากการอ่านไปใช้แก้ปัญหาตัดสินใจ คาดการณ์และใช้การอ่านเป็นเครื่องมือการพัฒนาตน การตรวจสอบความรู้และค้นคว้าเพิ่มเติม
- ท 2.1 (1) :** สามารถเขียนเรียงความ ย่อความชี้แจงการปฏิบัติงาน การรายงาน เขียนจดหมาย สื่อสารได้เหมาะกับโอกาสและจุดประสงค์ เขียนเรื่องราวจากจินตนาการหรือเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง รวมทั้งใช้กระบวนการเขียนพัฒนางานเขียน
- ท 2.1 (2) :** มีมารยาทการเขียนและนิสัยรักการเขียนและการศึกษาค้นคว้า โดยใช้ทักษะการเขียนและการศึกษาค้นคว้าโดยใช้ทักษะการเขียนจดบันทึกข้อมูลความรู้ ประสพการณ์ เหตุการณ์ และการสังเกตอย่างเป็นระบบนำวิธีการของแผนภาพความคิดมาพัฒนางานเขียน และการรายงาน และเขียนสื่อสารได้ตามจุดประสงค์อย่างมีมารยาททางสังคม
- ท 3.1 (1) :** สามารถจับประเด็นสำคัญ และรายละเอียด แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น สรุปลความ วิเคราะห์เรื่องตามข้อเท็จจริง เข้าใจจุดประสงค์ของเรื่องและของผู้พูด เข้าใจถ้อยคำ การใช้คำเสียง กิริยาท่าทางของผู้พูด สามารถรับสารจากการฟังและการดู โดยตั้งข้อสังเกตเปรียบเทียบกับประสพการณ์ในชีวิตจริง แสดงความรู้ ความคิดเห็น จากเรื่องที่ฟังและดูอย่างกว้างขวาง
- ท 3.1 (2) :** สามารถสนทนาโต้ตอบ/พูดแสดงความรู้ ความคิด พูดวิเคราะห์เรื่องราว พูดต่อหน้า ชุมชนและพูดรายงานโดยใช้ถ้อยคำเหมาะสมแก่เรื่องและจุดประสงค์ตามหลักการพูด มีมารยาทการฟัง การดู และการพูด
- ท 4.1 (1) :** สามารถสะกดคำในวงคำศัพท์ ที่กว้างและยากขึ้น อ่านและเขียนคำได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว

- ท 4.1 (2) : สามารถใช้กลุ่มคำตามชนิดและหน้าที่มาเรียบเรียงเป็นประโยค ใช้ประโยคสื่อสารได้ชัดเจน รู้จักใช้คำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย
- ท 4.1 (6) : สามารถเล่านิทานพื้นบ้าน และตำนานพื้นบ้านในท้องถิ่นอย่างเห็นคุณค่า

2. คณิตศาสตร์

- ค 1.1 (1) : มีความคิดรวบยอดและความรู้สึกเชิงจำนวน (Number sense) เกี่ยวกับจำนวนนับ เศษส่วน และทศนิยม
- ค 1.1 (2) : อ่าน เขียนตัวหนังสือและตัวเลขแสดงจำนวนนับ เศษส่วน ทศนิยมและร้อยละได้
- ค 1.1 (3) : เปรียบเทียบจำนวนนับ เศษส่วน ทศนิยมและร้อยละได้
- ค 1.2 (1) : มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณ และการหาร จำนวนนับ เศษส่วน ทศนิยม และร้อยละ
- ค 1.2 (2) : บวก ลบ คูณ และหารจำนวนนับ ศูนย์ เศษส่วน และทศนิยม พร้อมทั้งตระหนักถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบที่ได้
- ค 1.2 (3) : อธิบายผลที่ได้จากการบวก การลบ การคูณ และการหาร จำนวนนับ ศูนย์ เศษส่วน และทศนิยม พร้อมทั้งบอกความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการของจำนวนต่าง ๆ ได้
- ค 1.2 (4) : แก้ปัญหาเกี่ยวกับการบวก การลบ การคูณ และการหาร จำนวนนับ ศูนย์ เศษส่วน ทศนิยม และร้อยละ พร้อมทั้งตระหนักถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบที่ได้ และสามารถสร้างโจทย์ได้
- ค 1.3 (1) : บวก ลบ คูณ หาร จำนวนนับ ศูนย์ เศษส่วน ทศนิยม โดยการประมาณได้
- ค 1.3 (2) : เข้าใจเกี่ยวกับการประมาณค่า และนำไปใช้แก้ปัญหาได้
- ค 2.2 (3) : บอกเวลา ช่วงเวลา และจำนวนเงินได้
- ค 2.3 (1) : นำความรู้เกี่ยวกับการวัด เงิน เวลา ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้
- ค 5.1 (2) : อ่านและอภิปรายประเด็นต่างๆจากแผนภูมิรูปภาพ แผนภูมิแท่ง แผนภูมิรูปวงกลม ตาราง และกราฟได้
- ค 6.1 (1) : ใช้วิธีการที่หลากหลายแก้ปัญหาได้
- ค 6.1 (2) : ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้
- ค 6.2 (1) : ให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจและสรุปผลได้อย่างเหมาะสม
- ค 6.3 (1) : ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ในการสื่อสาร สื่อความหมาย และนำเสนอได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม
- ค 6.4 (1) : นำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปเชื่อมโยงในการเรียนรู้เนื้อหาต่างๆ ในวิชาคณิตศาสตร์ และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับวิชาอื่นได้
- ค 6.4 (2) : นำความรู้และทักษะจากการเรียนคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ และในชีวิตจริงได้

3. วิทยาศาสตร์

- ว 2.1 (1) : สังเกต สำรวจตรวจสอบอภิปราย และอธิบายความสัมพันธ์ของกลุ่มสิ่งมีชีวิตในแหล่งที่อยู่ต่างๆ เขียนแผนภาพแสดงโซ่อาหาร และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต
- ว 2.2 (1) : สังเกต สำรวจตรวจสอบ อภิปราย และอธิบายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ผลของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมโดยธรรมชาติและโดยมนุษย์ แสดงแนวคิดและร่วมปฏิบัติในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ว 8.1 (2) : วางแผนการสังเกต สำรวจตรวจสอบ หรือศึกษาค้นคว้าหลายๆวิธี คาดการณ์สิ่งที่จะพบจากการสำรวจตรวจสอบ และเสนอวิธีการสำรวจตรวจสอบ

4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

- ส 1.2 (1) : ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในสังคมพร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติของตน เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต
- ส 1.2 (2) : เห็นคุณค่าการทำความดีของบุคคลสำคัญและเสนอเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อนและสังคมใกล้เคียง เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
- ส 1.3 (1) : รู้และปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรมค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนา ที่ตนเองนับถือในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง กลุ่มสังคมที่ตนเป็นสมาชิกและสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดชุมชน และประเทศชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
- ส 2.1 (1) : ภูมิใจและชื่นชมในการเป็นพลเมืองที่ดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยของตนเอง และบุคคลอื่นในระดับกลุ่ม สังคมท้องถิ่นและประเทศชาติ
- ส 2.1 (3) : เข้าใจและปฏิบัติตามบรรทัดฐาน และวัฒนธรรมในจังหวัด ภาคและประเทศ รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญในวัฒนธรรมของกลุ่มคนในสังคมที่มีความหลากหลายและยอมรับในคุณค่าซึ่งกันและกัน
- ส 3.1 (1) : เข้าใจปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ส 3.1 (4) : เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้
- ส 3.1 (5) : เข้าใจระบบและวิธีการของสหกรณ์
- ส 3.2 (1) : รู้และเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการทำงานทั้งการผลิตและการบริการ
- ส 4.1 (2) : เข้าใจลักษณะของข้อมูล และการจัดระบบข้อมูลระดับจังหวัด ภาคและประเทศ
- ส 4.2 (2) : เข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ส 4.2 (3) : รู้จักและวิเคราะห์ผลงานสำคัญที่เกิดจากการสร้างสรรค์วัฒนธรรมในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย

- ส 4.3 (2) :** เข้าใจปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- ส 4.3 (3) :** รู้และเข้าใจประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ชาติไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จนเกิดความภูมิใจนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต
- ส 5.2 (1) :** รู้ลักษณะเฉพาะความสำคัญและความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาคต่างๆ ของไทย ตระหนักถึงความจำเป็น วิธีการกระจายและแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างท้องถิ่น เข้าใจสาเหตุผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากรในท้องถิ่นและประเทศ
- ส 5.2 (2) :** เข้าใจความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตในภูมิภาคต่างๆ ของไทย เข้าใจลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชากรและการอพยพย้ายถิ่น ภูมิใจและรักษาสีงแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมของท้องถิ่นและประเทศ
- ส 5.2 (3) :** เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมตระหนักถึงผลจากการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ดำเนินชีวิตตามแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมแก้ปัญหาและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- ส 5.2 (4) :** มีทักษะในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมจากแหล่งความรู้ในท้องถิ่น

5. สุขศึกษาและพลศึกษา

- พ 5.1 (2) :** เข้าใจผลกระทบของการใช้ยา บุหรี่ สุรา สารเสพติด ภัยอันตราย และความรุนแรงที่มีต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม และสามารถหลีกเลี่ยงได้

6. ศิลปะ

- ศ 1.2 (2) :** ฟังพอใจและยอมรับในภูมิปัญญาของการสร้างงานทัศนศิลป์ การสืบทอดการทำงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล
- ศ 2.2 (2) :** ฟังพอใจและยอมรับในภูมิปัญญาของการสร้างงานดนตรี การสืบทอดงานดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล
- ศ 3.2 (2) :** ฟังพอใจ และยอมรับในภูมิปัญญาของการสร้างผลงาน การสืบทอดนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยและสากล

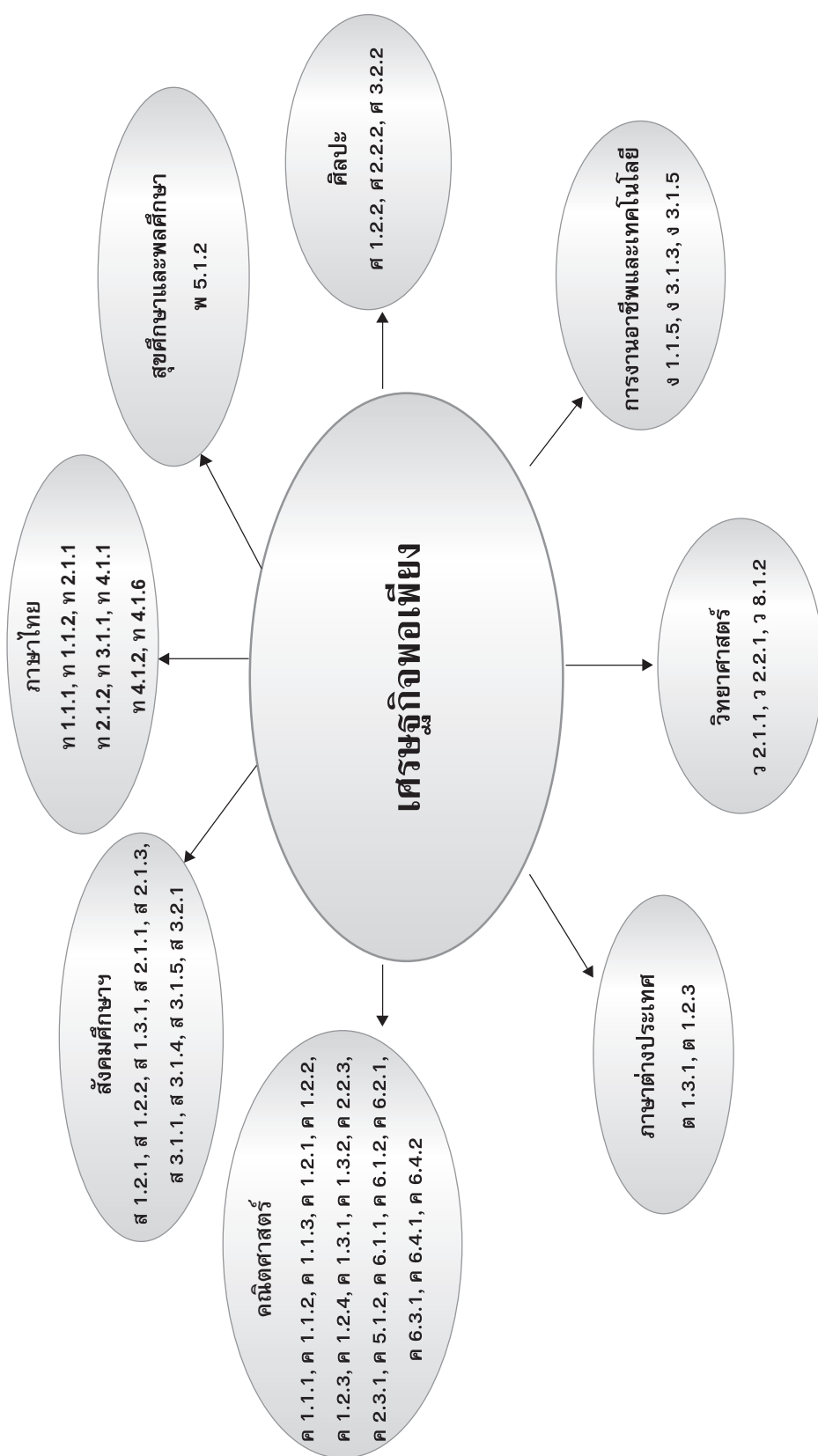
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี

- ง 1.1 (5) : ใช้พลังงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการทำงานอย่างคุ้มค่าและถูกวิธี
- ง 3.1 (3) : เลือกเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
- ง 3.1 (5) : เปรียบเทียบสิ่งของเครื่องใช้ หรือวิธีการที่ได้จากเทคโนโลยีที่ใช้ในท้องถิ่น ทั้งด้านคุณภาพ ความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับ ความคุ้มค่าต่อการใช้งานและเลือกใช้อย่างเหมาะสม ปลอดภัยและมีผลดีต่อสิ่งแวดล้อม

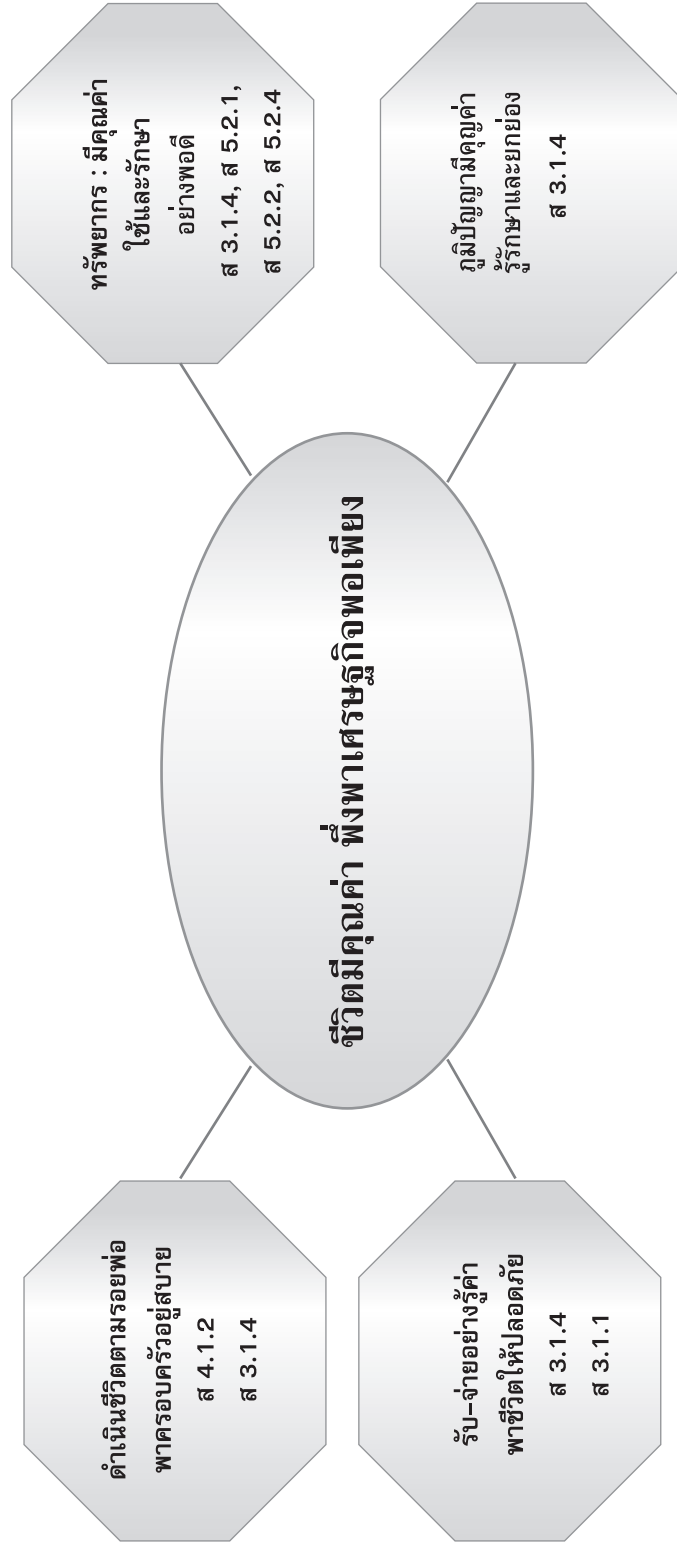
8. ภาษาต่างประเทศ

- ต 1.2 (3) : ใช้ภาษาง่ายๆ เพื่อขอและให้ข้อมูลอธิบายเกี่ยวกับบุคคล และสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวันและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนรู้ทางภาษา และผลจากการฝึกทักษะต่างๆ
- ต 1.3 (1) : ให้ข้อมูลง่ายๆ เกี่ยวกับตนเอง สิ่งแวดล้อม และสังคมใกล้ตัว ด้วยข้อความสั้นๆ

ผังโมเดลแสดงการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อเพียงสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ช่วงชั้นที่ 2

ผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ชื่อหน่วยการเรียนรู้ “ชีวิตมีคุณค่า ฟังพาเศรษฐกิจพอเพียง”

ตัวอย่าง

หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 : ชีวิตมีคุณค่า พึ่งพาเศรษฐกิจพอเพียง

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 : เรื่อง ดำเนินชีวิตตามรอยพ่อพาครอบครัวอยู่สบาย
- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 : เรื่อง ทรัพยากรมีคุณค่าใช้รักษาอย่างพอดี
- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 : เรื่อง รับ-จ่ายอย่างรู้คุณค่าพาชีวิตให้พอเพียง
- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 : เรื่อง ภูมิปัญญามีคุณค่ารู้รักษาและยกย่อง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 : ชีวิตที่พอเพียง ไม่เสี่ยงความยากจน

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 : เรื่อง ปฏิบัติตนตามพ่อสอน แนนอนไม่ยากจน
- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 : เรื่อง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รักษาสิ่งแวดล้อมให้สมดุล
- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 : เรื่อง ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ไม่เสี่ยงความยากจน
- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 : เรื่อง ชีวิตมีคุณค่าภูมิปัญญาของชุมชน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : วิถีชีวิตไทย ภูมิใจเศรษฐกิจพอเพียง

- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 : เรื่อง องค์กรในชุมชน รวมพลังพอเพียง
- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 : เรื่อง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมพร้อมใจอนุรักษ์
- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 : เรื่อง ใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างพอเพียง
- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 : เรื่อง องค์กรความรู้ของภูมิปัญญามีคุณค่าพาพอเพียง

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

“ชีวิตมีคุณค่า พึ่งพาเศรษฐกิจพอเพียง”

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
เรื่อง ชีวิตมีคุณค่า พึ่งพาเศรษฐกิจพอเพียง

---

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ : ชีวิตมีคุณค่าพึ่งพาเศรษฐกิจพอเพียง
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้
ส 3.1.4   ส 1.3.1   ส 3.4.3   ส 4.1.2   ส 5.2.2   ส 5.2.4
ส 4.3.3
4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้
ศึกษาหลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามสภาพปัญหาทรัพยากร สิ่งแวดล้อม
ในชุมชนและแก้ปัญหาเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
การวางแผนใช้จ่ายเงินของตนเอง การเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น สำรวจสภาพปัญหา
ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชนและเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา
5. แผนการจัดการเรียนรู้
  - 5.1 ดำเนินชีวิตตามรอยพ่อ พาคครอบครัวอยู่สบาย
  - 5.2 ทรัพยากรมีคุณค่า ใช้อย่างพอดี
  - 5.3 รับ-จ่ายอย่างรู้ค่า พาชีวิตให้พอเพียง
  - 5.4 ภูมิปัญญามีคุณค่า อนุรักษ์และยกย่อง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 :

เรื่อง ดำเนินชีวิตตามรอยพ่อผาครอบครัวยุ่สบาย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกต้อง
2. นำหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

สาระการเรียนรู้

1. หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
2. การดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัวตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

นักเรียนสุขภาพและเลือกการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ของตนเองและครอบครัวได้อย่างเหมาะสมกับฐานะ

1.2 ความมีเหตุผล

นักเรียนรู้จักการคิดพิจารณาไตร่ตรองว่าการดำเนินชีวิตของตนเองว่าเป็นเหตุเป็นผลหรือไม่

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- นักเรียนเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
- นักเรียนรู้จักเลือก เวลา สถานที่ในการดำเนินชีวิตที่ไม่มีความเสี่ยง

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

ความรับผิดชอบ ความมีวินัย การพึ่งตนเอง และการรู้จักแยกแยะถูก ผิด โดยใช้สติปัญญา

2.2. เจื้อนไขความรู้

ใช้ความรู้รอบคอบ ระมัดระวังในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดเวลา

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ให้นักเรียนฟังเพลง “ภูมิแผ่นดิน นวมินทร์มหาราชา” แล้วร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหาจากเนื้อเพลงว่าเนื้อเพลงกล่าวถึงเรื่องอะไรบ้าง และมีสิ่งใดที่จะนำมาเป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิตของตนเองที่เกิดเป็นคนไทย บนผืนแผ่นดินไทย โดยให้เขียนเป็นผังความคิด
2. นักเรียนและครูสนทนาเนื้อหาจากบทเพลงว่ามีความเชื่อมโยงกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิตของสังคมไทยในเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ความรู้ และคุณธรรม

ขั้นให้ประสบการณ์

1. นักเรียนแบ่งกลุ่ม 5 กลุ่ม แต่ละกลุ่ม ศึกษาหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อเอกสารประกอบการสอนเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วบันทึกสาระสำคัญในใบงาน โดยให้
  - กลุ่มที่ 1 สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
  - กลุ่มที่ 2 สรุปแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
  - กลุ่มที่ 3 สรุปหลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง/ กรอบแนวคิด / คุณลักษณะ
  - กลุ่มที่ 4 สรุปคำนิยาม ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
  - กลุ่มที่ 5 สรุปเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม
2. นักเรียนจัดทำแผนผังความคิดเกี่ยวกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปเป็นองค์ความรู้ของกลุ่ม
3. ให้นักเรียนแต่ละคนสำรวจกิจกรรมการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ของตนเองและของครอบครัวแล้วบันทึกในใบงานที่ 1 นำผลการสำรวจมาวิเคราะห์จำแนกกิจกรรมในครอบครัวที่เป็นผลดีต่อการดำเนินชีวิตตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงอภิปรายในกลุ่ม ลงในใบงานที่ 2
4. นักเรียนร่วมกันสรุปกิจกรรมการดำเนินชีวิตในครอบครัวที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
5. นักเรียนนำเสนอผลงานการจัดทำแผนผังความคิด (Mind Map) ไปจัดแสดงที่ป้ายนิเทศในห้องเรียน/นอกห้องเรียน
6. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนสรุปสาระสำคัญที่ได้เรียนรู้

ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดี และการใช้ความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง มีคุณธรรมประกอบในการวางแผนการตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่างๆ และนักเรียนควรใช้หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการชีวิตประจำวัน

สื่อ

1. เพลงภูมิแผ่นดิน นวมินทรมหาราช
2. หนังสือประกอบการเรียน เอกสารประกอบการสอน เรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”
3. ใบงานเรื่องสำรวจกิจกรรมของตนเองและครอบครัวที่ดำเนินชีวิตตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

แหล่งการเรียนรู้

บ้านและชุมชนของนักเรียน

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการร่วมกิจกรรม อภิปราย ถาม - ตอบ
2. ตรวจผลงาน
3. การทดสอบความรู้

เครื่องมือวัด

1. แบบสังเกตพฤติกรรม
2. แบบตรวจผลงาน
3. แบบทดสอบ

เกณฑ์การประเมิน

1. การอภิปราย
  - 1.1 อภิปรายครบทุกประเด็น บันทึก และสรุปได้อย่างเป็นระบบ
  - 1.2 อภิปรายครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน
  - 1.3 อภิปรายไม่ครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน

2. การตรวจผลงาน (ฟังความคิด)

- 2.1 จัดทำฟังความคิด ครอบคลุม หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงได้สมบูรณ์ ถูกต้อง
- 2.2 จัดทำฟังความคิด หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ได้เพียงประเด็นใด ประเด็นหนึ่ง
- 2.3 จัดทำฟังความคิด หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงได้เพียงประเด็นใด ประเด็นหนึ่ง และไม่ครอบคลุมครบถ้วน

ภาคผนวก

1. เพลงภูมิแผ่นดินนวมินทร์ มหาราชา

เพลง ภูมิแผ่นดินนวมินทร์มหาราชา

ประกอบแผนการสอนที่ 1 เรื่องการดำเนินชีวิตตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

บุญของแผ่นดินไทย พ่อหลวงบันดาลให้ ที่ในยังงามมีข้าว
น้ำรินดินดีใครเล่า ทุกข์ไฉนเห็นไปบรรเทา ด้วยพระบาท
เกือบศตวรรษ ๖ นำไทยทั้งชาติ พันภัย
แผ่นดินถิ่นเมืองทอง ผ่านพันโศกภัยเนื่องนอง พระทรงคุ้มครองไทยไว้
๖ เป็นพลังแผ่นดิน สมานพลังชีวินของชนชาวไทย
อุ่นใจไพร่ฟ้า พระบุญญาเกริกไกร ภูมิพลมหาราชา

** อ้อองค์สุริยศรี มีธรรมส่อง ปกครองอย่างทรงพระเมตตา
ดุจบิดรเหล่าประชา ทุกข์ร้อนใดใดกรายมา ฟ้าเป็นดั่งฝนดับไฟ
ภูมิใจไทย ร่วมร้อยหัวใจร่วมใจร่วมหวัง ภูมิพลัง แผ่นดินถิ่นนี้ยิ่งใหญ่
ภูมิประวัติ ประชาชาติภูมิผไท ภาคภูมิประชาชัย ภูมิพลังแผ่นดิน
เทิดไท้ นบनोंมเกิดทุน ๖ เหนือเกล้า สราญนานเนา หทัยสุขล้ำสมจินต์
เฟริศแพร่วิ พิพัฒน์ เกทภัยพ่ายแพ้สิ้น นวมินทร์มหาราชา ภูมิพล .....

ใบงานที่ 1

เรื่อง การสำรวจกิจกรรมการดำเนินชีวิต

ประกอบแผนการสอนที่ 1 เรื่องการดำเนินชีวิตตามรอยพ่อพาครอบครัวอยู่สบาย

ชื่อ..... เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนสำรวจกิจกรรมการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัวแล้วบันทึกลงในตาราง

กิจกรรมของตนเอง	กิจกรรมของครอบครัว

แบบการสังเกตพฤติกรรม

**ประกอบแผนการสอนที่ 1 เรื่อง การดำเนินชีวิตตามรอยพ่อพาคครอบครัวอยู่สบาย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**

ชื่อกลุ่ม.....ปีการศึกษา.....

คำชี้แจง : ให้กรอกแบบตรวจผลงานตามรายการประเมิน ดังนี้

รายการ	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. การอภิปราย/แสดงความคิดเห็น 1.1) อภิปรายครบทุกประเด็น บันทึก และสรุปได้อย่างเป็นระบบ (3) 1.2) อภิปรายครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน (2) 1.3) อภิปรายไม่ครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน (1)			
2. การถาม -ตอบ 2.1) ถาม- ตอบได้ถูกต้อง (3) 2.2) ถาม- ตอบได้แต่ไม่ขยายความ (2) 2.3) ถาม- ตอบไม่ตรงประเด็น (1)			
3. นำเสนอผลงาน 3.1) นำเสนอได้อย่างสนใจ มีเนื้อหาสาระครบถ้วน (3) 3.2) นำเสนอผลงานได้บางส่วน ไม่ครอบคลุม (2) 3.3) นำเสนอผลงานได้น้อย (1)			
4. การร่วมกิจกรรมกลุ่ม 4.1) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มทุกขั้นตอน (3) 4.2) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มได้บางส่วน (2) 4.3) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มน้อย (1)			

ระดับคุณภาพ   3 = ดี,   2 = พอใช้,   1 = ปรับปรุง

สรุปผลการประเมินการสังเกต

☐ ดี 9 - 12 คะแนน   ☐ พอใช้ 5 - 8 คะแนน   ☐ ปรับปรุง ต่ำกว่า 4 คะแนน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

...../...../.....

ใบงานที่ 2

เรื่อง การสำรวจกิจกรรมการดำเนินชีวิต

ประกอบแผนการสอนที่ 1 เรื่อง การดำเนินชีวิตตามรอยพ่อผาครอบครัวยุ่สบาย

ชื่อ.....เลขที่ .....

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละคนสำรวจกิจกรรมการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว
ตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วบันทึกลงในตาราง

กิจกรรมของตนเอง	กิจกรรมของครอบครัว
1. ความพอประมาณ	1. ความพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล	2. ความมีเหตุผล
3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
4. ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง)	4. ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง)
5. คุณธรรม	5. คุณธรรม

แบบตรวจผลงาน

ประกอบแผนการสอนที่ 1 เรื่อง การดำเนินชีวิตตามรอยพ่อผาครอบครัวยุ่สบาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ชื่อกลุ่ม.....ปีการศึกษา.....

คำชี้แจง : ให้กรอกแบบตรวจผลงานตามรายการประเมิน ดังนี้

รายการ	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. การจัดทำผังความคิดเรื่องหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง 1.1) จัดทำผังความคิด ครอบคลุม หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงได้สมบูรณ์ ถูกต้อง (3) 1.2) จัดทำผังความคิด หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงได้เพียงประเด็นใดประเด็นหนึ่ง (2) 1.3) จัดทำผังความคิด หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงได้เพียงประเด็นใดประเด็นหนึ่ง และไม่ครอบคลุมครบถ้วน(1)			
2. รายงาน 2.1) จัดทำรายงานมีเนื้อหาสาระครบถ้วนสมบูรณ์ รูปเล่มสวยงาม รูปแบบถูกต้อง (3) 2.2) จัดทำรายงานมีเนื้อหาสาระครอบคลุม รูปเล่มไม่สวยงาม รูปแบบไม่ถูกต้อง (2) 2.3) จัดทำรายงานมีเนื้อหาสาระไม่สมบูรณ์ รูปเล่มไม่สวยงาม รูปแบบไม่ถูกต้อง (1)			

ระดับคุณภาพ

3 = ดี, 2 = พอใช้, 1 = ปรับปรุง

สรุปผลการประเมินการสังเกต

☐ 5 - 6 คะแนน
 ☐ พอใช้ 3 - 4
 ☐ ปรับปรุง ต่ำกว่า 2 คะแนน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)
 ...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 : เรื่อง ทรัพยากรมีคุณค่าใช้รักษาอย่างพอดี

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

สำรวจสภาพปัญหาและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
ในชุมชน

สาระการเรียนรู้

1. การสำรวจสภาพปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน
2. แนวทางการแก้ปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

ได้สำรวจและรู้จักทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนตนเอง มีความพอประมาณ
ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เหมาะสมกับตนเอง

1.2 ความมีเหตุผล

นักเรียนคำนึงถึงความจำเป็นและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ใน
ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและสูงสุด

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด ตลอดจนช่วยกันอนุรักษ์และดูแลรักษา
สิ่งแวดล้อมจะทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีในอนาคต

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เกื้อหนุนคุณธรรม

มีความตระหนักในการร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม (การใช้สติปัญญาในการดำเนิน
ชีวิต) ความสามัคคี การมีจิตสาธารณะ

2.2 เกื้อหนุนความรู้

ทราบปัญหาและหาแนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำทรัพยากรต่างๆ เช่น พลังงาน ฯลฯ มาใช้ให้รอบคอบ
คุ้มค่าและไม่ทำลาย

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูเล่านิทานเรื่อง “จิ้งหรีดน้อยย้ายบ้าน” ให้นักเรียนฟัง
2. นักเรียนและครูสนทนาถึงเรื่องราวของตัวละครในนิทาน เช่น
  - 2.1 ในนิทานมีเรื่องราวเกี่ยวกับอะไรบ้าง
  - 2.2 มีสัตว์กี่ชนิดในนิทานที่นักเรียนฟัง/อ่าน
  - 2.3 สิ่งที่ทำให้จิ้งหรีดน้อยนอนไม่หลับคืออะไร ฯลฯ
  - 2.4 นักเรียนได้ข้อคิดอะไร จากเรื่องที่ฟัง

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ครูนำภาพขาวหนังสือพิมพ์รายวันเกี่ยวกับสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ให้นักเรียน ศึกษาและแสดงความคิดเห็น
2. แบ่งกลุ่มนักเรียน กลุ่มละ 3 - 4 คน อภิปรายถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ของตนเองในประเด็นต่อไปนี้
  - 2.1 ในชุมชนของนักเรียนมีทรัพยากรธรรมชาติอะไรบ้าง
  - 2.2 ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มีสภาพเป็นอย่างไร
  - 2.3 ถ้านักเรียนใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน อย่างไม่ประหยัดและคุ้มค่าจะเกิดผลอย่างไร
  - 2.4 เมื่อชุมชนของนักเรียนเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมนักเรียนจะอย่างไร
3. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผลการอภิปรายตามประเด็นคำถาม
4. นักเรียนแต่ละกลุ่ม สืบหา / ศึกษาปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน แล้วบันทึกผลการสำรวจลงในใบงาน
5. นักเรียนตัวแทนแต่ละกลุ่มเสนอแนวทางการแก้ปัญหา ในเรื่องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนหน้าชั้นเรียน
6. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปว่าการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความจำเป็นของตนเอง และคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ้มค่าก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีประสิทธิภาพมากที่สุดมีการบำรุงดูแลรักษา ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีทรัพยากรใช้ในโอกาสต่อไปในอนาคตที่ยาวนานและยั่งยืน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

สื่อ

1. นิทานเรื่อง “จิ้งหรีดน้อยย้ายบ้าน”
2. ใบงานที่ 1 สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม
3. ใบงานที่ 2 สำรวจสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม

แหล่งการเรียนรู้

แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เช่น แม่น้ำ ป่าไม้ ฯลฯ

การวัดและประเมินผล

วิธีวัดผลและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน
2. ตรวจผลงาน

เครื่องมือวัดผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม
2. แบบตรวจผลงาน

เกณฑ์การประเมินผล

11 - 12 คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดี
9 - 10 คะแนน	"	พอใช้
ต่ำกว่า 8 คะแนน	"	ปรับปรุง
ได้ระดับพอใช้ขึ้นไปถือว่า ผ่าน		

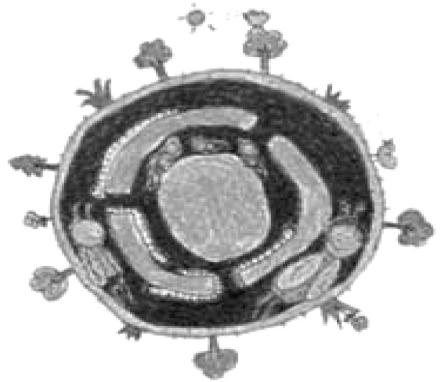
ภาคผนวก

1. นิทานเรื่องจิ้งหรีดย้ายบ้าน

นิทาน เรื่อง จิ้งหรีดน้อยย้ายบ้าน

เช้าวันหนึ่ง จิ้งหรีดสองแม่ลูก กำลังนอนหลับอยู่ในโพรงใต้ดินอย่างแสนสบาย โพรงของทั้งสองชุดเป็นทางยาวมีทางเดินติดต่อกันได้เหมือนอุโมงค์

แต่แล้ว ลูกจิ้งหรีดก็ตกใจตื่นเมื่อมีไส้เดือน 3-4 ตัวกำลังเลื้อยผ่านที่นอนอันอ่อนนุ่มของมัน และกำลังไต่ผ่านลำตัวของมันไปอย่างช้าๆ มันร้องว่า “นี่พวกเจ้าบุกรุกบ้านของฉันแล้วยังไต่อยู่บนตัวฉัน อีกด้วยรู้ไหม” ไส้เดือนทั้งหมดต่างตกใจรีบหดตัวทันที มีอยู่ตัวหนึ่งค่อยๆ โผล่หน้า ออกมา แล้วพูดด้วยเสียงเบาๆ ว่า

“ขอโทษจะ บ้านของเธอเป็นทางลัด พวกฉันขอเดินผ่านหน่อยนะจ๊ะ และตัวเธอก็นอนขวางอยู่ พวกฉันก็เลย...”

“หยุดพูดนะจะไปกรี๊ดไป ก่อนที่ฉันจะโมโหมากกว่านี้” ลูกจิ้งหรีดตะโกนอย่างเหลืออดเสียงดังจนแม่จิ้งหรีดตื่น “มีปัญหาอะไรหรือลูกแม่ร้องเสียงดังเชียว”

“เช้าวันนี้ลูกนอนไม่หลับเลย ทนราคาพวกไส้เดือนไม่ไหว พวกมันชอบเลื้อยผ่านบ้านของลูกวุ่นวายไปหมด” ลูกจิ้งหรีดเล่าให้แม่ฟัง พร้อมทั้งทำท่าประกอบ

แม่จิ้งหรีดจึงชวนลูกไปหาจิ้งหรีดข้างบ้าน “สวัสดีจะเพื่อนๆ เช้าวันนี้ ฉันปวดหัวมากเมื่อคืนก็นอนดึก ต้องร้องเพลงกล่อมลูก แล้วต้องมาตื่นเช้า เพราะมีไส้เดือนมาบุกรุกที่บ้านของลูกฉัน มีแต่เรื่องยุ่งเหยิง” แม่จิ้งหรีดบ่น

“เธอก็มีปัญหาเหมือนฉันซินะ เจ้าหนอนอ้วนมาจากไหนไม่รู้มาเหยียบย่ำที่นอนของฉันเลอะเทอะหมด บางตัวก็มาเล่นซ่อนหา ทำให้ลูกๆ ของฉันนอนไม่หลับเหมือนกัน” แล้วจิ้งหรีดสองครอบครัวก็นั่งคุยกัน ทุกตัวถึงความไม่สงบในบ้านให้แก่นกัน

จนใกล้เที่ยงจิ้งหรีดสองแม่ลูกจึงชวนกันขึ้นมาจากใต้ดิน แสงอาทิตย์จ้ามาก พวกมันต้องหยีตาและเดินหลบใต้ใบไม้ใบใหญ่ เมื่อปรับสายตาเข้ากับแสงสว่างได้แล้วก็มองสำรวจไปรอบๆ ตัวลูกจิ้งหรีดหงนหน้าขึ้นไปบนต้นไม้ ก็เห็นรังนกกระจิบที่มีรูปร่างสวยงามจึงชี้ชวนให้แม่ดู

“ดูนั่นซิ รังนกกระเจิบสวยจัง เรามาสร้างรังเป็นบ้านกันเถอะ” สองแม่ลูกจึงช่วยกันขนเศษห้าต่างๆ มาแล้วพยายามสานเป็นรัง มันทำอยู่นาน ก็สานเป็นรังไม่ได้ มันเหนื่อยอ่อนมากจึงหยุด แล้วพากันเข้าไปในโพรงไม้ที่อยู่ใกล้ๆ

“ออกไปนะ เจ้าจอมบุกรุกเข้ามาในบ้านฉันไม่ได้นะ” แม่กระต่ายร้องไล่ สองแม่ลูกกระโดดหนี และตกลงไปในถ้ำแห่งหนึ่ง มันได้ยินเสียงคำรามของงูดังลอดออกมาจากถ้ำพวกมันรีบกระโดดต่อ

“แม้ว่าเราไปอยู่ในที่ที่ไม่มีอันตรายกันเถอะ” แม่จิ้งหรีดบอก พร้อมกับกระโดดนำไปทางทุ่งนา จนถึงใกล้หมู่บ้านแห่งหนึ่ง แผ่นดินก็สั่นสะเทือน สองแม่ลูกตกใจมากต่างแยกย้ายกัน ขุดดินเป็นหลุมแล้วซ่อนตัวในหลุมอย่างรวดเร็ว สักครู่เสียงเดินของเด็กหลายคนมาหยุดอยู่บริเวณนั้น “ขุดลงไปเลยพวกเรา ไตดินมีอะไรหลายอย่างที่พวกเรากินได้” เสียงเด็กคนหนึ่งพูดขึ้น เพื่อนเด็กชายหญิงอีก 3-4 คนช่วยกันขุด

“พีแดงมีอะไรบ้างที่อยู่ใต้ดินแล้วเรากินได้” เด็กผู้หญิงคนหนึ่งถามขึ้น “นี่ไง ปูนา ขุดไปอีกเดี่ยวเจอ ถ้าโชคดี เจอจิ้งหรีด เราจะได้กินจิ้งหรีดชุบแป้งทอดในเย็นนี้ล่ะ” แดงตอบพร้อมกับชูปูนาตัวโตให้เพื่อนๆ ดู จิ้งหรีดสองแม่ลูกได้ยินคำว่า “จิ้งหรีดชุบแป้งทอด” ก็รีบขุดตัวลงด้วยความกลัว

“พีแดง จิ้งหรีดหน้าตาเป็นยังไง ฉันไม่เคยเห็นเลย” เด็กอีกคนหนึ่งถาม “จิ้งหรีดเป็นสัตว์มีปีกอยู่ใต้ดิน ปาก และมือของมันแข็งแรง จึงขุดดินให้ลึก มันเป็นนักขุดชั้นยอดเชียวนะ มันขยับปีกร้องเสียงดังได้ด้วย แต่มันจะส่งเสียงดังได้ในตอนกลางคืน สว่างอย่างนี้มันไม่ชอบ และตอนนี้มันจะอยู่แต่ในโพรงใต้ดิน” แดงตอบ

สองแม่ลูก รู้สึกกลัวมากจึงรีบขุดดินหนีจากบริเวณนั้นอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่ขาสั้นๆ ของมันจะพาไปได้ ในที่สุด ทั้งสองก็ล้มตัวลงนอนหมดแรงอยู่ใต้กองใบไม้ที่ทับถมกัน เพื่อจะได้อำพรางซ่อนตัวมันให้พ้นจากสายตาของเด็กๆ

“อยู่ใต้ดินก็รำคาญ อยู่บนพื้นดินก็มีอันตราย เราจะไปอยู่ที่ไหนดีล่ะจะแม่” ลูกจิ้งหรีดถามขณะกำลังเดินสำรวจบริเวณใกล้ๆ แล้วมันก็พบหนองน้ำที่มีน้ำใสสะอาด มองไปเห็นฝูงปลาว่ายน้ำไปมา

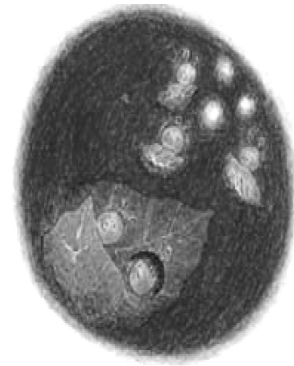
“แม่ ดูนั่นสิ ปลาพวกนี้อยู่ในน้ำได้อย่าง
สุขสบาย ได้น้ำก็สวยดี เรามาอยู่ในน้ำแบบปลา กัน
เถอะนะ”

ลูกจึงหิริดเอ่ยชวนแล้วไม่รอช้ากระโดดลงไป
ในน้ำทันที มันพยายามว่ายน้ำ เพียงครู่เดียวมันก็ล้าล็ก
รู้สึกเหนื่อยและหนาว จึงรีบตะกายขึ้นมาบนฝั่ง
ขณะนั้นอากาศเย็น ลงทุกที แม่จึงหิริดขยับปีกกล่อมลูก

นอนหลับ และส่งเสียงดังให้เพื่อน ๆ รู้ว่า พวกมันปลอดภัยดี

พวกจิ้งหิริดที่อยู่บริเวณนั้นต่างพากันส่งเสียงดังรับกันอย่างไพเราะ สองแม่ลูกรู้ว่า
พวกมันต้องรีบชุดโพรงหาที่นอนหลับ การชุดโพรงเป็นไปอย่างเร่งรีบในเวลาสั้น ๆ เพื่อให้ทันเช้า
“แม่จ๊ะ ลูกว่าบ้านในโพรงนี้ก็เหมาะ กับพวกเรามากที่สุดแล้วอย่าไปหาบ้านใหม่เลยนะ” ลูกจิ้งหิริด
นอนเหยียดขาพูดกับแม่อย่างสบายใจ

“ใช่ ไม่น่าหาเรื่องให้เหนื่อยเลย จิ้งหิริด
อย่างเราต้องอยู่อย่างนี้แหละ จะเป็นอย่างอื่นไม่ได้
หรอก” แม่จิ้งหิริดพูด แล้วชุดตัวบนไปไม่ในโพรงที่
อ่อนนุ่มแล้วยิ้มอย่างเป็นสุขพร้อมคิดในใจว่า โชคยังดี
นะนี้ สามารถกลับมาอยู่ในบ้านที่มีแต่ความอบอุ่น
และความสุขอีกครั้ง

ที่มา : นิทานจากการประกวดนิทานรางวัลมูลนิธิเด็ก ครั้งที่ 6

ผลงานของ : แพรวไพลิน ทองพุ่ม

ภาพประกอบ : ชวัชชัย นาคประดิษฐ์

ใบงานที่ 1

1. ให้นักเรียนอ่านข้อความ โดยทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่นักเรียนเคยพบเห็น

..... 1. น้ำท่วมถนน	..... 7. น้ำท่วมบ้านเรือน
..... 2. ไฟไหม้ป่า	..... 8. ไฟไหม้บ้าน
..... 3. น้ำในแม่น้ำแห้ง	..... 9. สัตว์เลี้ยงเป็นโรคระบาด
..... 4. ดินพังทลาย	..... 10. การระเบิดหิน
..... 5. แมลงทำลายพืชผล	..... 11. คลื่นขนาดใหญ่
..... 6. ไฟฟ้าขัดข้อง	

2. ให้นักเรียนเลือกเหตุการณ์ในข้อ 1 เพียง 1 ข้อ แล้วแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

2.1 สาเหตุ

.....

.....

.....

2.2 ผลที่ได้รับ

.....

.....

.....

2.3 แนวทางการแก้ไข

.....

.....

.....

ใบงานที่ 2
เรื่อง การสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อม
ประกอบแผนการสอนที่ 1 เรื่อง ทรัพยากรมีคุณค่าใช้รักษาอย่างพอดี
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ชื่อ..... เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนสำรวจปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนแล้วบันทึกลงในตาราง

ปัญหาสิ่งแวดล้อม	แนวทางการแก้ปัญหา

แบบประเมินการสังเกต
ประกอบแผนการสอนที่ 2 เรื่อง ทรัพยากรมีคุณค่าใช้รักษาอย่างพอดี
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ชื่อกลุ่ม..... ปีการศึกษา.....

คำชี้แจง : ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมแล้วสรุปผลการประเมินการสังเกต ดังนี้

รายการ	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. การอภิปราย/แสดงความคิดเห็น 1.1) อภิปรายครบทุกประเด็น บันทึก และสรุปได้อย่างเป็นระบบ (3) 1.2) อภิปรายครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน (2) 1.3) อภิปรายไม่ครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน (1)			
2. การถาม - ตอบ 2.1) ถาม - ตอบได้ถูกต้อง (3) 2.2) ถาม - ตอบได้แต่ไม่ขยายความ (2) 2.3) ถาม - ตอบไม่ตรงประเด็น (1)			
3. นำเสนอผลงาน 3.1) นำเสนอได้อย่างสนใจ มีเนื้อหาสาระครบถ้วน (3) 3.2) นำเสนอผลงานได้บางส่วน ไม่ครอบคลุม (2) 3.3) นำเสนอผลงานได้น้อย (1)			
4. การร่วมกิจกรรมกลุ่ม 4.1) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มทุกขั้นตอน (3) 4.2) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มได้บางส่วน (2) 4.3) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มน้อย (1)			

ระดับคุณภาพ   3 = ดี,   2 = พอใช้,   1 = ปรับปรุง

สรุปผลการประเมินการสังเกต

☐ ดี 11 - 12 คะแนน   ☐ พอใช้ 9 - 10 คะแนน   ☐ ปรับปรุง ต่ำกว่า 8 คะแนน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)
 ...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 : เรื่อง รับ - จ่ายอย่างรู้ค่าพาชีวิตให้พอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายข้อมูลการใช้จ่ายเงินของตนเองและครอบครัวในชีวิตประจำวัน
2. วางแผนและจัดทำบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเอง
3. เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการจัดทำรายรับ - รายจ่ายประจำวันของตนเอง

สาระการเรียนรู้

การวางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเอง ตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีประโยชน์

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

นักเรียนรู้สภาพรายรับ-รายจ่ายของตนเองเพื่อจะประมาณใช้จ่ายได้ถูกต้อง

1.2 ความมีเหตุผล

นักเรียนรู้ความจำเป็นในการซื้อสิ่งของและเครื่องบริโภคว่าเหมาะสมกับฐานะของตนเอง

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

นักเรียนเห็นความสำคัญของการออมทำให้ชีวิตมีความสุขในภายหน้า

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

การประหยัด การออมและการมีวินัยในการใช้เงิน

2.2 เจื้อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง)

การทํานบันทึกรายรับ-รายจ่ายสามารถลดค่าใช้จ่าย

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. นักเรียนและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับรายรับและรายจ่าย ภายในครอบครัว
ของนักเรียนโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- การใช้จ่ายสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว
- นักเรียนคิดว่าจะทำอย่างไรให้การใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวมีความเหมาะสมกับสภาพของตนเอง

ขั้นให้ประสบการณ์

1. นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3 - 5 คน
2. ศึกษาตัวอย่างการบันทึกรายรับ - รายจ่าย
3. นักเรียนอภิปรายและวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้
  - 3.1 รายการที่มีความจำเป็นเรียงจากมากไปหาน้อย
  - 3.2 รูปแบบการบันทึกที่มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานการอภิปรายในกลุ่มของตนเอง
5. ตัวแทนนักเรียนในแต่ละกลุ่มนำผลการอภิปรายมานำเสนอหน้าชั้นเรียน
6. นักเรียนและครูช่วยกันสรุปรายการที่มีความจำเป็นและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต
7. นักเรียนจัดทำบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเองใน 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา
8. นักเรียนแลกเปลี่ยนบันทึกรายรับ - รายจ่ายของเพื่อนในกลุ่มเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
9. นักเรียนร่วมกันอภิปรายประโยชน์และความจำเป็นของรายการในบันทึกรายรับ - รายจ่ายของเพื่อนในกลุ่ม
10. นักเรียนจัดทำบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเองโดยคำนึงถึงประโยชน์ และ ความมีเหตุผลในการใช้จ่าย
11. ให้นักเรียนจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่าย เรื่องการบันทึกรายรับ-รายจ่ายเพื่อเป็น องค์ความรู้กับนักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความจำเป็นในการจัดทำแบบบันทึกรายรับ - รายจ่าย ในชีวิตประจำวันตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

สื่อ

1. ตัวอย่างการบันทึกรายรับ - รายจ่าย
2. แบบบันทึกรายรับ - รายจ่าย
3. ใบความรู้เรื่องการทำบันทึกรายรับ-รายจ่าย

แหล่งการเรียนรู้

องค์กรในชุมชน เช่น สหกรณ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มทอผ้า ฯลฯ

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการร่วมกิจกรรม การอภิปราย หรือถาม - ตอบ
2. ตรวจสอบบันทึก

เครื่องมือวัด

1. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน
2. แบบตรวจการบันทึก
3. เกณฑ์การวัด

11 - 12	คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดี
9 - 10	คะแนน	"	พอใช้
ต่ำกว่า 8	คะแนน	"	ปรับปรุง
ได้ระดับพอใช้ขึ้นไปถือว่า			ผ่าน

ตัวอย่าง

แบบบันทึกรายรับ-รายจ่าย

ประกอบแผนการสอนที่ 3 เรื่อง รับ-จ่ายอย่างรู้ค่าพาชีวิตให้พอเพียง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ชื่อ เด็กหญิงอมรทรัพย์ พอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

แบบบันทึกรายรับ - รายจ่ายของเด็กหญิงอมรทรัพย์ พอเพียง

วัน/เดือน/ปี	รายการ	รายรับ (บาท)	รายจ่าย (บาท)	เหลือเงิน (บาท)
16 ต.ค.49	แม่ให้ค่าอาหารกลางวัน	50	-	50
16 ต.ค.49	จ่ายค่าอาหารกลางวัน	-	25	25
17 ต.ค.49	แม่ให้เงิน	100	-	125
17 ต.ค.49	จ่ายค่าหนังสือเรียน	-	120	5
18 ต.ค.49	ขายผลไม้	250	-	255
18 ต.ค.49	ซื้ออุปกรณ์การเขียน	-	200	55

สัปดาห์นี้เงินเหลือเงิน 55 บาท

ฉันจะนำเงินจำนวนนี้ไป หยอดกระปุกออมสิน

เพราะจะนำไปใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นอื่นๆ

แบบบันทึกรายรับ-รายจ่าย
ประกอบแผนการสอนที่ 3 เรื่อง รับ-จ่ายอย่างรู้ค่าพาชีวิตให้พอเพียง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

แบบบันทึกรายรับ - รายจ่ายของเด็กชายออมสิน พอเพียง

วัน/เดือน/ปี	รายการ	รายรับ (บาท)	รายจ่าย (บาท)	เหลือเงิน (บาท)
15 ต.ค.49	รับเงินจากคุณพ่อ	1,000	-	1,000
15 ต.ค.49	จ่ายซื้อรองเท้า	-	800	200
16 ต.ค.49	ขายเศษเหล็ก	1,500	-	1,700
16 ต.ค.49	จ่ายซื้อ CD เกม	-	500	1,200
17 ต.ค.49	ขายผลไม้	500	-	1,700
17 ต.ค.49	จ่ายซื้อเครื่องเล่นหูลูฟ	-	1,500	200
18 ต.ค.49	รับเงินจากแม่	1,500	-	1,700
18 ต.ค.49	ซื้อชุดนักเรียน	-	800	900
19 ต.ค.49	ขายผลไม้	600	-	1,500
19 ต.ค.49	ซื้อชุดเครื่องเขียน	-	350	1,150

สัปดาห์นี้ฉันเหลือเงิน 1,150 บาท

ฉันจะนำเงินจำนวนนี้ไป ฝากธนาคาร

เพราะเป็นการสะสมเงินไว้เป็นทุนการศึกษา

แบบสังเกตพฤติกรรม
ประกอบแผนการสอนที่ 3 เรื่อง รับ-จ่ายอย่างรู้ค่าพาชีวิตให้พอเพียง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ชื่อกลุ่ม..... ปีการศึกษา.....

คำชี้แจง : ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมแล้วสรุปผลการประเมิน
 การสังเกตดังนี้

รายการ	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. การอภิปราย/แสดงความคิดเห็น 1.1) อภิปรายครบทุกประเด็น บันทึก และสรุปได้อย่างเป็นระบบ (3) 1.2) อภิปรายครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน (2) 1.3) อภิปรายไม่ครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน (1)			
2. การถาม -ตอบ 2.1) ถาม- ตอบได้ถูกต้อง (3) 2.2) ถาม- ตอบได้แต่ไม่ขยายความ (2) 2.3) ถาม- ตอบไม่ตรงประเด็น (1)			
3. นำเสนอผลงาน 3.1) นำเสนอได้อย่างสนใจ มีเนื้อหาสาระครบถ้วน (3) 3.2) นำเสนอผลงานได้บางส่วน ไม่ครอบคลุม (2) 3.3) นำเสนอผลงานได้น้อย (1)			
4. การร่วมกิจกรรมกลุ่ม 4.1) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มทุกขั้นตอน (3) 4.2) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มได้บางส่วน (2) 4.3) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มน้อย (1)			

ระดับคุณภาพ   3 = ดี,   2 = พอใช้,   1 = ปรับปรุง

สรุปผลการประเมินการสังเกต

☐ ดี 11 - 12 คะแนน   ☐ พอใช้ 9 - 10 คะแนน   ☐ ปรับปรุง ต่ำกว่า 8 คะแนน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)

...../...../.....

แบบตรวจการบันทึก
ประกอบแผนการสอนที่ 3 เรื่อง รับ-จ่ายอย่างรู้ค่าพาชีวิตให้พอเพียง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ชื่อกลุ่ม..... ปีการศึกษา.....

คำชี้แจง : ให้กรอกแบบตรวจผลงานตามรายการประเมิน ดังนี้

รายการ	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. การจัดทำแบบบันทึก 1.1) แบบบันทึกรายรับ-รายจ่าย มีรายละเอียด หัวข้อครบถ้วน มีการระบุเวลา รายการ จำนวนเงินในการรับจ่ายถูกต้อง (3) 1.2) แบบบันทึกรายรับ-รายจ่าย ไม่มีหัวข้อ การรับ-จ่าย ระบุจำนวนเงินถูกต้องเป็นบางส่วน (2) 1.3) แบบบันทึกรายรับ-รายจ่าย มีรายการ ระบุเวลาไม่ครบถ้วน จำนวนเงินถูกต้องเป็นบางส่วน (1)			

ระดับคุณภาพ 3 = ดี, 2 = พอใช้, 1 = ปรับปรุง

สรุปผลการประเมินการสังเกต

☐ ดี 8 - 9 คะแนน   ☐ พอใช้ 6 - 7 คะแนน   ☐ ปรับปรุง ต่ำกว่า 5 คะแนน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)
 ...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 : เรื่อง ภูมิปัญญาที่มีคุณค่ารักษาและยกย่อง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. สำรวจ/บันทึกประเภทบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตนเอง
2. จำแนกประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ
3. เห็นคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
4. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้เป็นมรดกของชาติ

สาระการเรียนรู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

สำรวจและศึกษานำวิธีการทำงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจะนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

1.2 ความมีเหตุผล

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

สร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

ความสามัคคี เป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี

2.2 เจื้อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง)

ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่น ด้านศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณี วรรณกรรม ฯลฯ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. นำชิ้นงาน ผลิตภัณฑ์ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาต่าง ๆ มาให้นักเรียนดูและร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานในเรื่องต่อไปนี้
  - 1.1 ผลิตภัณฑ์ที่นำมาให้ดูนั้นผลิตจากวัสดุประเภทใด
  - 1.2 ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นมีประโยชน์อย่างไร
  - 1.3 นักเรียนยกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา ที่อยู่ในชุมชนของนักเรียน
2. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปถึงประโยชน์ของผลงานนั้น
3. ครูแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้นักเรียนทราบ

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ให้นักเรียนศึกษาประวัติและผลงานของครูภูมิปัญญาไทย
2. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน ให้แต่ละกลุ่มศึกษาไปความรู้ เรื่อง ภูมิปัญญาไทย แล้วร่วมอภิปรายนำมาเขียนสรุปในประเด็นต่อไปนี้
  - 2.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงอะไร
  - 2.2 ภูมิปัญญาไทยจำแนกเป็นสาขาใดบ้าง
3. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงาน
4. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาไปความรู้เรื่องวางแผนการทำโครงการแล้วทำโครงการสำรวจภูมิปัญญาในท้องถิ่นโดยการสำรวจนอกเวลาเรียน แล้วนำผลกลับมาร่วมกันทำรายงานส่งครั้งต่อไป

ขั้นสรุป

1. นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น และสรุปในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยครูช่วยเพิ่มเติมข้อคิดเห็นในประเด็นที่ร่วมกันแสดงความคิดเห็น

สื่อ

1. ภาพสินค้า/ผลิตภัณฑ์ในชุมชน
2. แบบสำรวจ
3. แบบประเมินโครงงานนักเรียน

แหล่งการเรียนรู้

ผลิตภัณฑ์ในชุมชน

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. การสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2. การตรวจโครงงานนักเรียน

เครื่องมือวัด

1. แบบสังเกต
2. แบบตรวจผลงานโครงงาน

เกณฑ์การวัด

11 - 12	คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดี
9 - 10	คะแนน	"	พอใช้
ต่ำกว่า 8	คะแนน	"	ปรับปรุง
ได้ระดับพอใช้ขึ้นไปถือว่า			ผ่าน

กิจกรรมเสนอแนะ

มอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำโครงงานสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน
ส่งในครั้งต่อไป

ภาคผนวก

ใบความรู้ความหมายและขอบข่ายภูมิปัญญาไทย

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง ความหมายและขอบข่ายภูมิปัญญาไทย ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติและผลงานบุคคลสำคัญในท้องถิ่น

ความหมายและขอบข่ายภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนาและถ่ายทอด สืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาไทย มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทยซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น

1. **ด้านเกษตรกรรม** ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนามาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหามลพิษด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. **ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม** ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. **ด้านการแพทย์แผนไทย** ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนโดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลรักษา และสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

4. **ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

5. **ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน** ได้แก่ ความสามารถในการด้านการสะสมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชนทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิต

ความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

6. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา คือ ภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่างๆ รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ

8. ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญา ความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีข้าว

9. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหาร และยาที่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากร

ครูภูมิปัญญา

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดทำนิยามความหมายของครูภูมิปัญญาและครูภูมิปัญญาไทยไว้ดังนี้

ครูภูมิปัญญา หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหนึ่งด้านใด เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชนและได้รับการยกย่องให้เป็น “ครูภูมิปัญญาไทย” เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ที่มา: จากหนังสือครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 5 ภาคกลางและภาคตะวันออก
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2549

แบบสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

ประกอบแผนการสอนที่ 4 เรื่อง ภูมิปัญญามีคุณค่า ภูมิปัญญาและยกย่อง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

กลุ่มที่ .....

- สมาชิกกลุ่ม
1. ....
  2. ....
  3. ....
  4. ....
  5. ....

ที่	ชื่อบุคคลภูมิปัญญา	ความรู้และความสามารถด้าน

แบบสังเกตพฤติกรรม
ประกอบแผนการสอนที่ 4 เรื่อง ภูมิปัญญามีคุณค่า อนุรักษ์และยกย่อง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ชื่อกลุ่ม..... ปีการศึกษา.....

คำชี้แจง : ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม แล้วสรุปผลการประเมิน
 การสังเกตดังนี้

รายการ	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. การอภิปราย/แสดงความคิดเห็น 1.1) อภิปรายครบทุกประเด็น บันทึก และสรุปได้อย่างเป็นระบบ (3) 1.2) อภิปรายครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน (2) 1.3) อภิปรายไม่ครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน (1)			
2. นำเสนอผลงาน 2.1) นำเสนอได้อย่างสนใจ มีเนื้อหาสาระครบถ้วน (3) 2.2) นำเสนอผลงานได้บางส่วน ไม่ครอบคลุม (2) 2.3) นำเสนอผลงานได้น้อย (1)			
3. การร่วมกิจกรรมกลุ่ม 3.1) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มทุกขั้นตอน (3) 3.2) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มได้บางส่วน (2) 3.3) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มน้อย (1)			

ระดับคุณภาพ   3 = ดี,   2 = พอใช้,   1 = ปรับปรุง

สรุปผลการประเมินการสังเกต

☐ ดี 11 - 12 คะแนน   ☐ พอใช้ 9 - 10 คะแนน   ☐ ปรับปรุง ต่ำกว่า 8 คะแนน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)
 ...../...../.....

ใบความรู้ เรื่อง การจัดทำโครงการ

โครงการเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน ค้นคว้าและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามความสนใจ โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการวิจัยในการศึกษาหาคำตอบซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาทักษะการคิด โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษา แนะนำให้ผู้เรียนทำด้วยความสนุกสนานเป็นธรรมชาติ

ผู้เรียนได้อะไรจากการทำโครงการ

เลือกประเด็นเอง	ผู้เรียนได้เลือกเรื่อง ประเด็นที่ต้องการจะศึกษาด้วยตนเอง
หาวิธีการด้วยตนเอง	ผู้เรียนเลือกและหาวิธีการตลอดจนแหล่งข้อมูลที่หลากหลายด้วยตนเอง
ปฏิบัติด้วยตนเอง	ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ (เรียนรู้) ด้วยตนเอง
บูรณาการตามสภาพจริง	ผู้เรียนได้บูรณาการทักษะ ประสบการณ์ความรู้ สิ่งแวดล้อมรอบตัวตามสภาพจริง
สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	ผู้เรียนเป็นผู้สรุปและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
แลกเปลี่ยนกับผู้อื่น	ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับผู้อื่น
นำไปใช้ได้จริง	ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้จริง

ประเภทของโครงการ

1. โครงการประเภทสำรวจ รวบรวมข้อมูล

โครงการประเภทนี้ ผู้เรียนสำรวจและรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลเหล่านั้น มาจำแนกเป็นหมวดหมู่และนำเสนอเพื่อให้เห็นลักษณะหรือความสัมพันธ์ในเรื่องที่ต้องการศึกษา เช่น การศึกษาวงจรชีวิตของสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่ง

2. โครงการประเภททดลอง

โครงการประเภทนี้ ผู้เรียนต้องกำหนดปัญหา ตั้งจุดประสงค์หรือสมมุติฐาน ออกแบบการทดลอง ดำเนินการทดลองรวบรวมข้อมูล แปรผล และสรุปผลการทดลอง เพื่อศึกษาผลของตัวแปรหนึ่งที่มีต่อตัวแปรอีกตัวหนึ่งที่ต้องการศึกษาโดยควบคุมตัวแปรอื่นๆ ที่อาจมีผลต่อตัวแปรที่ต้องการศึกษา เช่น น้ำประปาไหนถูกใจปลูต่าง

3. โครงการประเภทพัฒนาหรือประดิษฐ์

โครงการประเภทนี้ จะใช้กระบวนการทางเทคโนโลยีมาประดิษฐ์สิ่งของใหม่ หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของเดิมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพื่อประโยชน์ใช้สอย เช่น ประดิษฐ์เครื่องแกะเปลือกทุเรียน

4. โครงการประเภททฤษฎี

โครงการประเภทนี้ นำเสนอทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดใหม่ที่ทำโครงการได้ตั้งกติกาหรือข้อตกลงขึ้นมาเองหรือเป็นการจัดทำโดยการขยายทฤษฎีหรือแนวคิดเดิม เช่น โครงการทฤษฎีของจำนวนเฉพาะ

ขั้นตอนการจัดทำโครงการ

1. การคิดและเลือกหัวเรื่อง

- 1.1 คิดและเลือกหัวเรื่องของโครงการ
- 1.2 หัวเรื่องมาจากเรื่องที่ยากรู้ของตนเอง
- 1.3 หัวเรื่องมีความหมายเฉพาะเจาะจง ชัดเจนสามารถสื่อความได้ถึงเนื้อหาของโครงการ

2. การวางแผนงาน

- 2.1 เตรียมการทำอะไรก่อน - หลัง
- 2.2 กำหนดหัวข้อเค้าโครงของโครงการ
  - 2.2.1 ชื่อโครงการ
  - 2.2.2 ที่มาและความสำคัญ
  - 2.2.3 วัตถุประสงค์
  - 2.2.4 สมมุติฐาน
  - 2.2.5 ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง
  - 2.2.6 ขอบเขตของการศึกษา
  - 2.2.7 การดำเนินการศึกษาและผลการศึกษา
  - 2.2.8 สรุปและอภิปราย
  - 2.2.9 ประโยชน์ที่ได้รับ
  - 2.2.10 ข้อเสนอแนะ

3. การดำเนินงาน

ปฏิบัติตามขั้นตอนโดยครูที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำและติดตามผลทุกระยะ

4. การเขียนรายงาน

4.1 เขียนอธิบายผลที่เกิดขึ้น โดยสื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ

4.1.1 แนวคิด

4.1.2 วิธีการดำเนินงาน

4.1.3 ผลที่ได้รับ

4.1.4 ข้อสรุป

4.1.5 ข้อเสนอแนะ

5. การนำเสนอผลงาน

5.1 จัดทำเป็นเอกสาร

5.2 จัดนิทรรศการ

5.3 นำเสนอโดย วิทยุทัศน์ สไลด์ประกอบการนำเสนอ

5.4 รายงานด้วยวาจา

5.5 นำเสนอโดยใช้คอมพิวเตอร์

แบบตรวจผลงานโครงงาน
ประกอบแผนการสอนที่ 4 เรื่อง ภูมิปัญญามีค่า รักษาและยกย่อง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ชื่อกลุ่ม..... ปีการศึกษา.....

คำชี้แจง : ผู้สอนตรวจผลงานของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม แล้วสรุปผลการประเมินการสังเกต
 ดังนี้

รายการ	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. การวางแผนงาน 1.1) วางแผนงานอย่างเป็นระบบ ทำงานตามขั้นตอนถูกต้อง (3) 1.2) วางแผนงานอย่างเป็นระบบ ไม่ทำงานตามขั้นตอน (2) 1.3) วางแผนงานอย่างไม่เป็นระบบ (1)			
2. ผลสำเร็จของงาน 2.1) รูปแบบ รูปเล่มโครงงาน ถูกต้องสวยงาม (3) 2.2) รูปแบบ รูปเล่มโครงงาน ถูกต้องไม่สวยงาม (2) 2.3) รูปแบบ รูปเล่มโครงงาน ไม่ถูกต้อง (1)			
3. ความรู้ที่ค้นพบจากการทำโครงงาน 3.1) ความรู้ที่ค้นพบ เป็นความรู้ที่ใหม่ น่าสนใจ สรุปองค์ความรู้ได้ครบถ้วน (3) 3.2) ความรู้ที่ค้นพบ เป็นความรู้ที่ใหม่ น่าสนใจ สรุปองค์ความรู้ไม่ครบถ้วน (2) 3.3) ความรู้ที่ค้นพบ เป็นความรู้ที่ไม่น่าสนใจ สรุปองค์ความรู้ไม่ครบถ้วน (1)			

ระดับคุณภาพ   3 = ดี,   2 = พอใช้,   1 = ปรับปรุง

สรุปผลการประเมินการสังเกต

☐ ดี 11 - 12 คะแนน   ☐ พอใช้ 9 - 10 คะแนน   ☐ ปรับปรุง ต่ำกว่า 8 คะแนน

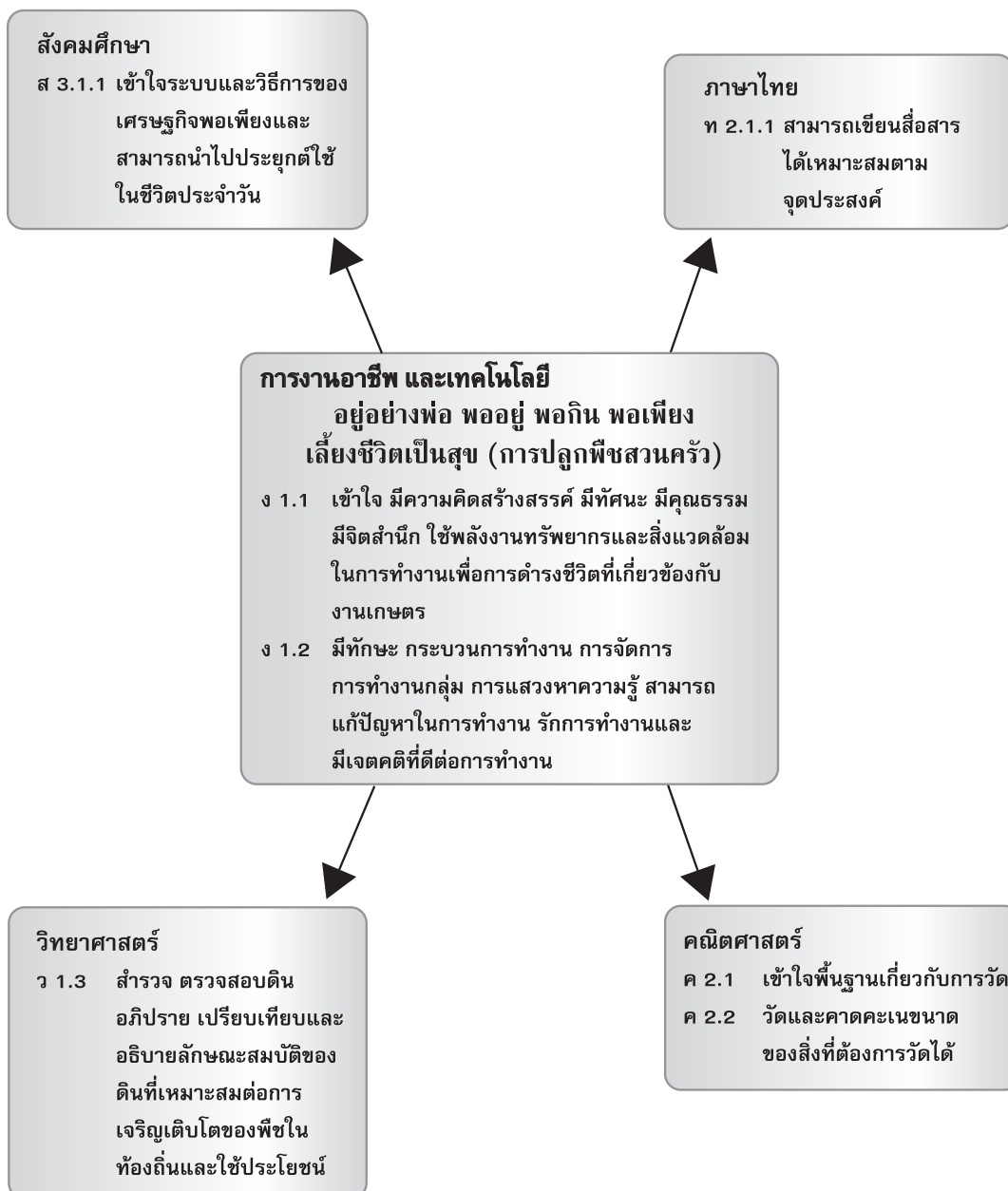
ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

...../...../.....

แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
เรื่อง อยู่อย่างพอ พออยู่ พอกิน พอเพียง เลี้ยงชีวิตเป็นสุข

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง อยู่อย่างพอ พออยู่ พอกิน พอเพียง เลี้ยงชีวิตเป็นสุข

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ปลูกผักสวนครัวตามฤดูกาล

สาระการเรียนรู้

1. ลักษณะและสภาพของดินที่ใช้ปลูกผักสวนครัว
2. ชนิดของผักที่ควรปลูกตามฤดูกาล
3. การเตรียมแปลง / อุปกรณ์ในการปลูก
4. ปลูกผักสวนครัว และบำรุงรักษา

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

นักเรียนได้สำรวจการปลูกพืชสวนครัวในท้องถิ่นของตนเองและตรวจสอบการปลูกผักสวนครัวของตนเอง

1.2 ความมีเหตุผล

นักเรียนมีความตระหนักว่าการปลูกผักสวนครัวมีประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- นักเรียนได้บริโภคผักที่ปลอดภัย
- นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- นักเรียนสามารถนำผลผลิตบางส่วนไปจำหน่ายและมีรายได้ของตนเองและครอบครัว

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

ความรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง ความขยันอดทนในการทำงาน

2.2 เจื้อนไขความรู้

- ชนิดของดินที่เพาะปลูก
- การเตรียมแปลง/อุปกรณ์ในการปลูก
- การดูแล ใหปุ๋ย กำจัดวัชพืช

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. นำพืชผักสวนครัวที่สามารถปลูกได้ในท้องถิ่นตามฤดูกาล เช่น ผักบุ้ง ผักคะน้า ผักกวางตุ้ง ฯลฯ มาให้ นักเรียนดูแล้วสนทนากับนักเรียนดังนี้
  - 1.1 นักเรียนทราบหรือไม่ว่าผักที่ครูยกตัวอย่างมานี้มีประโยชน์อย่างไร
  - 1.2 การปลูกผักสวนครัวมีประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวอย่างไร
  - 1.3 นักเรียนเคยมีประสบการณ์ในการปลูกผักมาหรือไม่ แล้วสู้มนักเรียนมาเล่าประสบการณ์

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ให้นักเรียนดู วิดีทัศน์หรือภาพเกี่ยวกับการปลูกผักแล้วร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้ตามความเข้าใจของนักเรียน โดยเขียนสรุปในสมุดของตนเอง
2. ครูแนะนำเครื่องมือและวัสดุที่ใช้ในการปลูกผักสวนครัวพร้อมทั้งสาธิตวิธีใช้เครื่องมือที่ถูกต้อง
3. สาธิตวิธีเตรียมดินเพื่อเพาะปลูก โดยให้นักเรียนสังเกตชนิดของแปลง การเตรียมดินในภาชนะอื่น เช่น กระถาง กะบะ
4. ให้นักเรียนรวมกลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูลและประชุมวางแผนการปลูกผักสวนครัวตามที่กลุ่ม สนใจ ในหัวข้อต่อไปนี้
  - 1.1 ชนิดของผักที่ปลูก เหตุผลที่เลือก
  - 1.2 เลือกวิธีปลูกผักตามสภาพความพร้อมของตนเองหรือกลุ่ม
  - 1.3 กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว
  - 1.4 ปฏิบัติโดยการเตรียมแปลง / อุปกรณ์ในการที่ใช้ปลูก
  - 1.5 ดำเนินการตามแผนงาน
5. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ร่วมกันประชุมมาวางแผนไปใส่ในแบบฟอร์มโครงการแล้วส่งให้ครูตรวจความเหมาะสมของกิจกรรมกับศักยภาพของนักเรียน
6. นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินการตามแผน แล้วจดบันทึกผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ ตามแผนปฏิทินที่กำหนดไว้ พร้อมระบุปัญหาและอุปสรรค
7. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่จดบันทึกมาประชุมร่วมกันและหาแนวทางแก้ไข
8. นำผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมมาปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น
9. แต่ละกลุ่มจัดทำเอกสารรายงานผลการปฏิบัติงาน

ขั้นสรุป

1. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานดังนี้
  - 1.1 นักเรียนรู้ความสามารถของตนเองในการทำงาน
  - 1.2 นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นประโยชน์ของการทำงานร่วมกัน การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ความรับผิดชอบในการทำงาน
  - 1.3 นักเรียนมีหลักคิดในการทำงาน การศึกษาข้อมูลก่อนที่จะปฏิบัติ การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น
  - 1.4 นักเรียนสามารถลดรายจ่ายของครอบครัวและมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง และสามารถทำให้ครอบครัวมีความสุข

สื่อ

1. วีดิทัศน์ หรือภาพเกี่ยวกับการเกษตร การปลูกพืชผักสวนครัว
2. เครื่องมืออุปกรณ์ ที่ใช้ปลูกพืชผักสวนครัว
3. แบบฟอร์มการเขียนโครงการ

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. การสังเกตการพฤติกรรมของผู้เรียน
2. การตรวจผลงาน

เครื่องมือวัด

1. แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน
2. แบบตรวจผลงาน

เกณฑ์การวัด

นักเรียนได้คะแนนร้อยละ 80

แบบสังเกตพฤติกรรม
ประกอบแผนการสอนที่ 4 เรื่อง อยู่อย่างพอ พออยู่ พอกิน พอเพียง เลี้ยงชีวิตเป็นสุข
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ชื่อกลุ่ม..... ปีการศึกษา.....

คำชี้แจง : ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม แล้วสรุปผลการประเมินการสังเกต ดังนี้

รายการ	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. การอภิปราย 1.1) อภิปรายครบทุกประเด็น บันทึก และสรุปได้อย่างเป็นระบบ (3) 1.2) อภิปรายครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน (2) 1.3) อภิปรายไม่ครบทุกประเด็น สรุปไม่ชัดเจน (1)			
2. นำเสนอผลงาน 2.1) นำเสนอได้อย่างสนใจ มีเนื้อหาสาระครบถ้วน (3) 2.2) นำเสนอผลงานได้บางส่วน ไม่ครอบคลุม (2) 2.3) นำเสนอผลงานได้น้อย (1)			
3. การร่วมกิจกรรมกลุ่ม 3.1) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มทุกขั้นตอน (3) 3.2) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มได้บางส่วน (2) 3.3) มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มน้อย (1)			

ระดับคุณภาพ   3 = ดี,   2 = พอใช้,   1 = ปรับปรุง

สรุปผลการประเมินการสังเกต

☐ ดี 11 - 12 คะแนน   ☐ พอใช้ 9 - 10 คะแนน   ☐ ปรับปรุง ต่ำกว่า 8 คะแนน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)
 ...../...../.....

แบบประเมินโครงการ

กลุ่มที่.....สมาชิก

1.	2. ....
3.	4. ....
5.	

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ที่	รายการพฤติกรรม	คุณภาพการปฏิบัติงาน			ไม่ปฏิบัติ/ ปรับปรุง
		ดี	ปานกลาง	พอใช้	
1	มีกำหนดจุดมุ่งหมาย				
2	มีการวางแผนและวิเคราะห์โครงการ				
3	การเตรียมวัสดุ/อุปกรณ์พร้อม เหมาะสมก่อนปฏิบัติงาน				
4	สมาชิกทุกคนมีหน้าที่และปฏิบัติตามหน้าที่				
5	การปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด				
6	ขณะปฏิบัติงานมีการปรึกษาและให้ความช่วยเหลือกัน				
7	มีการประเมินผลระหว่างปฏิบัติงานและปรับปรุงแก้ไขงาน				
8	ผลสำเร็จทันกำหนดเวลา				
9	ผลงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์				
10	ผลงานสำเร็จด้วยความประณีตและมีคุณภาพ				

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมหรือผลงานที่ชัดเจน	ถือว่า	ดีมาก	ให้ 3 คะแนน
พฤติกรรมหรือผลงานเทียบเท่าทั่วไป	ถือว่า	ปานกลาง	ให้ 2 คะแนน
พฤติกรรมหรือผลงานต่ำกว่าคนทั่วไป	ถือว่า	พอใช้	ให้ 1 คะแนน
ไม่ปฏิบัติ	ถือว่า	ต้องปรับปรุง	ให้ 0 คะแนน

ได้คะแนน คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
21-30	ดี
11-20	พอใช้
0-10	ปรับปรุง

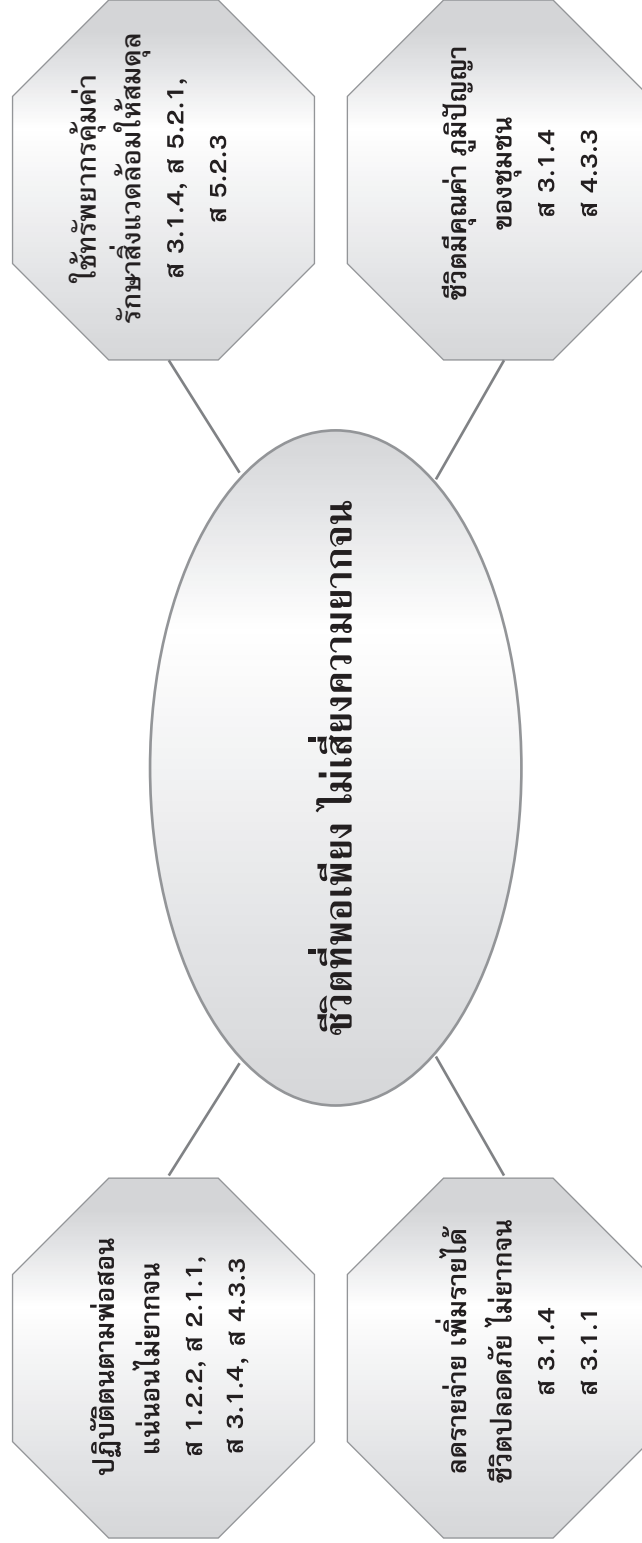
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

“ชีวิตที่พอเพียง ไม่เสี่ยงความยากจน”

ผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 ชื่อหน่วยการเรียนรู้ “ชีวิตที่พอเพียง ไม่เสี่ยงความยากจน”

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง ชีวิตที่พอเพียง ไม่เสี่ยงความยากจน

---

1. ชื่อหน่วย ชีวิตที่พอเพียง ไม่เสี่ยงความยากจน

2. กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้

ส 1.2.2

ส 2.1.1

ส 3.1.4

ส 4.3.3

ส 5.1.1

ส 5.2.3

4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

ศึกษาและปฏิบัติตนตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ในชุมชน สภาพรายรับ-รายจ่าย ของครอบครัว นำหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจมาปฏิบัติเพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยการสืบค้น การแลกเปลี่ยน การสำรวจ การวิเคราะห์ การฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เห็นความสำคัญ เกิดความรู้ความเข้าใจ และดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

5. แผนการจัดการเรียนรู้

5.1 ปฏิบัติตนตามพ่อสอน เน้นอนไม่ยากจน

5.2 ทรัพยากรมีคุณค่า รักษาสิ่งแวดล้อมให้สมดุล

5.3 ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ไม่ต้องเสี่ยงความยากจน

5.4 ชีวิตมีคุณค่า ภูมิปัญญาของชุมชน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 : เรื่อง ปฏิบัติตนตามพอสอน แนนอนไม่ยากจน

มาตรฐานการเรียนรู้

ส 1.2.2

ส 2.1.1

ส 3.1.4

ส 4.3.3

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

สามารถปฏิบัติตนตามแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงได้

สาระการเรียนรู้

1. ความสำคัญตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
2. การนำแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับตนเองและครอบครัว

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

นักเรียนรู้จักสำรวจสภาพตนเองว่ามีศักยภาพ ความสามารถด้านใด มีเงินและเวลามากแค่ไหน ตนเองเป็นใคร อยู่ในภูมิสังคมอย่างไร เพื่อที่จะได้ประมาณตนก่อนที่จะทำอะไรได้ถูกต้อง

1.2 ความมีเหตุผล

รู้ว่าการปฏิบัติตนตามแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ชีวิตมีความสุขและไม่ฟุ้งเฟ้อ

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

นักเรียนเห็นความสำคัญและใช้หลักคิดตามเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว สามารถปรับตัวให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร การประหยัด การออม

2.2 เจื้อนไขความรู้

วิธีปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ตั้งคำถามกับนักเรียนว่ารู้จักความหมายและความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี
2. สนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานให้กับประชาชนชาวไทย

ขั้นให้ประสบการณ์

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 3 คน ศึกษาแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงจากใบความรู้ที่ 1
2. สุ่มตัวแทนกลุ่มนักเรียน ออกมาอภิปรายเกี่ยวกับแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ชักถาม สนทนา นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้กับตนเองและครอบครัวได้หรือไม่ อย่างไร
4. นักเรียนจับคู่คิด และทำใบงานที่ 1

ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายว่าการปฏิบัติตามแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นทำให้เป็นคนที่มีคุณภาพมากขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลง มีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร ประหยัด อดออมสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สื่อ

1. ใบความรู้เรื่อง แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ใบงาน

การวัดผลประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
2. ทดสอบความรู้จากใบงาน

เครื่องมือ

1. แบบสังเกตพฤติกรรม
2. ใบงาน

เกณฑ์การประเมินผล

เกณฑ์การประเมินร้อยละ 60 (จากใบงาน)

กิจกรรมเสนอแนะ

สามารถให้นักเรียนไปศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่ออื่นๆ เช่นหนังสือพิมพ์ บทความ โทรทัศน์ ฯลฯ

ใบความรู้ที่ 1

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิด และหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อไปสู่ความพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ของคนไทย สังคมไทย เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุ ทางด้านสังคม ทางด้านสิ่งแวดล้อม และทางด้านวัฒนธรรม ถ้าใช้หลักความพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ก็จะสามารถอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้

ความเป็นมาของคำนิยาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนของประเทศ ตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในขณะนั้น คือท่าน ดร.สีปนนท์ เกตุทัต จึงได้ริเริ่มเชิญชวนผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่างๆ มาร่วมกันพิจารณากลั่นกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ในโอกาสต่างๆ และใช้เวลาประมาณ 6 เดือน สรุปออกมาเป็น **นิยามความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** และได้ัญเชิญ มาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับ มีความเข้าใจในหลักปรัชญา และนำไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ตามที่ขอพระมหากรุณา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 และต่อมาในปี 2546 ก็ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีดร. จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นประธาน โดยยึดหลักคำนิยามนี้ ในการขับเคลื่อน

คิดและปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเรียกว่าพอเพียง

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี จากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน ภายนอกกระทบเข้ามา ภายในก็เปลี่ยนแปลงด้วย จะพอเพียงได้ ต้องคำนึงถึง ห่วงถึง 3 หลักการ คือคิดและทำอะไรอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ถ้าครบ 3 หลักการนี้ ถึงจะบอกได้ว่า พอเพียง ถ้าไม่ครบก็ไม่พอเพียง และการจะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นได้ต้องใช้ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม

พอประมาณคือการทำอะไรที่พอเหมาะพอควรสมดุลกับอัตภาพ ศักยภาพของตนเอง และสภาวะแวดล้อม พอประมาณของแต่ละคน ในแต่ละช่วงเวลาก็ต่างกัน อย่างเช่นบางคนในบางวันทานข้าวจานเดียวอึด แต่บางวันก็ไม่อึด ต้อง 2 จานถึงจะอึด แล้วแต่เหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องในช่วงขณะเวลานั้นๆ ความพอประมาณสามารถพิจารณาได้จาก 2 ปัจจัย คือ **ปัจจัยภายใน** พอเหมาะกับความชอบ ศักยภาพและความสามารถของแต่ละคนหรือไม่ และ**ปัจจัยภายนอก** คือพอประมาณกับภูมิสังคม สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ในแต่ละขณะหรือไม่ ในหลักสัปปริสธรรม 7 สอนไว้ว่า จะสร้างความพอดีให้เกิดขึ้นได้จะต้อง รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน รู้บุคคล ความพอประมาณ จึงครอบคลุมความพอเหมาะ พอควรกับทุกๆ เรื่อง แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่าพอประมาณหรือไม่ ก็ต้องรอบรู้ในข้อมูล ปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง มีสติ และคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อความจริง ต่อหน้าที่ ต่อผู้อื่น ต้องใช้หลักเหตุหลักผลในการตัดสินใจ

ยกตัวอย่าง จะดูหนังสือสอบ หรือเตรียมการสอบอย่างพอเพียงได้อย่างไรเตรียม 1 ชั่วโมงก่อนสอบพอไหม อย่างเราเรียนมาทั้งหมด สมุดโน้ตมี 5 เล่ม ต้องใช้เวลาพอประมาณกับสิ่งที่มีถึงจะสมเหตุสมผล ถ้าใช้เวลาน้อยเกินไป หรือไม่มีความขยันอดทนในการดูหนังสือ ก็ไม่มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อาจสอบตกได้ กล่าวคือ จะดูหนังสืออย่างพอประมาณก็ต้องพอดีกับศักยภาพของที่มีอยู่ ประกอบกับเนื้อหาที่เรียนมา มีเหตุมีผล ดูหนังสือที่เป็นเรื่องหลักสอดคล้องกับวิชาที่เรียน การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ทำอย่างไร คือดูหนังสือให้สอบผ่านได้ด้วย สุขภาพก็ต้องไม่ทรุดโทรม ไม่ทะเลาะเบาะแว้งหรือเอาเปรียบเพื่อนฝูง ไม่คดโกงในการสอบ เพราะฉะนั้นต้องมีความขยันอดทนต้องใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของความคิดและการกระทำตลอดเวลา

ยกตัวอย่าง การทานข้าวแบบพอเพียงเป็นอย่างไรคือให้อิ่มพอประมาณเพราะเรารู้ว่าถ้าอึดมากเกินไป อึดอัด ถ้าอึดน้อยเกินไป ก็ยังหิวอยู่ แต่ว่าอึดอย่างเดียว เป็นเรื่องเพียงแค่ว่าปริมาณยังไม่พอเพียง ไม่สมดุล ต้องสมดุลด้านคุณภาพด้วย บริโภคอย่างไม่พอเพียง เช่น รับประทานไขมัน มากเกินไป หรือว่าอาจจะบริโภคสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์กับร่างกาย เช่น ยาเสพติด เหล้า บุหรี่ ต่างๆ เพราะฉะนั้นความพอเพียงในการบริโภค ไม่ใช่เฉพาะปริมาณเท่านั้น คุณภาพด้วยถึงจะบอกได้ว่า เราใช้ชีวิตอย่างพอเพียง สมดุลจริงๆ

เงื่อนไขสร้างความพอเพียง

เงื่อนไขความรู้ คือการรอบรู้ความรอบคอบและระมัดระวังในการนำเอาหลักวิชาการมาใช้ กล่าวคือ จะเอาหลักวิชาการมาใช้ ต้องรู้จริง รอบรู้ ไม่เอามาทดลองใช้อย่างงูๆ ปลาๆ เพราะจะมีโอกาสพลาดสูง ถ้ารู้จริงแต่ไม่รอบคอบ ก็ไม่ได้อีก หลายครั้งที่เกิดปัญหาไม่พอเพียงมาจากความไม่รอบคอบ ยกตัวอย่างเช่น เรื่อง OTOP การวางแผนการผลิต ถ้าไม่รอบคอบตั้งแต่ต้นทางคือเรื่องวัตถุดิบ จนกระทั่งถึงปลายทาง คือการทำการตลาด และจัดส่งสินค้า มีโอกาสที่จะนำไปสู่ความไม่พอเพียงได้อย่างมาก

เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในคำนิยามคืออะไร พระปฐมบรมราชโองการ “เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” การจะทำอะไรก็ตามประโยชน์ก็ต้องเกิด ความสุขก็ต้องมี แต่เวลาพูดถึงการที่จะสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้น จะสร้างความสุขให้เกิดขึ้น กับครอบครัว กับชุมชน กับองค์กร กับประเทศชาติ บางครั้งคำนิยามก็อาจจะต่างกัน แล้วประโยชน์สุขตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จะวัดได้จากที่ไหน ก็ต้องพิจารณาจากเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คือมุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ กล่าวคือ ต้องสมดุลอย่างมั่นคง และยั่งยืน

ฉะนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีก็ต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ประมาท มีสติในการดำเนินชีวิต ใช้ปัญญาในการคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อวางแผนรองรับ และรักษาสมดุลได้ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตด้วย สมดุลแปลว่าสมดุลทั้งปัจจุบันและอนาคต วันนี้พอเพียงยังไม่พอ พรุ่งนี้ต้องพอเพียงด้วย คือ ต้องมีความเพียรอย่างต่อเนื่อง ที่จะรักษาความสมดุลให้ได้อย่างสม่ำเสมอสมดุลในด้านไหนบ้าง คำนิยาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บอกว่าต้องสมดุลทั้งทางด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม/ค่านิยม ประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง หรือ ความพอเพียงอย่างสมบูรณ์จริงๆ จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อเราสร้างความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน คือทางด้านวัตถุหรือเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม/ค่านิยม/ความเชื่อ การก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลในแต่ละอย่างก้าว จะทำให้เกิดความพอเพียงในที่สุด

สมดุลทางด้านเศรษฐกิจ ในระดับบุคคล ก็หมายถึงการดำรงชีวิตโดยรายได้สมดุลกับรายจ่าย เราจะใช้จ่ายอย่างพอเพียงได้อย่างไร รายจ่ายพอประมาณกับรายได้ไหม มีเหตุผลมีผลคือว่าใช้ของเพราะจำเป็น หรือฟุ่มเฟือย การใช้เงินอย่างสมดุล ต้องมีภูมิคุ้มกันด้วยคือออมบ้าง การซื้อประกันชีวิต ประกันสุขภาพ หรือสวัสดิการในบริษัทก็เป็นภูมิคุ้มกัน เพราะฉะนั้นสมดุลทางเศรษฐกิจ คือทำอย่างไรจะรักษาสมดุลรายรับรายจ่าย มีเงินออม มีประกันด้วย เพราะฉะนั้นอย่าง กทม. ช.ก.ส. และองค์กรอื่นๆ อีกมากมายเขาสันนิษฐานการทำบัญชีรายรับรายจ่าย เขาบอกว่าเพื่อชีวิตที่พอเพียง อันนั้นเป็นเครื่องมือ การทำบัญชีรายรับรายจ่าย คุณจะรู้ว่าแต่ละเดือนคุณใช้เงินอย่างไร พอเพียงไหม การทำบัญชีรายรับรายจ่าย เป็นเครื่องมือเพื่อให้คุณใช้ชีวิตอย่างพอเพียงหรือว่าสมดุล

ยกตัวอย่าง การสร้างความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในการใช้จ่าย ก็อาจจะต้องทำบันทึกรายรับรายจ่าย บัญชีรายรับรายจ่ายเป็นเครื่องมือ เพื่อให้รู้ว่า การใช้จ่ายสมดุลไหม ใช้จ่ายมากเกินไปกว่ารายรับหรือไม่ และต้องคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้วย หมายความว่าต้องมีเงินออมด้วย มีหลักประกันต่างๆ ในหลายโรงเรียน ครูฝึกให้เด็ก เริ่มทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพราะอยากให้เด็กได้รู้ว่า พ่อแม่มีรายได้มาจากไหน เวลาจะใช้เงินแต่ละบาท แต่ละสิ่ง จะได้ตระหนักถึงความเหนื่อยยากของพ่อแม่ในการหาเงินมา เรื่องนี้ต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก

แต่ความสมดุลด้านเศรษฐกิจ ความพอเพียงในการใช้เงินทอง ไม่เพียงแต่ดูสมดุลของบัญชี รายรับ รายจ่ายเท่านั้น การใช้จ่ายอย่างพอเพียง คือต้องคุ้มค่า สร้างประโยชน์และความสุขให้เกิดขึ้น บางท่านบอกว่าพอเพียงคือประหยัด แต่ประหยัดไม่ได้บอกว่า ตระหนี่ถี่เหนียว คำว่าทางสายกลาง หมายความว่า ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ใช้เงินเกินตัว แต่ก็ไม่ใช่ว่าประหยัด จนไม่ใช้จ่ายเงินเลย ก็ไม่ถูกต้องอีก การใช้จ่ายแบบทางสายกลางก็คือว่า การใช้เงินอย่างเหมาะสมกับอัตภาพของเรา ศักยภาพของเรา รายได้ของเรา และเหมาะสมกับสถานการณ์ ความจำเป็น สิ่งแวดล้อมด้วย

สมดุลทางด้านสังคม ถ้าจะบอกได้ว่าเราใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เราก็ต้องมีความสมดุลทางด้านสังคมด้วย เช่น ต้องไม่ใช่คนเห็นแก่ตัว เศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่ความรู้สึกสามัคคี ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ ในสังคมต้องไม่มีใครเอารัดเอาเปรียบกัน ทุกคนช่วยเหลือกัน แบ่งปันกัน ทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ และกำลังความรู้ การใช้จ่ายเงินทองเมื่อสมดุลทางเศรษฐกิจก็ต้องคำนึงถึงการใช้จ่ายเพื่อสร้างสมดุลทางสังคมให้เกิดขึ้นด้วย ถึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ความสมดุลทางสังคมต้องเริ่มจากการให้ **คนที่พอแล้วจะรู้จักการให้** รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือ มีน้ำใจ แบ่งปัน คนที่ได้รับการแบ่งปันก็จะนึกถึงบุญคุณของผู้ให้ มีความรู้สึกเป็นมิตร หากขัดสนจนคิดจะแย่งชิงจากผู้อื่นในสังคมก็จะระงับยับยั้งชั่งใจไว้ได้ ผู้ให้ก็มีความสุขจากการให้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในสังคม สร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นได้ในสังคม ชุมชนเข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้ ในชุมชนจึงต้องมีความสามัคคี ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ ชุมชนต้องมีการแบ่งปันกัน ช่วยเหลือกันเวลาตกทุกข์ได้ยาก

สมดุลด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร การจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เช่น ไม่ตัดไม้ทำลายป่า เราจำเป็นต้องรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อม เพราะทุกอย่างที่เราเป็น เราใช้ เรามี มาจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ถ้าเราไม่รักษาไว้ให้ใช้ได้นานๆ เราจะอยู่อย่างไร เราต้องเห็นความจำเป็นของการอยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล ไม่ทำร้าย ไม่ทำลาย ไม่เบียดเบียน องค์การสหประชาชาติตระหนักให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายความว่า การพัฒนาต้องสามารถทำให้คนรุ่นต่อไปดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในระดับเดียวกันกับคนรุ่นปัจจุบัน แต่ในความเป็นจริงเราทำได้ไหม ในปี พ.ศ.2504 ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาฯ เรามีป่าไม้ครอบคลุมทั่วประเทศประมาณ 74 เปอร์เซ็นต์ ในการประเมินแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ตอนนั้นป่าไม้เหลือเพียง 23 เปอร์เซ็นต์ เขาทำลายป่าไปหมดแล้วประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์

ยกตัวอย่างในระดับบุคคล ในชีวิตของเราจนกระทั่งเราเรียนจบหรือแม้แต่ออกไปทำงานแล้ว เราเคยคิดบ้างไหมว่า การใช้ชีวิตของเราใช้กระดาษจำนวนมาก กระดาษมาจากต้นไม้ เราใช้ต้นไม้ไปกี่ต้น และในทางกลับกัน เราเคยปลูกต้นไม้กี่ต้นในชีวิตของเรา หลายองค์กรหลายโรงเรียนมีกิจกรรมปลูกต้นไม้เพื่อพ่อ เพื่อร่วมรักษาดูแลสิ่งแวดล้อม แต่ที่สำคัญคือต้องสร้างจิตสำนึกให้รู้ก่อนว่า ทำไมต้องปลูกต้นไม้ ต้องเข้าใจก่อนว่า ต้นไม้ให้อะไรกับมนุษย์บ้าง ออกซิเจนที่เราสูดอากาศ มาจากไหน เบื้องต้นก็มาจากต้นไม้

สมคูลด้านวัฒนธรรม หากศึกษาพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องวัฒนธรรมจะพบว่า พระองค์ทรงเน้นย้ำมาโดยตลอดให้ปลูกฝังเด็กและเยาวชนไทยให้เห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย เห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ที่สืบทอดต่อกันมา โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีกระแสโลกาภิวัตน์ถาโถมเข้ามา การเสริมสร้างความพอเพียงทางวัฒนธรรม จะเป็นเสมือนภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ที่จะทำให้เด็กไทย คนไทย มีจุดยืนในชีวิต มีหลักคิด หลักปฏิบัติที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และพัฒนาตนเอง มีความแกร่งในความเป็นไทย เข้าใจในความเป็นสากล เพื่อให้อยู่รอดได้ในยุคโลกาภิวัตน์ ดำรงตนอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เทียบได้กับเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เป็นการจัดการทรัพยากรที่แต่ละคนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อแต่ละคนจะได้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เวลาพูดเรื่องทฤษฎีใหม่ ส่วนมากมักจะคิดถึงตัวอย่างเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นตัวอย่างของการใช้ทฤษฎีใหม่ในภาคเกษตร ในชนบท เพราะเกษตรกรรมมีพื้นดิน เขามีน้ำ ทั้งน้ำฝนทั้งน้ำบาดาล ทั้งน้ำบ่อ เขามีพืชพันธุ์ที่เขาปลูกในผืนดินของเขา เขามีสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ จึงเป็นตัวอย่างในการจัดการทรัพยากรที่แต่ละคนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างยั่งยืน เพราะเป็นการจัดการอย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และนำความสุขมาให้ด้วย

ทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 2 เทียบได้กับเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เป็นการร่วมมือรวมกลุ่มกันของคนที่มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้แล้วในระดับต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกันช่วยเหลือกันในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กลุ่ม/องค์กร สหกรณ์ต่าง ๆ ธนาคารโคกระบือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มผลิตแม่บ้านต่าง ๆ เป็นต้น ยกตัวอย่าง แม่ค้าในตลาดอาจจะหารี้อกับแม่ค้าคนอื่น ๆ หาแหล่งสินค้าร่วมกัน รักษาความสะอาดของสถานที่ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างกันมากขึ้น

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 เป็นความร่วมมือกันในระดับเครือข่ายหรือเป็นการขยายเครือข่ายความร่วมมือออกไปสู่ภาคส่วนอื่น ๆ เช่น เครือข่ายกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เครือข่ายสันติอโศก หรืออย่างการสร้างเครือข่ายข้าว สำนักกรักบ้านเกิด ของดีแตก เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อย่างที่จังหวัดบุรีรัมย์ผลิตข้าวปลอดสารพิษ นำมาแลกเปลี่ยนสินค้ากับเครือข่ายยมนาที่จังหวัดนครศรีธรรมราช หรือชุมชนอาจจะมีการแลกเปลี่ยน ทำงานร่วมมือกันกับองค์กรธุรกิจเอกชน บริษัทน้ำมัน บริษัทต่าง ๆ มูลนิธิ ภาครัฐ เป็นความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าหรือ ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 3

ที่มา : ภาคผนวก ก.

ใบงานที่ 1
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

ชื่อ - นามสกุล .....เลขที่ .....

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดเกี่ยวกับอะไร

.....

.....

.....

2. หัวใจสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

.....

.....

.....

3. นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรให้สมกับคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง”

.....

.....

.....

4. นักเรียนสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในครอบครัวได้อย่างไร

.....

.....

.....

แบบประเมินพฤติกรรมรายกลุ่ม
ชื่อกลุ่ม .....

ที่	กิจกรรม	พฤติกรรมที่ประเมิน					รวม	สรุป	
		บทบาท หน้าที่	ความ ร่วมมือ	ความ ตั้งใจ	อภิปราย	การยอมรับ ความคิดเห็น		ผ่าน	ไม่ผ่าน
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									

เกณฑ์การประเมิน

7 - 10 ได้คะแนนระดับ 3 ดี

4 - 6 ได้คะแนนระดับ 2 พอใช้

0 - 3 ได้คะแนนระดับ 1 ควรปรับปรุง

นักเรียนผ่านเกณฑ์ตามที่ประเมิน ได้คะแนนระดับ 2 ขึ้นไป ถือว่าผ่าน

ผู้ประเมิน .....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 : เรื่อง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รักษาสิ่งแวดล้อมให้สมดุล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

วิเคราะห์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมของชุมชน และนำมาใช้ได้อย่างสมดุล

สาระการเรียนรู้

1. ความหมาย ประเภท ประโยชน์ ของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
2. นำทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้อย่างสมดุล

การบูรณาการกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

นักเรียนสำรวจการนำทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
รู้วิธีการรักษาสิ่งแวดล้อม ในชุมชนไม่ให้เสื่อมโทรมก่อนถึงเวลาอันสมควร

1.2 ความมีเหตุมีผล

นักเรียนรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า ทำให้ใช้ทรัพยากรอย่างเกิด
ประโยชน์สูงสุดและรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อให้เกิดความสมดุลตามธรรมชาติ

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

นักเรียนใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าเกิดประโยชน์สูงสุดและรู้จักวิธีการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติ

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และประหยัด

2.2 เจื้อนไขความรู้

รู้จักการใช้ทรัพยากรและการรักษาสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. นักเรียนดูภาพทรัพยากรป่าไม้ที่สมบูรณ์และเสื่อมโทรมจากสื่อหนังสือพิมพ์
2. สนทนา ชักถาม นักเรียนเกี่ยวกับความแตกต่างของทรัพยากรป่าไม้ที่สมบูรณ์และเสื่อมโทรม
3. จากภาพที่นักเรียนได้ดู นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
4. ชักถามนักเรียนเรื่องทรัพยากรป่าไม้ ในชุมชนของนักเรียน
5. แจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้นักเรียนทราบ

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ให้นักเรียนจับคู่ 2 คนช่วยกันคิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีในชุมชนของตนเองว่ามีอะไรบ้าง
2. สุ่มตัวแทนนักเรียนมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน
3. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปประเภทของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมว่ามีอะไรบ้าง
4. นักเรียนเข้ากลุ่ม กลุ่มละ 3 - 5 คน ศึกษาไปความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเด็นต่อไปนี้
  - 4.1 ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ
  - 4.2 ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ
  - 4.3 ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติ
5. นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นสรุปและบันทึกไปงาน เรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
6. ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน

ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เกิดความสมดุลตามธรรมชาติ สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน สิ่งแวดล้อมไม่เสื่อมโทรมไปก่อนเวลาอันสมควร

สื่อ

1. ภาพทรัพยากรป่าไม้จากหนังสือพิมพ์
2. ใบความรู้ เรื่อง ประเภทของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม
3. ใบงาน

การวัดผลประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

เครื่องมือวัดและประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรม

เกณฑ์การประเมินผล

ตรวจผลงานจากใบงานร้อยละ 60

กิจกรรมเสนอแนะ

นักเรียนสามารถศึกษาเรื่องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องสมุด สวนสมุนไพร สวนพฤกษศาสตร์ ฯลฯ

ใบความรู้ที่ 3
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รักษาสิ่งแวดล้อมให้สมดุล

ความหมาย และประเภทของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งเป็นสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตและเป็นสิ่งที่มองเห็นและสิ่งที่มองไม่เห็น

สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีชีวิต เช่น มนุษย์ ป่าไม้ สัตว์ เป็นต้น
2. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ไม่มีชีวิต เช่น ดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น

สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับมนุษย์และยังมีความสัมพันธ์ระหว่างกันเองภายในกระบวนการทางธรรมชาติและยังเป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมีประโยชน์ต่อมนุษย์ในด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาความเป็นอยู่ในทุก ๆ ด้าน ทรัพยากรทางธรรมชาติแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป คือ ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วจะหมดไปไม่สามารถเกิดขึ้นมาทดแทนใหม่ ได้แก่ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ แร่ธาตุต่าง ๆ ทรัพยากรประเภทนี้ต้องใช้อย่างประหยัด ก่อให้ประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อลดการสูญเสียให้น้อยที่สุด

2. ทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมด หรือสูญหายไป เราใช้ทรัพยากรประเภทนี้ได้โดยไม่จำกัด เนื่องจากธรรมชาติมีให้ตลอดเวลา ได้แก่ น้ำ แสงแดด ลม รวมถึงทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติอีกด้วย

3. ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไปแต่สร้างทดแทนได้ ทรัพยากรประเภทนี้ได้แก่ ป่าไม้ ดิน ที่ดิน แหล่งน้ำ พืชหญ้า เมื่อใช้แล้วจะสามารถสร้างขึ้นทดแทนได้ ตามธรรมชาติของสิ่งนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม เราไม่ควรใช้มากเกินไปเกินความต้องการ และเกินกว่าที่ธรรมชาติจะสร้างขึ้นทดแทนได้

ที่มา : สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 21 (การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ)

ใบงานที่ 3

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รักษาสิ่งแวดล้อมให้สมดุล

ชื่อ - นามสกุล .....เลขที่ .....

ทรัพยากรที่นำมาใช้	สภาพการใช้		ผลดี	ผลเสีย
	พอเพียง	ไม่พอเพียง		
1. ป่าไม้ 2. น้ำ 3. แหล่งน้ำการเกษตร 4. ไฟฟ้า 5. น้ำมันเชื้อเพลิง				

สมาชิกกลุ่ม 1. ....
 2. ....
 3. ....

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 เรื่อง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รักษาสิ่งแวดล้อมให้สมดุล

ที่	ชื่อ - นามสกุล	รายการ				ระดับคะแนน		
		ความรับผิดชอบในการทำงาน	รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม	การช่วยเหลือในกลุ่ม	การมีส่วนร่วม	รวม	ผ่าน	ไม่ผ่าน
		5	5	5	5	20		

เกณฑ์การประเมิน

16 - 20 คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดีเยี่ยม
12 - 15 คะแนน	"	ดี
8 - 11 คะแนน	"	พอใช้
0 - 7 คะแนน	"	ควรปรับปรุง

ลงชื่อ .....ผู้ประเมิน
 (.....)
 ..... / ..... / .....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 : เรื่อง ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ไม่เสี่ยงความยากจน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เข้าใจแนวทางการลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ของครอบครัว

สาระการเรียนรู้

1. ประเภทรายจ่ายที่จำเป็นของครอบครัวด้านต่าง ๆ
2. แนวทางการใช้จ่ายของครอบครัวอย่างสมดุล
3. รายได้ประจำ - รายได้เสริมของครอบครัว

การบูรณาการกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

นักเรียนรู้สภาพรายได้และรายจ่ายครอบครัวของตนเอง เพื่อที่จะพอประมาณ ใช้จ่ายให้เพียงพออย่างเหมาะสมกับฐานะของตนเอง

1.2 ความมีเหตุผล

- นักเรียนรู้จักใช้จ่ายอย่างพอประมาณ เกิดความมั่นคง ยั่งยืนในการดำเนินชีวิตตามฐานะของตนเอง
- หาแนวทางเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวเพื่อป้องกันภาวะรายจ่ายเกินรายได้

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- นักเรียนรู้จักและเห็นคุณค่าใช้จ่ายอย่างพอประมาณ เหมาะสมกับฐานะของตนเอง
- รู้จักหาแนวทางเพิ่มรายได้เพื่อเป็นการป้องกันภาวะรายจ่ายเกินรายได้ภายในครอบครัว

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ประหยัด อดทน

2.2 เจือปนไขความรู้

ใช้จ่ายเงินอย่างพอประมาณ เหมาะสมกับฐานะของตนเอง และวิธีเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ให้นักเรียนอ่านบทกลอนที่ครูนำมาแล้วให้ออกว่าบทกลอนที่อ่านกล่าวถึงเรื่องใด
มดปลวกตัวน้อยน้อย   เจ้าค่อยค่อยทำรังใหม่
มีย่อท้อสิ่งใด   รังโตใหญ่จึงได้มา
เยาวชนเช่นเด็กน้อย   ค่อยสะสมซึ่งเงินตรา
ไม่นานทวีค่า   ไขศึกษาภายหลังเอย
2. นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นถึงความจำเป็นของการประหยัดและการออม เพื่อเป็นการลดรายจ่ายในครอบครัว

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ให้นักเรียนดูแผ่นภาพ “โอ่งชีวิต” แล้วร่วมแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามในประเด็นต่อไปนี้
  - 1.1 แหล่งที่มาของรายได้และรายจ่ายมาจากที่ใด
  - 1.2 วิธีลดรายจ่ายควรทำอย่างไร
  - 1.3 ที่มาของรายได้ประจำ-รายได้เสริม
2. ให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอรายงาน
3. ครูเสนอแนะแนวทางการใช้จ่ายของครอบครัวให้นักเรียนดูแผ่นภาพผังความคิด “7 วิธี มีเงินเก็บออม”
4. ให้นักเรียนแต่ละคนบันทึกสภาพรายจ่ายของครอบครัวตนเองในใบงาน และเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างอย่างไร พร้อมระบุเหตุผล
5. สุ่มนักเรียน 3-5 คนนำเสนอผลงานพร้อมเหตุผลและวิธีการที่ทำให้ค่าใช้จ่ายของครอบครัวลดลง
6. ให้นักเรียนทำกิจกรรมในใบงานที่ 2 เรื่องการใช้จ่ายและการเพิ่มรายได้ของตนเอง

ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปว่าการรู้ใช้จ่ายอย่างพอประมาณ เหมาะสมกับฐานะของตนเอง สามารถทำให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืน ในการดำรงชีวิต และรู้จักหาวิธีการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวเพื่อป้องกันการเกิดภาวะรายจ่ายมากกว่ารายได้

สื่อ

1. บทกลอน
2. แผนภาพไอน์ชไตน์
3. แผนภาพ “7 วิธีมีเงินเก็บออม”
4. ใบงานที่ 1 เรื่องลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว
5. ใบงานที่ 2 เรื่องสภาพรายจ่ายของครอบครัว

การวัดผลประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
2. ทดสอบความรู้

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรม

เกณฑ์การประเมินผล

เกณฑ์การประเมินร้อยละ 60

กิจกรรมเสนอแนะ

การเพิ่มรายได้ของนักเรียนสามารถทำได้หลากหลายวิธีขึ้นอยู่กับบริบทและสภาพความพร้อมของนักเรียนและครอบครัว

ภาคผนวก

1. แผนภาพ วิธีมีเงินเก็บออม
2. แผนงาน ไอน์ชไตน์

แผ่นภาพ “7 วิธีมีเงินเก็บออม” (ประกอบแผนการเรียนรู้ที่ 2)

แผนภาพโองชีวิต (ประกอบแผนการเรียนรู้ที่ 2)

แบบทดสอบ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เรื่อง ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว

ชื่อ - นามสกุล ..... ชั้น ..... เลขที่ .....

จงตอบคำถามต่อไปนี้ (ข้อละ 2 คะแนน)

1. รายจ่ายของครอบครัวมีอะไรบ้าง บอกมา 3 ข้อ

1. ....
2. ....
3. ....

2. นักเรียนมีวิธีลดรายจ่ายของครอบครัวได้อย่างไร บอกมา 2 ข้อ

1. ....
2. ....

3. นักเรียนคิดว่าการประหยัดและการออมมีประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร

.....
.....

4. นักเรียนคิดว่าการประหยัดและการออมมีประโยชน์ต่อครอบครัวอย่างไร

.....
.....

5. นักเรียนคิดว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สามารถลดรายจ่ายของครอบครัวได้หรือไม่

.....
.....
.....

ใบงานที่ 1
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง ลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ของตนเอง

ชื่อ - นามสกุล .....เลขที่ .....

คำชี้แจง 1. ให้นักเรียนสำรวจรายจ่ายของตนเองใน 1 สัปดาห์ แล้วพิจารณาว่าได้ใช้จ่าย หรือ
บริโภค สิ่งใดฟุ่มเฟือยบ้างและจะปรับปรุงตนเองอย่างไร

สิ่งฟุ่มเฟือยที่บริโภค คือ .....

.....

.....

แนวทางปรับปรุงตนเอง คือ .....

.....

.....

1. นักเรียนมีวิธีลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ของตนเองอย่างไร

วิธีลดรายจ่ายของตนเอง คือ .....

.....

.....

วิธีเพิ่มรายได้ของตนเอง คือ .....

.....

.....

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง สภาพรายจ่ายของครอบครัว

สภาพการใช้จ่ายปัจจุบัน	เดือน..... จำนวน / บาท	เดือน..... จำนวน / บาท	เดือน..... จำนวน / บาท	หมายเหตุ
1. ค่าไฟฟ้า	.....	.....	.....	
2. ค่าน้ำประปา	.....	.....	.....	
3. ค่าโทรศัพท์	.....	.....	.....	
4. ค่าเช่าบ้าน	.....	.....	.....	
5.				

1. ค่าใช้จ่ายลดลง เพราะ .....
2. ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพราะ .....

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เรื่อง ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว

ที่	ชื่อ - นามสกุล	รายการ				ระดับคะแนน		
		ความรับผิดชอบใน การทำงาน	รับฟังความคิดเห็นของ สมาชิกในกลุ่ม	การช่วยเหลือ ในกลุ่ม	การช่วยเหลือ ส่วนรวม	รวม	ผ่าน	ไม่ผ่าน
		5	5	5	5	20		

เกณฑ์การประเมิน

16 - 20 คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดีเยี่ยม
12 - 15 คะแนน	"	ดี
8 - 11 คะแนน	"	พอใช้
0 - 7 คะแนน	"	ควรปรับปรุง

ลงชื่อ .....ผู้ประเมิน
(.....)
..... / ..... / .....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 : เรื่อง ชีวิตมีคุณค่าภูมิปัญญาของชุมชน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เข้าใจและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาไทยของชุมชนในด้านต่างๆ

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของภูมิปัญญาไทย
2. แนวทางอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในด้านต่างๆ

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

นักเรียนในชุมชนของตนเองมีภูมิปัญญาที่ควรค่าต่อการอนุรักษ์และเผยแพร่

1.2 ความมีเหตุผล

นักเรียนรู้อยู่แล้วว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการเพิ่มรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งมีค่าควรแก่การอนุรักษ์และเผยแพร่ให้กับบุคคลอื่นได้รับรู้

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

นักเรียนรู้ด้วยตนเองว่าภูมิปัญญาช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มรายได้แก่ชุมชนได้ ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

ความขยันหมั่นเพียร ความช่วยเหลือแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

2.2 เจื้อนไขความรู้

นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการประกอบอาชีพจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

สนทนากับผู้เรียนว่ารู้จักบุคคลสำคัญด้านภูมิปัญญาไทยในชุมชนของผู้เรียนหรือไม่ และรู้จักในด้านใด โดยให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย

ขั้นให้ประสบการณ์

1. อธิบายเพิ่มเติมภูมิปัญญาไทยในด้านต่าง ๆ รวมถึงบอกประโยชน์ของการใช้ภูมิปัญญาไทยว่ามีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร และเกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตของคนไทยในด้านใดบ้าง
2. ผู้เรียนค้นคว้าหาเรื่องภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สำรวจ ภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเองว่าภูมิปัญญานั้นสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ของตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้อย่างไรบ้าง
3. จัดกิจกรรมโดยเชิญครูภูมิปัญญามาให้ความรู้ พร้อมทั้งสาธิตการใช้ภูมิปัญญา ในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนในการทำและได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียน
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานผลการปฏิบัติกิจกรรมและเขียนรายงาน

ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปว่าการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ สมควรแก่ การอนุรักษ์และเผยแพร่ และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น สามารถพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียง มีความสุข

สื่อ

ครูภูมิปัญญาแต่ละสาขาที่โรงเรียนเชิญมา

แหล่งการเรียนรู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

การวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

เครื่องมือวัดและประเมิน

แบบสังเกตพฤติกรรม

เกณฑ์การประเมินผล

แบบสังเกตพฤติกรรมได้คะแนน 6 คะแนนขึ้นไป

กิจกรรมเสนอแนะ

นักเรียนสามารถหาภูมิปัญญาไทยที่ไม่ได้อยู่ในท้องถิ่นของตนเอง โดยศึกษาภูมิปัญญา ไทยของท้องถิ่นอื่นจากหนังสือ หรือการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เรื่อง ชีวิตมีคุณค่า ภูมิปัญญาของชุมชน

เลขที่	ชื่อ - สกุล	การเขียน รายงาน			การปฏิบัติ กิจกรรมร่วมกับ ภูมิปัญญา			การอภิปราย กลุ่ม			การทำงาน ร่วมกับผู้อื่น			หมายเหตุ
		1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	

เกณฑ์การประเมิน

10-12 คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดีมาก
8 - 9 คะแนน	"	ดี
6 - 7 คะแนน	"	พอใช้
0 - 5 คะแนน	"	ต้องปรับปรุง

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ตลาดนัดเศรษฐกิจพอเพียง

---

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ : ตลาดนัดเศรษฐกิจพอเพียง
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
จัดตลาดนัดจำหน่ายสินค้าตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงได้
4. สาระการเรียนรู้
  1. การวางแผนจัดตลาดนัด
  2. ประเภทสินค้าที่จำหน่าย
  3. การกำหนดราคาจำหน่ายสินค้า และการทำบัญชี
  4. การโฆษณา และประชาสัมพันธ์
  5. การออกแบบตกแต่งร้าน
5. วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้

ท 1.1.1	ท 2.1.1	ท 3.1.2	ค 1.1.1	ค 1.3.2
ค 5.1.3	ว 3.1.1	ส 3.2.5	ง 3.1.1	ง 4.1.3
ง 4.1.6	พ 4.1.3	ศ 1.2.2		

แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่อง ตลาดนัดเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. รู้และเข้าใจหลักการขาย การซื้อสินค้าในตลาดนัด
2. จัดตลาดนัดจำหน่ายสินค้าและเลือกซื้อสินค้าได้อย่างเหมาะสม
3. ปฏิบัติตนในฐานะผู้ขาย ผู้ซื้อที่ดี
4. มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีสติปัญญาและความสามัคคี

สาระการเรียนรู้

1. การวางแผนจัดตลาดนัด
2. การเลือกซื้อสินค้าจากตลาดนัด
  - พิจารณาคุณภาพของสินค้า
  - ราคา
  - การเปรียบเทียบสินค้า 2 แหล่ง
  - ความจำเป็นในการซื้อ

วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้

ท 1.1.1	ท 2.1.1	ท 3.1.2	ค 1.1.1	ค 1.3.2
ค 5.1.3	ว 3.1.1	ส 3.2.5	ง 3.1.1	ง 4.1.3
ง 4.1.6	พ 4.1.3	ศ. 1.2.2		

การบูรณาการกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

การขายสินค้าโดยเอากำไรแต่พอควร ไม่เอารัดเอาเปรียบต่อผู้บริโภค รวมถึงการใช้จ่ายที่จำเป็น

1.2 ความมีเหตุผล

ควรเลือกซื้อสินค้าที่จำเป็น และเลือกใช้ทรัพยากรที่ผลิตได้ในท้องถิ่นเพื่อสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ความเป็นไทย

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

รู้จักเลือกสินค้าอุปโภคและบริโภคที่ได้มาตรฐาน และคำนึงถึงการออม

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

ความซื่อสัตย์ สุจริต มีสติปัญญา และมีความสามัคคี ในการทำงานเป็นกลุ่ม

2.2 เจื้อนไขความรู้

- สิทธิผู้บริโภค
- กฎมปัญญาในท้องถิ่น
- การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อผลิตสินค้าและบริการ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ร่วมกันสนทนาถึงอาชีพของ ผู้ปกครอง ที่ก่อให้เกิดรายได้ พร้อมจัดกลุ่มอาชีพของผู้ปกครอง
2. สุ่มนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขายมาเล่าประสบการณ์พร้อมให้นักเรียนทั้งชั้นอภิปรายและสรุปผล

ขั้นให้ประสบการณ์

1. แบ่งกลุ่มนักเรียนให้ศึกษาไปความรู้เรื่องสิทธิผู้บริโภคพร้อมร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้
  - 1.1 การละเมิดสิทธิผู้บริโภค
    - การโฆษณาสินค้าเกินความจริง
    - การขายสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ
    - การเอาัดเอาเปรียบผู้บริโภค
  - 1.2 การไม่ละเมิดสิทธิผู้บริโภค
    - การเลือกขายสินค้าที่มีคุณภาพ
    - การตั้งราคาขายที่เหมาะสม
    - การไม่โฆษณาชวนเชื่อเกินความจริง
  - 1.3 การศึกษาตัวอย่างสินค้าที่สอดคล้องกับสิทธิผู้บริโภค
2. แบ่งนักเรียนเป็น 2 ทีม โดยความสมัครใจเป็นผู้ซื้อ ผู้ขาย ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกวางแผนเป็นผู้ซื้อ ผู้ขาย โดยร่วมกันอภิปรายกลุ่มผู้ขาย การตกแต่งร้าน การเขียนป้าย เขียนคำโฆษณา โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดทำ รวมถึงการใช้ภาษาที่เหมาะสม กลุ่มผู้ซื้ออภิปรายถึงโฆษณาชวนเชื่อการใช้ภาษา การจัดตกแต่งร้านว่าเหมาะสมหรือไม่เพียงใด
3. นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มลงมือปฏิบัติจริง ตามที่วางแผนไว้ เมื่อเสร็จกิจกรรมให้นักเรียนรวบรวมคำโฆษณาของแต่ละกลุ่มบันทึกลงใบงานที่ 1

- สรุปความคิดเห็นและนำเสนอการขาย การซื้อสินค้า และอภิปรายถึงทรัพยากรในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้เพื่อลดต้นทุนในการจำหน่ายสินค้า พร้อมสรุปรายรับ-รายจ่าย กำไรขาดทุน โดยจัดทำบัญชีรับ-จ่ายของกลุ่ม (ใบงานที่ 2 สำหรับผู้ขาย, ใบงานที่ 3 สำหรับผู้ซื้อ) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำเสนอในรูปแบบภูมิเปรียบเทียบระหว่างรายรับ-รายจ่าย พร้อมทั้งตั้งโจทย์ปัญหาจากข้อมูล

ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายและสรุปการนำองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต

สื่อ

- ตัวอย่างสินค้า (เพื่อให้ความรู้เรื่องการตรวจสอบสินค้า สารอาหาร)
- ใบความรู้
- ใบงาน
- ตลาดนัดในชุมชน / สหกรณ์โรงเรียน

การวัดประเมินผล

- สังเกตการร่วมกิจกรรม / การร่วมอภิปราย / การทำงานกลุ่ม
- ตรวจผลงาน

กิจกรรมเสนอแนะ

นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมอื่นๆ ได้ตามบริบทและสภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

ความรู้ เรื่องสิทธิผู้บริโภค

สิทธิผู้บริโภคข้อที่ 1 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 บัญญัติว่า

ข้อ 1. สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ

บุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับฉลากสินค้าที่เพียงพอที่จะไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดในการซื้อสินค้า เช่น

- ชื่อประเภทหรือชนิดของสินค้า
- ชื่อที่อยู่ผู้ประกอบการ
- ขนาด ปริมาณ ปริมาตร น้ำหนัก
- วิธีใช้
- ข้อแนะนำในการใช้ / ข้อห้ามใช้
- คำเตือน
- วันเดือนปีที่ผลิตหรือหมดอายุ
- ราคาต่อหน่วยเป็นบาท

บุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้าหรือบริการ เช่น

- การใช้ข้อความที่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค
- ไม่ใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ
- ไม่ใช้ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรง / โดยอ้อมให้กระทำผิดกฎหมาย
- ไม่ใช้ข้อความที่ก่อให้เกิดความแตกแยก / เสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน

ใบงานที่ 1

ชื่อ - นามสกุล ..... ชั้น ..... เลขที่ .....

คำชี้แจง ตอนที่ 1 : บันทึกรายการสินค้าที่มีขายในตลาดนัดด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ

สินค้าที่นักเรียนชอบมากที่สุดในตลาดคือ .....

เหตุผลที่ชอบ .....

.....

ตอนที่ 2 : บันทึกคำโฆษณาสินค้าของแต่ละกลุ่ม แล้วบันทึกว่าเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

ร้านที่ / สินค้าที่จำหน่าย	คำโฆษณา	ความคิดเห็น

คำโฆษณาที่นักเรียนชอบมากที่สุดในตลาดคือ.....

.....

เหตุผลที่ชอบ เพราะ .....

.....

ใบงานที่ 2

แบบบันทึกรายรับ - รายจ่าย (ผู้ชาย)

ชื่อกลุ่ม .....

สินค้าที่ขายคือ .....

[illegible]

ลงชื่อ ..... ผู้ทำการบันทึก   ลงชื่อ ..... ผู้ตรวจสอบ
 (.....)   (.....)

ใบงานที่ 3

แบบบันทึกรายรับ - รายจ่าย (ผู้ซื้อ)

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกรายงานการซื้อสินค้า พร้อมทั้งเหตุผลในการเลือกซื้อ

รายการสินค้าที่ซื้อ	ราคา	คงเหลือ	เหตุผล
ทุน			

นักเรียนคิดว่าการใช้จ่ายของนักเรียนเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

พฤติกรรมการซื้อสินค้าของนักเรียนสอดคล้องกับหลักความพอเพียงหรือไม่ อย่างไร

.....

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ลำดับที่	รายการพฤติกรรม	คุณภาพการปฏิบัติงาน		
		ดี	ปานกลาง	พอใช้
1.	มีการปรึกษากันก่อนทำงาน			
2.	มีการแบ่งหน้าที่และทำตามหน้าที่ทุกคน			
3.	มีการปฏิบัติงานตามขั้นตอน			
4.	มีการให้ความช่วยเหลือ			
5.	ผลงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด			
6.	ผลงานเสร็จทันตามกำหนดเวลา			
7.	ผลงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			
8.	ผลงานแสดงถึงการนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้			
9.	ทุกคนในกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ในการทำงาน			
10.	การจัดวัสดุ อุปกรณ์เรียบร้อยหลังเลิกปฏิบัติงาน			

เกณฑ์การประเมิน

คุณภาพการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดี ให้ 3 คะแนน

คุณภาพการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ให้ 2 คะแนน

คุณภาพการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ให้ 1 คะแนน

ได้คะแนน ..... คะแนน

ลงชื่อ ..... ผู้ประเมิน

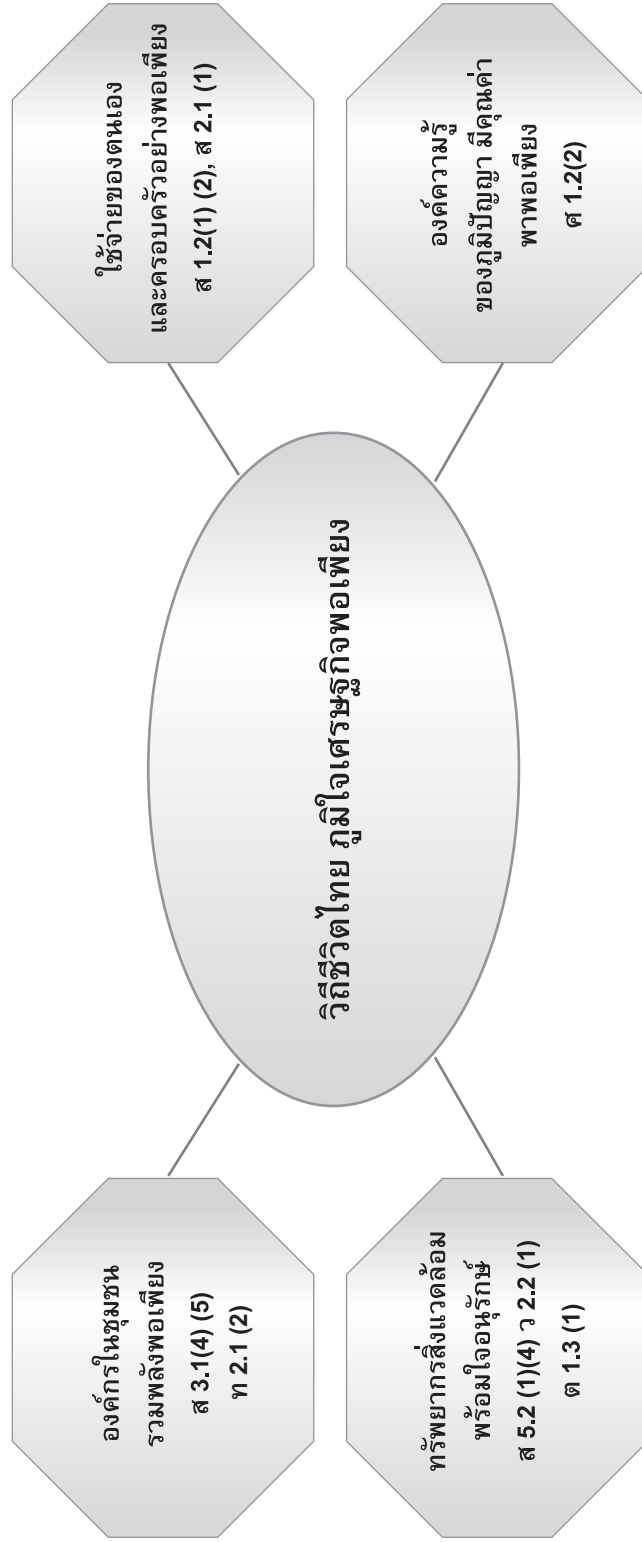
ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

“วิถีชีวิตไทย ภูมิใจเศรษฐกิจพอเพียง”

ผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 ชื่อหน่วยการเรียนรู้ “วิถีชีวิตไทย ภูมิใจเศรษฐกิจพอเพียง”

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
เรื่อง วิถีชีวิตไทย ภูมิใจเศรษฐกิจพอเพียง

---

1. หน่วยงานเรียนรู้ วิถีชีวิตไทย ภูมิใจเศรษฐกิจพอเพียง
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้

ส 1.2(1)	ส 1.2(2)	ส 2.1(1)	ส 3.1(4)	ส 3.1(5)	ส 5.2(1)
ส 5.2(4)	ว 2.2(1)	ศ 1.2(2)	ท 2.1(2)	ต 1.3(1)	ง 1.1(4)
ง 1.1(5)	ง 1.2(3)	ง 4.1(1)	ง 4.12		

4. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

ศึกษา วิเคราะห์ วิชิตำเนินงานขององค์กรในชุมชน การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เห็นความสำคัญการบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเองและครอบครัว รวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะ นำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนตามวิถีชีวิตของตนเองและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิิตตามแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

5. แผนการจัดการเรียนรู้

- 5.1 องค์กรในชุมชน รวมพลังพอเพียง
- 5.2 ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมพร้อมใจอนุรักษ์
- 5.3 ใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างพอเพียง
- 5.4 องค์ความรู้ของภูมิปัญญามีคุณค่าพอเพียง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง องค์กรในชุมชน รวมพลังพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

อธิบายหลักการระบบวิธีการสหกรณ์ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สาระการเรียนรู้

1. ระบบและวิธีการสหกรณ์
2. การนำหลักของสหกรณ์มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

นักเรียน รู้สภาพการรวมกลุ่มของตนเองและชุมชน ตามศักยภาพ และบริบทของสังคม

1.2 ความมีเหตุผล

- เพื่อให้รู้ว่าการรวมกลุ่มมีประโยชน์ ช่วยเหลือตนเองและส่วนรวมได้
- สามารถรวมกลุ่มกันได้โดยไม่ขัดแย้งผลประโยชน์กัน

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

สร้างความสามัคคี สร้างความเข้มแข็งในตนเอง

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื่อนใจคุณธรรม

ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

2.2 เจื่อนใจความรู้

- นักเรียนได้รับความรู้ เรื่องหลักการวิธีการของสหกรณ์
- นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ให้นักเรียนดูตัวอย่างสินค้าที่กลุ่มแม่บ้านในชุมชน 1 จังหวัดผลิตแล้วถามว่านักเรียนทราบหรือไม่ว่าเป็นผลผลิตของกลุ่มใด

2. ถามนักเรียนว่า นักเรียนทราบหรือไม่ว่า กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตสินค้าเหล่านั้น เขามีวิธีดำเนินการอย่างไร ทำคนเดียว หรือรวมกลุ่มทำ ถ้ารวมกลุ่มทำ เขาทำเป็นกลุ่มแม่บ้านหรือรวมเป็นสหกรณ์

ขั้นให้ประสบการณ์

1. สุ่มถามความรู้เดิมของนักเรียนเกี่ยวกับความหมาย ระบบหลักการของสหกรณ์คืออะไร
2. ให้นักเรียนศึกษาในความรู้เป็นรายบุคคล เรื่อง ความหมาย หลักการ ประเภทของสหกรณ์ ประโยชน์ของการรวมกลุ่มในลักษณะของสหกรณ์ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
3. ให้นักเรียนสรุปองค์ความรู้ที่ศึกษาในใบงาน
4. สุ่มนักเรียน 3-4 คน นำเสนอผลงานหน้าชั้น
5. ให้นักเรียนรวมกลุ่ม 5-7 คน แล้วนำความรู้เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการของสหกรณ์ไปประยุกต์ใช้และวางแผนสร้างงาน สร้างรายได้ของกลุ่ม
6. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงาน

สรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุป ประโยชน์ของการรวมกลุ่มโดยใช้หลักการ และวิธีการของสหกรณ์โดยนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกัน และนักเรียนไปหาความรู้เพิ่มเติมจากผู้รู้ในชุมชนของนักเรียน

สื่อ

1. ตัวอย่างสินค้า ผลิตภัณฑ์ OTOP ของกลุ่มแม่บ้าน
2. ใบความรู้
3. ใบงาน

แหล่งเรียนรู้

ผู้รู้ในชุมชน

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. การประเมินผลงาน
2. ตรวจผลงาน

เครื่องมือการวัด

1. แบบประเมินผลงาน
2. ใบงาน

เกณฑ์การประเมิน

1. ได้คะแนนระดับปานกลางขึ้นไปถือว่าผ่าน
2. ได้ระดับพอใช้ถือว่าผ่าน

ภาพตัวอย่างประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1
เรื่อง องค์กรในชุมชนรวมพลังพาพอเพียง

ใบงาน
ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

ให้นักเรียนบันทึกประเภท วัตถุประสงค์และประโยชน์ของสหกรณ์นั้น ๆ

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

ที่	ชื่อสหกรณ์ หรือองค์กรต่าง ๆ	วัตถุประสงค์	ประโยชน์ของสมาชิก

แบบประเมินผลงาน
ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

คำชี้แจง แบบประเมินนี้เป็นแบบประเมินผลงานนักเรียนรายชั่วโมง โดยเขียนคะแนนไว้ในชิ้นงาน
ของนักเรียน ซึ่งมีรายการประเมินดังต่อไปนี้

ที่	เรื่อง	คะแนน
1	ความสมบูรณ์ของผลงาน	
2	ความถูกต้องของเนื้อหา	
3	ความเป็นระเบียบ	
4	ความเหมาะสมของการใช้ภาษา	
5	ความประณีตสวยงาม	
	รวม	

เกณฑ์การประเมิน

16 - 20 คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดีมาก
13 - 15 คะแนน	"	ดี
10 - 12 คะแนน	"	ปานกลาง
ต่ำกว่า 10 คะแนน	"	ควรปรับปรุง

* ผู้ที่ได้ระดับปานกลางขึ้นไป ถือว่าผ่าน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมพร้อมใจอนุรักษ์

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

บอกความหมาย ประเภท การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายและประเภทของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

นักเรียนรู้สภาพความแตกต่างของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

1.2 ความมีเหตุผล

นักเรียนรู้ถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมพร้อมทั้งการปลูกฝังการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

นักเรียนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทำให้สิ่งแวดล้อมมีความสมบูรณ์และยั่งยืนเพื่อสร้างชุมชนให้มีความมั่นคง

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

นักเรียนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด

2.2 เจื้อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง)

นักเรียน มีความรู้ - อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. นักเรียนดูภาพจากหนังสือพิมพ์เรื่องเกี่ยวกับน้ำท่วมที่ครูนำมาให้ดู
2. นักเรียนและครูร่วมกันสนทนาถึงสาเหตุการเกิดน้ำท่วม
3. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปปัญหาหลังจากการเกิดน้ำท่วม
4. ครูแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้นักเรียนทราบ

ขั้นให้ประสบการณ์

1. นักเรียนและครูนำปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ มาสนทนากันในประเด็นต่อไปนี้
  - 1.1 การตัดไม้ทำลายป่า
  - 1.2 ฝนไม่ตกตามฤดูกาล
  - 1.3 น้ำท่วม
2. ครู-นักเรียน ร่วมอภิปรายถึงสาเหตุที่ทำให้มนุษย์ตัดไม้ทำลายป่าและร่วมกันสรุปถึงประโยชน์และโทษของการตัดไม้ทำลายป่า
3. แบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 4-5 คน ศึกษาใบความรู้ที่ 1, 2 เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายและเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างของทรัพยากรในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยลงในใบงาน 1
5. นักเรียนร่วมกันสรุป บันทึกลงในใบงาน นำเสนอผลงานและส่งผลงาน
6. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ศึกษาใบความรู้ที่ 2 เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกันในประเด็นต่อไปนี้
  - 6.1 นักเรียนเคยปฏิบัติตนในการอนุรักษ์ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือไม่
  - 6.2 นักเรียนเคยร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไร
  - 6.3 ผลจากการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้วนักเรียนมีความรู้สึอย่างไร
7. นักเรียนร่วมกันสรุปและบันทึกผลการสรุปในใบงาน
8. ครูสุ่มนักเรียนแต่ละกลุ่มให้นำเสนอผลงานและส่งผลงาน

ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปดังนี้

1. การตัดไม้ทำลายป่าเป็นการใช้ป่าไม่อย่างสิ้นเปลืองและเกิดผลกระทบกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ควรวใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด
2. ทรัพยากรธรรมชาติทุกอย่างมีคุณค่าต้องช่วยกันรักษาทุกคน

3. ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ครูแนะนำนักเรียนให้ปฏิบัติตนในการดูแลการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด และให้ร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

สื่อ

1. ภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ / นิตยสาร
2. ใบความรู้
3. ใบงาน

แหล่งการเรียนรู้

1. ทรัพยากรธรรมชาติในโรงเรียน
2. ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้
2. ตรวจผลงาน

เครื่องมือการวัด

1. แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้
2. ใบงาน

เกณฑ์การประเมิน

1. แบบประเมินพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. แบบประเมินผลงาน ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

ภาพน้ำท่วม
ประกอบแผนการสอนที่ 2
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมใจอนุรักษ์

น้ำท่วมวัด

น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาล้นตลิ่งไหลท่วมวัดบุญกัณฑ์นาวาส ต.ไทรน้อย อ.บางบาล จ.พระนครศรีอยุธยา ส่งผลให้พระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่ตั้งประดิษฐานอยู่บริเวณพระอุโบสถ ถูกล้นน้ำท่วมสูงกว่าครึ่งองค์ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่อยู่ริมแม่น้ำถูกน้ำท่วมเป็นบริเวณกว้าง และมีแนวโน้มว่าสถานการณ์จะรุนแรงมากกว่านี้

ที่มา : หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันที่ 25 กันยายน 2549 หน้า 1

แบบประเมินพฤติกรรมในกิจกรรมการเรียนการสอน
 แบบประเมินพฤติกรรมในการเรียนการสอน
 ประกอบแผนการสอนที่ 2 ทฤษฎาการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมใจอนุรักษ
 ชื่อกิจกรรม .....

กลุ่ม ที่	ความสนใจ		การทำงานกลุ่ม			รวม (20 คะแนน)	สรุป	
	ความ กระตือรือร้น (4 คะแนน)	การ แสดงออก (4 คะแนน)	การยอมรับความ คิดเห็นของผู้อื่น (4 คะแนน)	การให้ ความร่วมมือ (4 คะแนน)	การนำเสนอ ผลงาน (4 คะแนน)		ผ่าน	ไม่ผ่าน
1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								
7.								
8.								
9.								
10.								

เกณฑ์การประเมิน

16 - 20 คะแนน ดีมาก = 4

13 - 15 คะแนน ดี = 3

10 - 12 คะแนน ปานกลาง = 2

ต่ำกว่า 10 คะแนน ปรับปรุง = 1

* ผู้ที่ได้ระดับ 2 ขึ้นไป ถือว่าผ่าน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

ประกอบแผนการสอนที่ 2 เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมใจอนุรักษ์

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง ใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เข้าใจการทำบันทึกรายรับ - รายจ่าย เพื่อความพอเพียง

สาระการเรียนรู้

1. การทำบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเอง
2. การทำบันทึกรายรับ - รายจ่ายของครอบครัว

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

นักเรียนรู้สภาพรายรับ - รายจ่ายของตนเองและครอบครัว

1.2 ความมีเหตุผล

นักเรียนทราบว่า การจ่ายสิ่งใดมีราคาคุ้มค่าหรือไม่คุ้มค่า และสามารถนำมาจัดหมวดหมู่ได้

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

นักเรียนเลือกใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น รู้วิธีการใช้เงินอย่างประหยัด

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

รู้จักการใช้เงินอย่างประหยัด

2.2 เจื้อนไขความรู้

นักเรียนมีความรู้การบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเองและครอบครัว

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูสนทนาเรื่องรายรับ - รายจ่ายประจำวันของนักเรียน ในประเด็นต่อไปนี้
  - 1.1 นักเรียนได้รับเงินมาโรงเรียนวันละเท่าไร
  - 1.2 นักเรียนใช้เงินรายการอะไรบ้างให้ยกตัวอย่าง
  - 1.3 นักเรียนมีเงินเหลือใช้หรือไม่และรู้จักการออมเงินหรือไม่

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ครูสนทนากับนักเรียนเรื่องบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเองและครอบครัว
2. นักเรียนรับใบงานการบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเอง และใบงานการบันทึกรายรับ - รายจ่าย ของครอบครัว แล้วบันทึกลงในใบงานเป็นรายบุคคล
3. ครูแนะนำการบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเองและครอบครัวและให้นักเรียนบันทึกในใบงานเป็นเวลา 1 สัปดาห์ แล้วส่งงาน
4. ครูสุ่มนักเรียนให้นำเสนอผลงานให้เพื่อนฟัง แล้วร่วมแสดงความคิดเห็นถึงประโยชน์ของการบันทึก รายรับ - รายจ่าย
5. นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ อภิปรายถึงปัญหาของการไม่บันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเองและครอบครัว
6. ครูให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องการใช้เงินอย่างพอเพียง รู้จักบันทึกและรู้จักวางแผนการใช้เงิน

ขั้นสรุป

1. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปการรู้จักใช้เงินให้เกิดประโยชน์ ควรพิจารณาถึงความพอดี ยึดความประหยัด ลดความฟุ่มเฟือย ดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกิน
2. ครูแนะนำนักเรียนว่า การบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเองและครอบครัว ควรปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันและควรฝึกการออมอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนจะมีเงินไว้ใช้เวลาจำเป็น

สื่อ

1. ใบงานการบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเอง
2. ใบงานการบันทึกรายรับ - รายจ่ายของครอบครัว

แหล่งการเรียนรู้

1. ผู้รู้
2. ครอบครัว

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. ประเมินผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย พุทธิพิสัย และด้านทักษะพิสัย
2. ตรวจผลงาน

เครื่องมือการวัด

1. แบบประเมินผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย พุทธิพิสัย และด้านทักษะพิสัย
2. ใบงานที่ 1
3. ใบงานที่ 2

เกณฑ์การประเมิน

ระดับ 2 = ดี

ระดับ 1 = พอใช้

ระดับ 0 = ควรปรับปรุง

ผู้ที่ได้ระดับ 1 ขึ้นไป ถือว่า ผ่าน

ใบงาน

การบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเอง

ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างพอเพียง
ชื่อ .....ชั้น ..... เลขที่ .....

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเอง ลงในแบบบันทึกและตอบคำถาม

แบบบันทึกรายรับ - รายจ่าย							
รายรับ- รายจ่ายวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....ถึง วันที่..... เดือน..... พ.ศ.							
ลำดับที่	รายการ	รายรับ		รายจ่าย		คงเหลือ	
		บาท	สต.	บาท	สต.	บาท	สต.
รวมจำนวนเงิน							

- 1.1 ใน 1 วัน นักเรียนมีรายรับ .....บาท รายจ่าย ..... บาท
- 1.2 ใน 1 สัปดาห์ นักเรียนมีรายรับ .....บาท รายจ่าย ..... บาท
- 1.3 นักเรียนเหลือเงินหรือไม่ ..... เท่าไร .....
เพราะอะไร .....
- 1.4 ถ้านักเรียนมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ จะเกิดผลอย่างไร
.....
.....
- 1.5 การบันทึกรายรับ - รายจ่าย มีประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไร
.....
.....
- 1.6 การวางแผนการใช้จ่ายเงิน เพื่อให้เกิดความพอเพียงควรปฏิบัติอย่างไร
.....
.....

ใบงาน

การบันทึกรายรับ - รายจ่ายของครอบครัว

ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างพอเพียง

ชื่อ ..... ชั้น ..... เลขที่ .....

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกรายรับ - รายจ่ายของครอบครัวใน 1 สัปดาห์ ลงในแบบบันทึกและ
ตอบคำถาม

แบบบันทึกรายรับ - รายจ่าย							
รายรับ- รายจ่ายวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .... ถึง วันที่..... เดือน..... พ.ศ.							
ลำดับที่	รายการ	รายรับ		รายจ่าย		คงเหลือ	
		บาท	สต.	บาท	สต.	บาท	สต.
รวมจำนวนเงิน							

1.1 ใน 1 วัน ครอบครัวมีรายรับ .....บาท รายจ่าย ..... บาท

1.2 ใน 1 สัปดาห์ ครอบครัวมีรายรับ .....บาท รายจ่าย ..... บาท

1.3 ครอบครัวนักเรียนเหลือเงินหรือไม่ .....เท่าไร.....

เพราะอะไร .....

1.4 ถ้าครอบครัวมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ จะเกิดผลอย่างไร

.....

.....

1.5 การบันทึกรายรับ - รายจ่าย มีประโยชน์ต่อครอบครัวนักเรียนอย่างไร

.....

1.6 การใช้เงินแบบพอเพียงควรวางแผนการใช้จ่ายเงิน ควรปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

แบบประเมินผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย ด้านพุทธิพิสัย และด้านทักษะพิสัย
ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง บันทึกการรายรับ - รายจ่าย

เลขที่	ชื่อ - สกุล	ความ เรียบร้อย			ส่งงาน ทันเวลา			สื่อความหมาย ที่ชัดเจน			สรุป	
		1	2	3	1	2	3	1	2	3	สรุป	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับ 0 = ควรปรับปรุง

ระดับ 1 = พอใช้

ระดับ 2 = ดี

ผู้ที่ได้ระดับ 1 ขึ้นไป ถือว่า ผ่าน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 :

เรื่อง องค์ความรู้ของภูมิปัญญาที่มีคุณค่าพาพอเพียง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

รู้ประวัติและผลงานของภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่ปฏิบัติตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของภูมิปัญญา
2. ประวัติและผลงานของภูมิปัญญาในท้องถิ่น
3. วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงของภูมิปัญญาในท้องถิ่น

การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

นักเรียนรู้จักสภาพภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนที่มีผลงานและมีคุณธรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 ความมีเหตุผล

นักเรียนสามารถรู้แนวทางในการปฏิบัติตนของภูมิปัญญาในท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงทำให้บุคคล นั้นประสบความสำเร็จและสร้างชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

เมื่อผลิตสินค้าด้านอุปโภคและบริโภคและสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เงื่อนไขคุณธรรม

ความเพียร อดทน ความรับผิดชอบ ความประหยัด ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละ

2.2 เงื่อนไขความรู้

ความคิดและแนวปฏิบัติของภูมิปัญญาในท้องถิ่น

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

1. ครูนำเสนอภาพตัวอย่างครุฑภูมิปัญญาไทยด้านการแปรรูปข้าว
2. สันทนาถึงการดำเนินชีวิตของครุฑภูมิปัญญาไทยว่า มีความขยัน อดทน จนประสบความสำเร็จได้อย่างไร
3. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปถึงคุณธรรมของครุฑภูมิปัญญาไทย
4. ครูแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้นักเรียนทราบ

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ครูสนทนากับนักเรียนเรื่อง ภูมิปัญญาในท้องถิ่น
2. แบ่งนักเรียนกลุ่มละ 4 - 5 คน ศึกษาใบความรู้ แล้วให้นักเรียนร่วมกันเสนอชื่อ ภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่นักเรียนรู้จักแล้วเขียน ชื่อภูมิปัญญาในสมุดแบบฝึกหัด
3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอชื่อภูมิปัญญาในท้องถิ่นเขียนลงกระดานแล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นเรื่องความขยัน ความเพียร ความประหยัดและการประสบความสำเร็จ และแยกชื่อภูมิปัญญาในท้องถิ่น แต่ละด้าน
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเรื่องภูมิปัญญา ปฏิบัติกิจกรรม ในใบงานในประเด็นต่อไปนี้
  - 4.1 นักเรียนรวบรวมชื่อแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ศึกษาค้นคว้าภูมิปัญญาท้องถิ่นว่ามีแหล่งใดที่จะไปสืบค้นได้
  - 4.2 รวบรวมรายชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักเรียนรู้จักคัดเลือกมา 1 ท่าน
  - 4.3 ร่วมกันศึกษาประวัติและผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักเรียนรู้จัก
  - 4.4 ร่วมกันแสดงความคิดเห็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักแนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียงของภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - 4.5 ความภูมิใจของนักเรียนที่มีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักเรียนคัดเลือกมา
  - 4.6 นักเรียนสรุปหลักปฏิบัติ จากการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้
5. นักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุป บันทึกผลงานใบงานและส่งตัวแทนแต่ละกลุ่ม นำเสนอผลงาน

ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปประวัติและผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำหลักแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและสรุปวิธีปฏิบัติที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สื่อ

1. ภาพตัวอย่างภูมิปัญญาไทย
2. ใบความรู้ ภูมิปัญญา
3. ใบงาน แบบสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น

แหล่งการเรียนรู้

1. ปราชญ์ชาวบ้าน
2. ห้องสมุด

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
2. ตรวจผลงาน

เครื่องมือการวัด

1. แบบสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
2. แบบตรวจผลงาน

เกณฑ์การประเมิน

5 - 20 คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดี
10- 14 คะแนน	”	พอใช้
ต่ำกว่า 10 คะแนน	”	ต้องปรับปรุง

ใบงาน

เรื่อง ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกประวัติ ผลงานภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่ดำเนินชีวิตตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ชื่อ - สกุล.....

2. ประวัติ.....

.....

.....

.....

.....

3. ผลงาน.....

.....

.....

.....

.....

4. ความประทับใจของนักเรียนที่มีต่อภูมิปัญญาในท้องถิ่น

.....

.....

.....

5. แนวทางของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

.....

.....

6. นักเรียนนำแนวคิดหลักปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอะไรได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

แบบสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
ประกอบแผนการสอนที่ 4 เรื่อง องค์กรความรู้ของภูมิปัญญาที่มีคุณค่าพอเพียง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ชื่อ ..... เลขที่ .....

คำชี้แจง : ผู้สอนสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในรายการต่อไปนี้

เลขที่	ชื่อ - สกุล	รายการที่ประเมิน				หมายเหตุ
		ความสนใจ (5)	การมีส่วนร่วม (5)	เนื้อหาครบถ้วน (5)	การนำเสนอผลงาน (5)	

เกณฑ์การประเมิน

16 - 20 คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดีเยี่ยม
12 - 15 คะแนน	"	ดี
10 - 12 คะแนน	"	พอใช้
ต่ำกว่า 10 คะแนน	"	ปรับปรุง

แบบประเมินการตรวจใบงาน
ประกอบแผนการสอนที่ 4 เรื่อง องค์ความรู้ของภูมิปัญญามีคุณค่าพอเพียง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ชื่อ ..... เลขที่ .....

คำชี้แจง : ผู้สอนตรวจผลงานใบงานกิจกรรมของนักเรียนในรายการต่อไปนี้

เลขที่	ชื่อ - สกุล	รายการที่ประเมิน				หมายเหตุ
		เนื้อหาครบถ้วน (5)	ความเป็นระเบียบเรียบร้อย (5)	ความตั้งใจในการทำงาน (5)	ส่งผลงานตามเวลาที่กำหนด (5)	

เกณฑ์การประเมิน

15 - 20 คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดี
10 - 14 คะแนน	"	พอใช้
ต่ำกว่า 10 คะแนน	"	ต้องปรับปรุง

ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง ความหมายและขอบข่ายกฎหมายไทย

ประกอบการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติและผลงานบุคคลสำคัญในท้องถิ่น

ความหมายและขอบข่ายกฎหมายไทย

กฎหมายไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรร รุ่งแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

กฎหมายไทย มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งกฎหมายท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของกฎหมายมีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น

1. ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลรักษา และสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในการด้านการสะสมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

6. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา คือ ภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่างๆ รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ

8. ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญา ความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีข้าว

9. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากร

ครุภูมิปัญญา

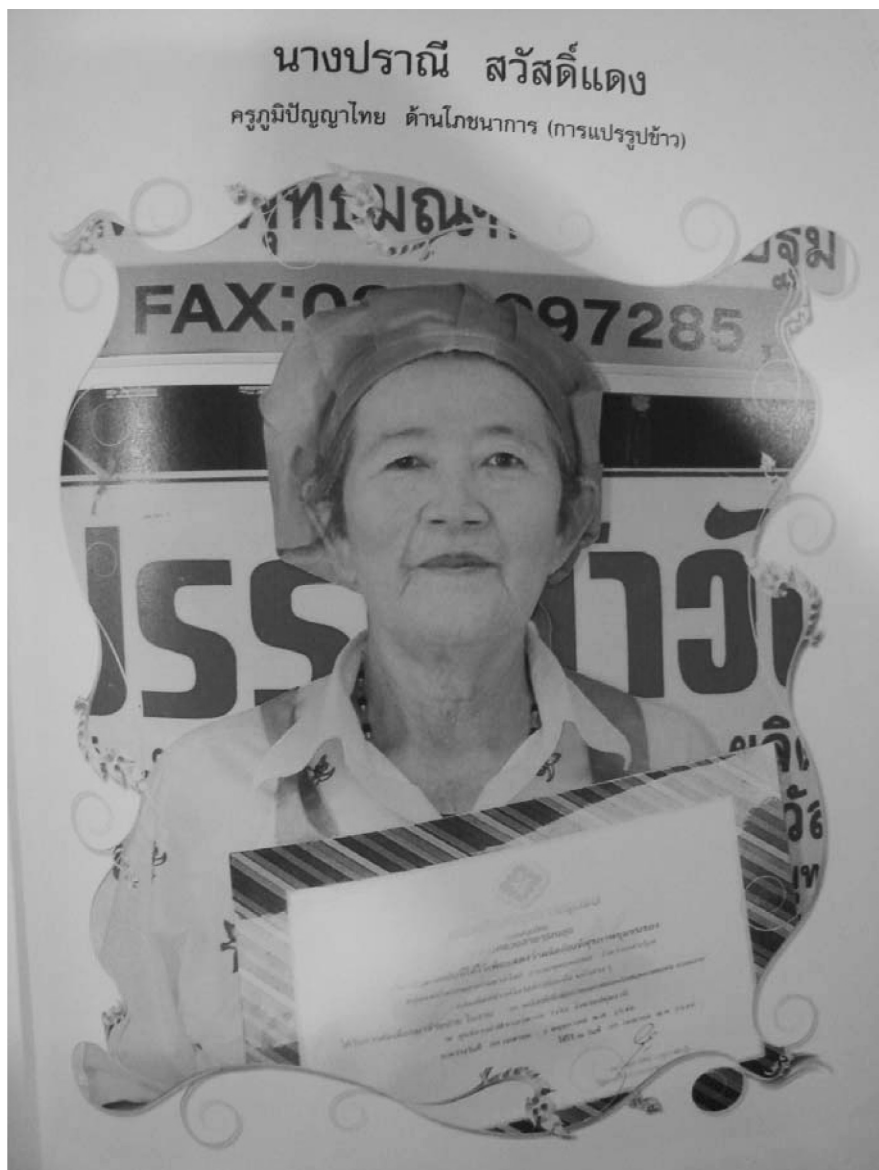
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดทำนิยามความหมายของครุภูมิปัญญาและครุภูมิปัญญาไทยไว้ดังนี้ ครุภูมิปัญญา หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหนึ่งด้านใดเป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน และได้รับการยกย่องให้เป็น “ครุภูมิปัญญาไทย” เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ที่มา: จากหนังสือครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 5 ภาคกลางและภาคตะวันออก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 2549

ภาพครูภูมิปัญญาไทยด้านโภชนาการ (การแปรรูปข้าว)
ประกอบแผนการสอนที่ 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

นางปราณี สวัสดิ์แดง

ภาพครูภูมิปัญญาไทยด้านโภชนาการ (การแปรรูปข้าว)

ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 5

นางปราณี สวัสดิ์แดง

ครูภูมิปัญญาไทย

ด้านโภชนาการ (การแปรรูปข้าว)

ชีวิต การศึกษา การเรียนรู้ และการทำงาน

ครูปราณี เป็นผู้มีความสนใจการทำอาหารตั้งแต่วัยเด็ก ริเริ่มจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เพื่อดำเนินกิจการการแปรรูปอาหาร อาทิ กลัวยกวน กลัวยกวนบด ผลไม้หั่น มะม่วง มะละกอบด ผัสดอง มะกอก ไข่เค็มเสริมไอโอดีน รวมทั้งการแปรรูปข้าว

ครูปราณีเรียนรู้การแปรรูปอาหาร พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ออกแบบและจัดทำกล่องบรรจุผลิตภัณฑ์ เรียนรู้ยุทธศาสตร์การผลิตและการตลาดอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้การแปรรูปข้าว เป็นข้าวเม่า ข้าวพอง ข้าวตัง ริเริ่มทดลองการแปรรูปข้าวจากข้าวหอมมะลิ ข้าวซ้อมมือ ข้าวกล้องเพื่อสุขภาพ พัฒนาจนกระทั่งเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน

องค์ความรู้

ครูปราณีมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการแปรรูปข้าวเป็นข้าวตัง ข้าวเม่า ข้าวพอง จากข้าวหอมมะลิ ข้าวซ้อมมือ ข้าวกล้อง หน้าผักผลไม้ หน้าหมูหยอง หน้าธัญพืช ได้รับการรับรองจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรแปรรูปจากสำนักส่งเสริมการตลาด พัฒนายุทธศาสตร์การผลิต การตลาด จัดระบบบัญชีและการบริหารธุรกิจ ส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมหาสวัสดิ์ เป็นจุดท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอำเภอพุทธมณฑล เป็นแหล่งที่มีผลผลิตเด่น

การถ่ายทอดความรู้

ถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการแปรรูปข้าว ผ่านการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่	
การศึกษาในระบบ	เป็นวิทยากรสาธิตการแปรรูปข้าวให้แก่ครูและนักเรียนในสถานศึกษา
การศึกษานอกระบบ	ถ่ายทอดความรู้การแปรรูปข้าวให้แก่กลุ่มแม่บ้านและผู้สนใจ
การศึกษาตามอัธยาศัย	ถ่ายทอดความรู้การแปรรูปข้าวให้แก่ผู้สนใจเพื่อประกอบอาชีพ กว่า 800 คน

วิธีการถ่ายทอดความรู้

- ถ่ายทอดความรู้หลากหลายรูปแบบ อาทิ
- การเป็นวิทยากร
- การสาธิต
- การฝึกปฏิบัติ
- การเผยแพร่ผ่านสิ่งพิมพ์ แผ่นพับ

การที่ครูปราณี สวัสดิ์แดง เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านโภชนาการ (การแปรรูปข้าว) เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545

ครูปราณี สวัสดิ์แดง เกิดเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2490 ที่ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางแพรมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นบุตรคนที่ 1 ในจำนวนพี่น้อง 9 คน ของนายเชื้อ ปทุมแสง และนางสวิง ดวงส้อยทอง สมรสกับนายบุญส่ง สวัสดิ์แดง มีบุตร 4 คน ชาย 2 คน หญิง 2 คน ได้แก่ นางวรรณ คำคม นางสาวอุไร สวัสดิ์แดง นายวันชัย สวัสดิ์แดง และนายบุญเสริม สวัสดิ์แดง

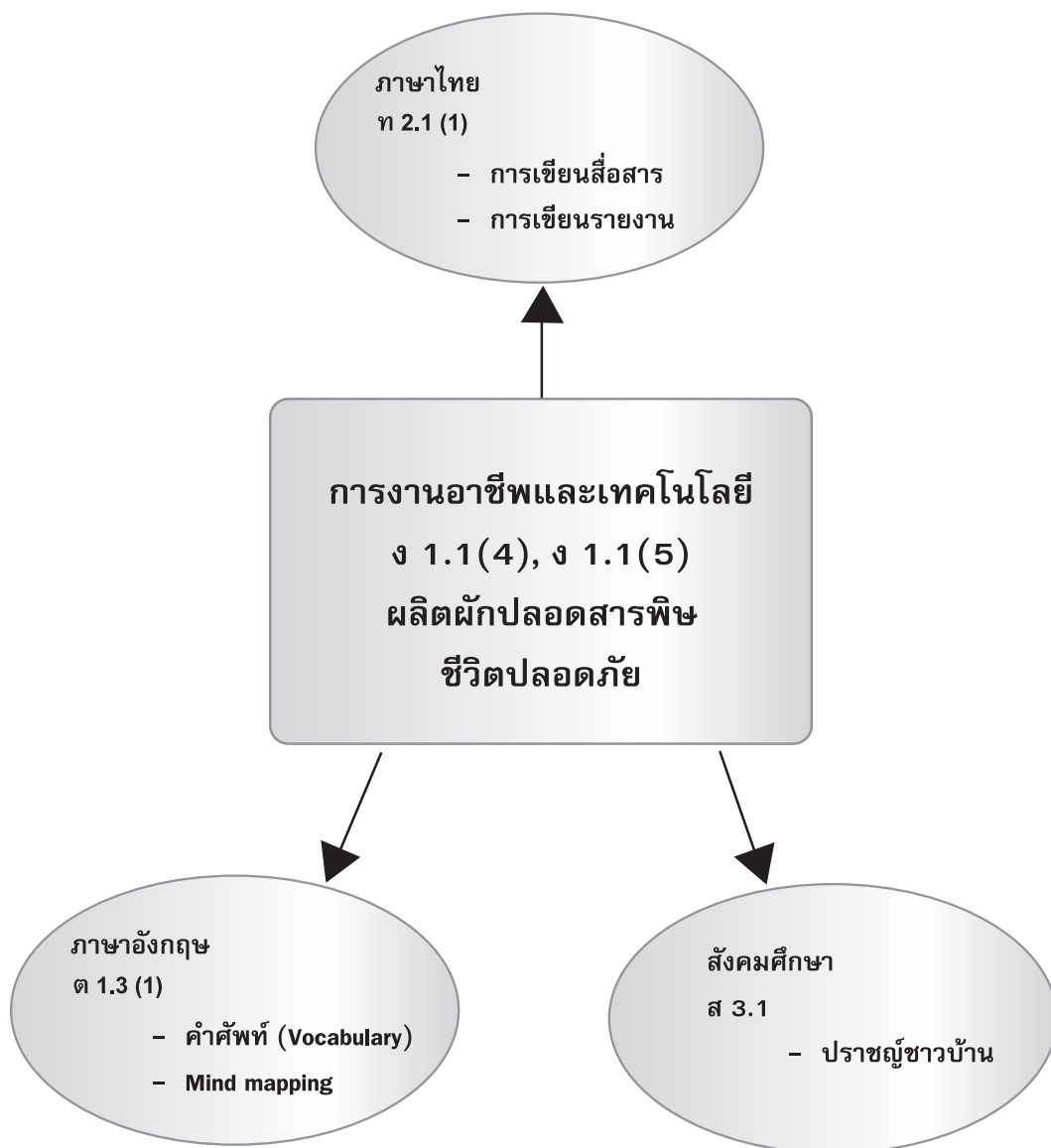
การศึกษา

มัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนพุทธมณฑล

เกียรติคุณที่ได้รับ ได้แก่

- พ.ศ. 2525 รางวัลชนะเลิศการประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดีเด่น ระดับจังหวัด
- พ.ศ. 2538 ผู้หิงแก่ระดับจังหวัด สาขาสตรีเกษตร
- พ.ศ. 2542 เกษตรกรตัวอย่าง ประเภทอาชีพการเกษตร จังหวัดนครปฐม
- พ.ศ. 2546 สุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครปฐม
- พ.ศ. 2547
- หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 4 ดาว
  - สุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย
- พ.ศ. 2549 ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 5 ด้านโภชนาการ (การแปรรูปข้าว) จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ
เรื่อง ผลิตผักปลอดสารพิษ ชีวิตจะปลอดภัย
ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
สาระการเรียนรู้การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษชีวิตจะปลอดภัย

---

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษชีวิตจะปลอดภัย

2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

3. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการใช้ปุ๋ยชีวภาพ สามารถผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายของครอบครัว เป็นการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

4. สาระการเรียนรู้

1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ความสำคัญและประโยชน์ของปุ๋ยน้ำชีวภาพจากปราชญ์ชาวบ้าน
3. การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ

5. วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้

ง 1.1 (4) (5)

ส 3.1 (1)

ท 2.1 (1)

ต 1.3 (1)

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่อง ผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษชีวิตจะปลอดภัย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงาน อาชีพ และเทคโนโลยี

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการใช้ปุ๋ยชีวภาพ สามารถผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายของครอบครัว เป็นการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

สาระการเรียนรู้

1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ความสำคัญและประโยชน์ของปุ๋ยน้ำชีวภาพจากปราชญ์ชาวบ้าน
3. การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ

วิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้

ง 1.1

ส 3.1

ท 2.1

ต 1.2 (3)

การบูรณาการกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอเพียง

1.1 ความพอประมาณ

- พอประมาณกับเวลา (เวลาของการศึกษา, การผลิต, การเก็บเกี่ยว)
- พอประมาณกับสถานที่ ที่มีจำกัด และสิ่งแวดล้อม
- พอประมาณกับความสามารถของผู้เรียน
- พอประมาณกับงบประมาณของผู้เรียน

1.2 ความมีเหตุผล

- ได้ฝึกปลอดสารพิษในการบริโภค
- ประหยัดรายจ่าย เพิ่มรายได้
- รักษาสิ่งแวดล้อม
- ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

- สุขภาพร่างกายแข็งแรง
- มีความภาคภูมิใจในผลงาน
- มีความอบอุ่นในครอบครัว
- ประหยัดค่าใช้จ่าย

2. คุณธรรมกำกับความรู้

2.1 เจื้อนไขคุณธรรม

ความรับผิดชอบ ความประหยัด ความขยัน อดทน การแบ่งปัน ความสามัคคี

2.2 เจื้อนไขความรู้

- วิธีการผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ
- การใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพ
- ประโยชน์ของการใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

ครูนำเสนอเพลง “ปลูกผักสวนครัว” ให้นักเรียนร้องร่วมกัน และทนายปัญหาอะไรเอ๋ย? ให้นักเรียนตอบ เพื่อให้ได้คำตอบไปสู่คำว่า “ปุ๋ยชีวภาพ” เช่น อะไรเอ๋ยที่ทำให้ผักเจริญงอกงาม (ปุ๋ย, น้ำ) ปุ๋ยที่นักเรียนรู้จักมีปุ๋ยอะไรบ้าง (ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยอนินทรีย์)

ขั้นให้ประสบการณ์

1. ครูนำตัวอย่างปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยเคมีมาให้นักเรียนดู และช่วยกันตอบคำถามเปรียบเทียบ ประโยชน์ ความสำคัญ ราคา ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้ปุ๋ยทั้ง 2 ชนิด
2. เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ
3. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ 4 - 5 คน ร่วมฝึกปฏิบัติผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ
4. นักเรียนทำใบงานที่ 1 และ 2
5. ครูนำเสนอบัตรคำศัพท์ที่เกี่ยวกับการทำปุ๋ยชีวภาพ (ปุ๋ยคอก) ให้นักเรียนดู และให้นักเรียนอ่านออกเสียงตามครู พร้อมทั้งช่วยกันแปลความหมายของคำศัพท์
6. ครูตั้งคำถาม Why should we use compost Fertilizer? ให้นักเรียนช่วยกันคิด สุ่มถามนักเรียน และเขียนคำตอบหน้ากระดาน
7. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ 4-5 คน ร่วมกันทำใบงานที่ 3
8. ครูสุ่มกลุ่มนักเรียนนำเสนอผลงานจากใบงานที่ 3 ของกลุ่มตนเอง ให้เพื่อนฟังหน้าชั้นเรียน

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเรื่องการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตจะทำให้มีหลักเหตุผล รู้จักตนเอง มีความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน ทำให้สังคมส่วนรวมมีความสุข

สื่อ

1. วีดิทัศน์
2. เพลง “ปลุกผักสวนครัว”
3. ใบงานที่ 1 และ 2
4. ปราชญ์ชาวบ้าน
5. ตัวอย่างปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยเคมี
6. บัตรคำภาษาอังกฤษ

การวัดประเมินผล

1. ตรวจใบงานที่ 1, 2 และ 3
2. ตรวจผลงานการปฏิบัติ การผลิตปุ๋ยชีวภาพ
3. สังเกตการตอบคำถาม การเข้าร่วมกิจกรรม
4. ตรวจรายงานและชิ้นงาน

กิจกรรมเสนอแนะ

นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมอื่นๆ ได้ตามบริบทและสภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

เพลง ปลุกผักสวนครัว

ปลุกผัก ปลุกผัก ปลุกผัก
จะทำสวนครัว ไม่ต้องกลัวอดผัก
ปลุกอะไรจะต้องรู้หลัก
ปลุกอะไรจะต้องรู้หลัก
เพราะกินผักถูกหลักอนามัย

ใบงานที่ 1
ประกอบแผนการสอน เรื่อง การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ
หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ผลิตผักปลอดสารพิษ ชีวิตจะปลอดภัย

ชื่อ ..... ชั้น ป. 6 ..... เลขที่ .....

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ ตามความคิดเห็นของนักเรียน

1. นักเรียนคิดว่าทรัพยากรสิ่งแวดล้อมต่อไปนี้ได้รับความเสียหายและเสื่อมลงเพราะสาเหตุใดบ้าง (3 คะแนน)

ดิน เสื่อมคุณภาพ เพราะ .....

.....

น้ำเน่าเสีย เพราะ .....

.....

อากาศเป็นพิษ เพราะ .....

.....

2. จากคำถามข้อที่ 1 นักเรียนคิดว่าจะมีวิธีการแก้ไขได้อย่างไร (3 คะแนน)

ดินเสื่อมคุณภาพ แก้ไขโดย.....

.....

น้ำเน่าเสีย แก้ไขโดย .....

.....

อากาศเป็นพิษ แก้ไขโดย .....

.....

3. ปุ๋ยน้ำชีวภาพนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง

3.1 .....

3.2 .....

3.3 .....

3.4 .....

เกณฑ์การประเมิน คะแนนเต็ม 10 คะแนน

8 - 10	คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดี
6 - 7	คะแนน	"	พอใช้
0 - 5	คะแนน	"	ปรับปรุง

ใบงานที่ 2
ประกอบแผนการสอน เรื่อง การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ
หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ผลิตผักปลอดสารพิษ ชีวิตจะปลอดภัย

ชื่อ ..... ชั้น ป. 6 ..... เลขที่ .....

คำชี้แจง ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น โดยการตอบคำถามต่อไปนี้
การใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพ มีผลดีด้านต่าง ๆ ต่อครอบครัวและชุมชนของนักเรียนอย่างไร

1. ด้านเศรษฐกิจ (3 คะแนน)

- 1.1 .....
- 1.2 .....
- 1.3 .....

2. ด้านสิ่งแวดล้อม (3 คะแนน)

- 2.1 .....
- 2.2 .....
- 2.3 .....

3. ด้านสุขภาพอนามัย (2 คะแนน)

- 3.1 .....
- 3.2 .....
- 3.3 .....

4. ด้านสังคม (2 คะแนน)

- 4.1 .....
- 4.2 .....
- 4.3 .....

เกณฑ์การประเมิน คะแนนเต็ม 10 คะแนน

8 - 10 คะแนน	อยู่ในเกณฑ์	ดี
6 - 7 คะแนน	"	พอใช้
0 - 5 คะแนน	"	ปรับปรุง

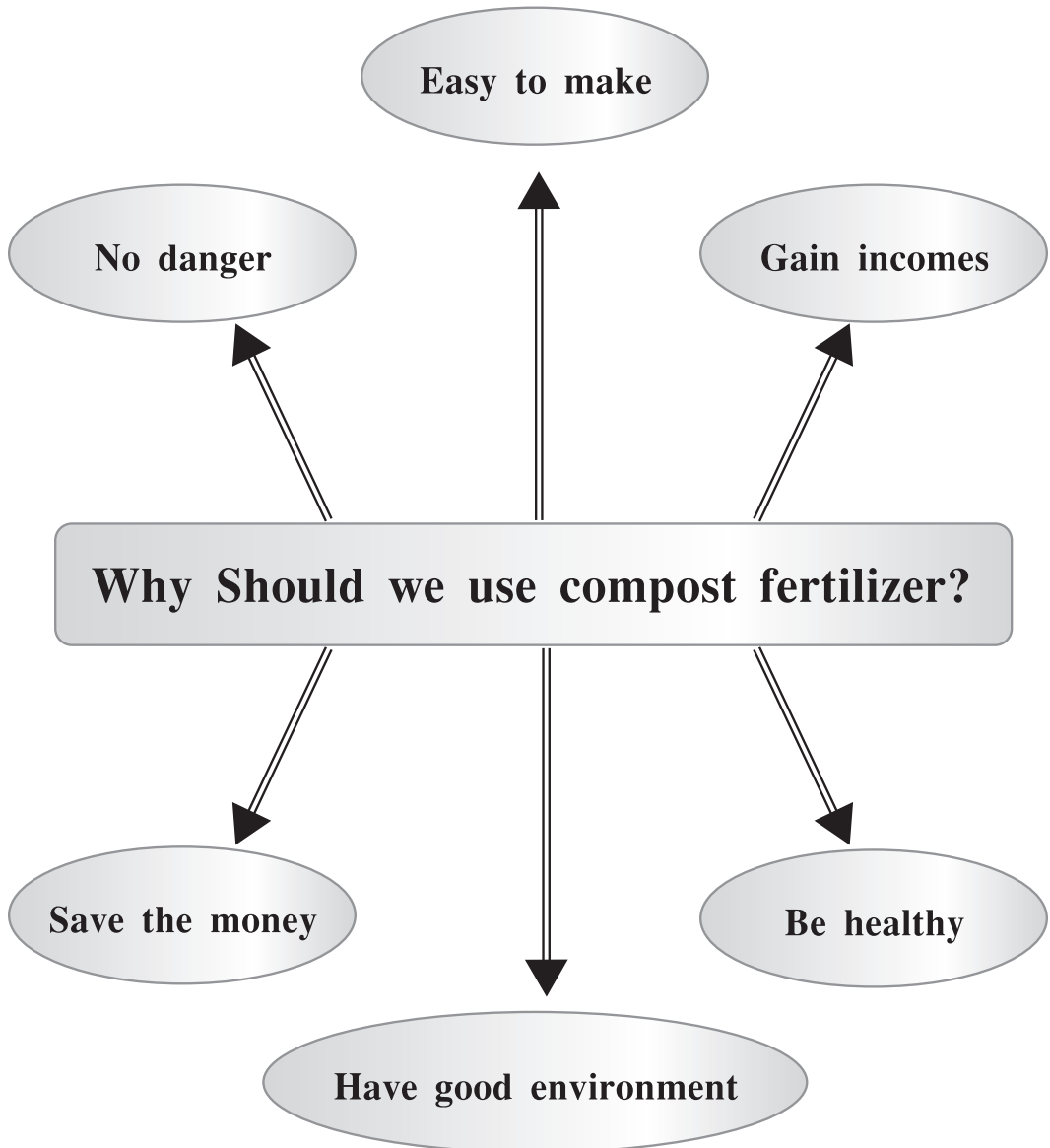
ใบงานที่ 3

ประกอบแผนการสอน เรื่อง การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ
หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ผลิตผักปลอดสารพิษ ชีวิตจะปลอดภัย

ชื่อ ..... ชั้น ป. 6 ..... เลขที่ .....

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มระดมสมอง เขียน Mind Mapping ในหัวข้อ Why should we use
compost fertilizer?

ใบเฉลย ใบงานที่ 3

รายชื่อผู้เข้าร่วมจัดทำ
ชุดหน่วยการเรียนรู้การสอนบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง
วันที่ 17-20 ตุลาคม 2549
ณ วิทยาลัยมหาดไทย อ.บางละมุง จ.ชลบุรี
ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3)

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	โรงเรียน	ที่อยู่
วิทยากรประจำกลุ่ม				
1	นางสาวกัณหา อัมพวัน	ศึกษานิเทศก์	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 162/6 หมู่ 2 ถนนพระยาสุรจา ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20000
2	นายปรีชา หมั่นคง	นักวิชาการศึกษา	กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานชั้น 4 อาคาร สพฐ 3 ถ. พิษณุโลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
สมาชิกกลุ่ม				
1	นางขจร กองทุน	ครู	โรงเรียนบ้านกุดกว้าง ประชาสร์	โรงเรียนบ้านกุดกว้างประชาสร์ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
2	นายจรัญ เป็งแก้ว	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านนาหวาง	โรงเรียนบ้านนาหวาง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง 52150
3	นายณัฐสิทธิ์ เกษมมัสสุ	ผู้ช่วยครูใหญ่	โรงเรียนภาษานุสรณ์ ธนบุรี	โรงเรียนภาษานุสรณ์ ธนบุรี เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600
4	นางสาวนพรัตน์ สุขเจริญ	ครู	โรงเรียนพระราม 9 กาญจนภิเษก	โรงเรียนพระราม 9 กาญจนภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ
5	นางสาวนันทนา จันทะพงษ์	หัวหน้าฝ่ายวิชาการ	โรงเรียนตันตราภิรักษ์	โรงเรียนตันตราภิรักษ์ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี 20150
6	นางปนัดดา เกษรากุล	ครูใหญ่	โรงเรียนภาษานุสรณ์ ธนบุรี	โรงเรียนภาษานุสรณ์ ธนบุรี เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600
7	นางประพิศ หนูอักษร	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนสนามบิน	โรงเรียนสนามบิน อำเภอเมือง จ.ขอนแก่น 40000
8	นางเพ็ญแข บัวภา	ครู	โรงเรียนบ้านกุดกว้าง ประชาสร์	โรงเรียนบ้านกุดกว้างประชาสร์ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	โรงเรียน	ที่อยู่
9	นางวชิราภรณ์ ช่างปรุง	ครู คศ. 2	โรงเรียนบ้านเหล่ากกหุ้งสว่าง	โรงเรียนบ้านเหล่ากกหุ้งสว่าง ตำบลสวนหม่อน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น 40160
10	นางวัชรินทร์ บุญตา	อาจารย์ 2	โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์	โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ
11	นางวิภา บุญส่ง	ครู คศ. 2	โรงเรียนเทศบาลจามเทวี	โรงเรียนเทศบาลจามเทวี อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000
12	นายสุธรรม เทพชาลี	ครู	โรงเรียนสนามบิน	โรงเรียนสนามบิน อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
13	นางสาวสุปราณี เพชรา	ครู	โรงเรียนพรหมราชบุรีรังสรรค์	โรงเรียนพรหมราชบุรีรังสรรค์ แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150
14	นายสำเภา วงศ์ชัย	ครู	โรงเรียนท่าโพธิ์ผักก้ามวิทยา	โรงเรียนท่าโพธิ์ผักก้ามวิทยา อ.ทุ่งเขาหลวง จ.ร้อยเอ็ด
15	นางอุบลรัตน์ หาญพานิชย์	ครู	โรงเรียนสนามบิน	โรงเรียนสนามบิน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ
ปรับร่างหน่วยการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ระหว่างวันที่ 15 -17 พฤศจิกายน 2549
ณ โรงแรมดิลักซ์เพลส ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ กรุงเทพฯ

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	โรงเรียน	ที่อยู่
1	นางสาวกัณหา อัมพวัน	ศึกษานิเทศก์	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 162/6 หมู่ 2 ถนนพระยาสุรจา ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20000
2	นายปรีชา หมั่นคง	นักวิชาการศึกษา	กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานชั้น 4 อาคาร สพฐ 3 ถ. พิชญ์โลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
3	นายณัฐสิทธิ์ เกษมมัสสุ	ผู้ช่วยครูใหญ่	โรงเรียนภาษานุสรณ์ ธนบุรี	โรงเรียนภาษานุสรณ์ ธนบุรี เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600
4	นางปนัดดา เกษรากุล	ครูใหญ่	โรงเรียนภาษานุสรณ์ ธนบุรี	โรงเรียนภาษานุสรณ์ ธนบุรี เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600
5	นางประพิศ หนูอักษร	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนสนามบิน	โรงเรียนสนามบิน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
6	นางวิภา บุญส่ง	ครู คศ.2	โรงเรียนเทศบาล จามเทวี	โรงเรียนเทศบาลจามเทวี อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000

รายชื่อคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน

ที่	ชื่อ -สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน	โทรศัพท์	คณะทำงาน
1	นางมณฑนา ศังขะเกษณ์	รองเลขาธิการ ฯ สพฐ.		ที่ปรึกษา
2	นางสาวปริญญ์ พิบูลสรวุฑ	หัวหน้าโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สนง.ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	02-6873662	ประธาน
3	นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ	ผอ.สวก.สพฐ.	02-6285338	รองประธาน
4	นายอนันต์ ระงับทุกข์	ผอ.สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สป.		รองประธาน
5	นายศักร วัฒนะมงคล	ผอ.สำนักพัฒนาการเรียนการสอน นักศึกษาและกิจการพิเศษ สป.	02-6286396	รองประธาน
6	นางสาววิศนี ศีลตระกูล	ผอ.กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน	089-2038396	คณะทำงาน
7	นายเจียง วงศ์สวัสดิ์สุริยะ	ผอ.สำนักวิจัยฯ สอศ.		คณะทำงาน
8		ผอ.สำนักประสานและส่งเสริม ฯ สกอ.		คณะทำงาน
9		ผอ.สำนักมาตรฐาน ฯ สกศ.		คณะทำงาน
10	นางระวีวรรณ ภาคพรต	สวก.สพฐ.	081-4414543	คณะทำงาน
11	นายสุเทพ ชนะบวรสกุล	สวก.สพฐ.	089-0994411	คณะทำงาน
12	นายปรีชา หมั่นคง	สวก.สพฐ.	085-9536079	คณะทำงาน
13	นางสาวนริสา พิชัยวุฒิมะ	สนง.คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	081-5525582	คณะทำงาน
14	นางสาวพุทธิดา เขียวชาญพานิชย์	สนง.คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	02-2804085 ต่อ 2407	คณะทำงาน
15	นายเฉลิมชัย สุวรรณรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	089-7843535	คณะทำงาน
16	นางวรรณพร เพียรสาระ	ผอ.สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สป.	089-8966950	คณะทำงาน
17	นางรจนา สิงห์	สำนักพัฒนาการเรียนการสอนนักศึกษา และกิจการพิเศษ สป.	089-9656546	เลขานุการฯ
18	นางสุรรัตน์ ต.สุวรรณ	สำนักนโยบายและแผน สพฐ.	081-3329779	ผช.เลขานุการฯ
19	นางอรุณรักษ์ พ่วงผล	สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน	081-6117203	ผช.เลขานุการฯ
20	นางสาวพิมชนก มงคลรัตน์	สำนักพัฒนาการเรียนการสอนนักศึกษา และกิจการพิเศษ สป.	086-7816886	ผช.เลขานุการฯ
21	นางสาวนินนาท เขียวชาญพานิชย์	โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สนง.ทรัพย์สินฯ	085-1777921	ผช.เลขานุการฯ
22	นางสาวอาทิสดา ณ นคร	สนง.คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ		ผช.เลขานุการฯ
23	นายนิรันดร์ ดันตราธิฐาน	สำนักวิจัย ฯ สอศ.	081-5900269	ผช.เลขานุการฯ

เครือข่ายประสานงาน

ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สำนักพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา และกิจการพิเศษ
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทร. 02 - 6286398-99 โทรสาร 02 - 6286399

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพฐ.
กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทร. 02 - 2885742 โทรสาร 02 - 6285335

โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
173 ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทร. 02 - 6373662 โทรสาร 02 - 2828226
www.sufficiencyeconomy.org

ภาคผนวก ก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ตามแนวพระราชดำริ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ¹

โดย ดร.ปริญญ์ พิบูลสงวณ²

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

¹ สรุปจากปาฐกถาพิเศษในการสัมมนายุทธศาสตร์การสื่อสารในการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จัดโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2549 ณ หอประชุมพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

² หัวหน้าโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และประธานคณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านสถาบันการศึกษาและเยาวชน

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิด และหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่ความพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของคนไทย สังคมไทย เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ถ้าใช้หลักความพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ก็จะสามารถอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้

ที่น่าสนใจคือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนการดำรงอยู่ แปลว่า เราอยู่อย่างนี้อยู่แล้ว มีผลงานวิจัยที่ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ทำเสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พูดยถึงการวิจัยหมู่บ้านในประเทศไทย มีชุดหนังสือออกมา 20 กว่าเล่ม พบว่า หมู่บ้านส่วนใหญ่ในประเทศไทยยังคงอยู่อย่างพอมีพอกิน มีการดำรงอยู่อย่างพอเพียงอยู่แล้วในชนบท ชนบทของไทยที่ต้องพึ่งพิงระบบนิเวศวิทยาเขายังอยู่อย่างพอเพียง มีการพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและน้ำใจเป็นพื้นฐานของชีวิตแบ่งกันอยู่แบ่งกันกินปัจจุบันก็มีการแลกเปลี่ยนอย่างแพร่หลาย โดยวัตถุประสงค์ของการแลกเปลี่ยนคือ เพื่อความพอเพียงยิ่งขึ้น ไม่ใช่กำไร ชาวบ้านเรียกว่า "เปลี่ยนกันกิน" ตลาดในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้ขับเคลื่อนโดยกฎแห่งระบบทุนนิยม กล่าวได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม การดำรงอยู่ และประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนไทย สังคมไทย

ความเป็นมาของคำนิยาม "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนของประเทศ ตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในขณะนั้น คือท่าน ดร. สิปปนนท์ เกตุทัต จึงได้ริเริ่มเชิญชวนผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่างๆ มาร่วมกันพิจารณากลั่นกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ในโอกาสต่างๆ และใช้เวลาประมาณ 6 เดือน สรุปออกมาเป็นนิยามความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้เชิญมาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับ มีความเข้าใจในหลักปรัชญาฯ และนำไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ตามที่ขอพระมหากรุณา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 และต่อมา ในปี 2546 ก็ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมี ดร. จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นประธาน โดยยึดหลักคำนิยามนี้ในการขับเคลื่อน

หลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระองค์ท่านพระราชทานคำนี้เป็นครั้งแรกในปี 2540 นั้น แท้จริงแล้ว ได้มีพระราชกระแสรับสั่งและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องความพอเพียง พออยู่

พอกิน การพึ่งตนเอง การพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน การเสียสละแบ่งปันต่าง ๆ มาก่อนหน้านี้ ตั้งแต่ปี 2517 ทรงมีพระราชดำรัสว่า "...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอดี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน..." และทรงมีพระราชดำรัสมาอย่างต่อเนื่องอีกหลายครั้ง หลายหน กระทั่งในปี 2544 มีพระราชดำรัสว่า "มีความคิด-อันนี้ไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจ-มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข" จึงอาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับ **ความคิดพอเพียง** เพราะฉะนั้น การขับเคลื่อนจึงเน้น ที่การทำให้เกิดการปฏิบัติทั้งกาย วาจา ใจ ที่อยู่บนหลักความพอเพียง

บางคนยังเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องปลูกพืชผัก หรือการทำเกษตรผสมผสาน นี่คือการเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก จากการทำการสำรวจความรู้ ความเข้าใจของสวนดุสิตโพลล์ ในปี 2548 พบว่ามีคนเข้าใจผิดในลักษณะนี้น้อยลง โดยคนไทยประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ รู้จักเศรษฐกิจพอเพียง และส่วนมากเริ่มเข้าใจแล้วว่า ไม่ใช่เรื่องการแบ่งที่ดิน 30 : 30 : 30 : 10 ไม่ใช่เรื่องการปลูกพืช ผักสวนครัว และไม่ใช่เรื่องที่ใช้ได้เฉพาะภาคเกษตรหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจรากหญ้าเท่านั้น แต่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป ส่วนการตีความและนำไปประยุกต์ใช้นั้น มีแนวคิดที่หลากหลาย

คิดและปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเรียกว่าพอเพียง

แล้วอย่างไรถึงจะเรียกว่าพอเพียง มีพระราชดำรัสองค์หนึ่งกล่าวไว้ว่า **"พูดจาก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง"** คำนิยามบอกหลักการไว้ว่า **ความพอเพียง** หมายถึง **ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** จากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน ภายนอกกระทบเข้ามา ภายในก็เปลี่ยนแปลงด้วย จะพอเพียงได้ ต้องคำนึงถึง 3 หลักการ คือคิดและทำอะไรอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ถ้าครบ 3 หลักการนี้ ถึงจะบอกได้ว่า พอเพียง ถ้าไม่ครบก็ไม่พอเพียง และการจะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นได้ ต้องใช้ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม

พอประมาณคือ การทำอะไรที่พอเหมาะ พอควร สมดุลกับอัตภาพ ศักยภาพของ ตนเอง และสภาวะแวดล้อม พอประมาณของแต่ละคน ในแต่ละช่วงเวลาก็ต่างกัน อย่างเช่น บางคนในบางวันทานข้าวจานเดียวอึด แต่บางวันก็ไม่อึด ต้อง 2 จานถึงจะอึด แล้วแต่เหตุปัจจัย ที่เกี่ยวข้องในช่วงขณะเวลานั้นๆ ความพอประมาณสามารถพิจารณาได้จาก 2 ปัจจัย คือ **ปัจจัยภายใน** พอเหมาะกับความชอบ ศักยภาพและความสามารถของแต่ละคนหรือไม่ และ**ปัจจัยภายนอก** คือพอประมาณกับภูมิสังคม สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ในแต่ละขณะหรือไม่ ในหลัก สัปปริสธรรม 7 สอนไว้ว่า จะสร้างความพอดีให้เกิดขึ้นได้จะต้อง รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน รู้บุคคล ความพอประมาณ จึงครอบคลุมความพอเหมาะ พอควรกับทุกๆ เรื่อง

แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่าพอประมาณหรือไม่ ก็ต้องรอบรู้ในข้อมูล ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีสติ และคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ เชื่อสัจย์ต่อตนเอง ต่อความจริง ต่อหน้าที่ ต่อผู้อื่น ต้องใช้หลักเหตุหลักผลในการตัดสินใจ และต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ที่จะทำลายความพอดี ความพอเพียงด้วย จึงต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้เกิดขึ้น

ยกตัวอย่าง จะดูหนังสือสอบ หรือเตรียมการสอบอย่างพอเพียงได้อย่างไร เตรียม 1 ชั่วโมง ก่อนสอบพอไหม อย่างเราเรียนมาทั้งหมด สมุดโน้ตมี 5 เล่ม ต้องใช้เวลาพอประมาณกับสิ่งที่มี ถึงจะสมเหตุสมผล ถ้าใช้เวลาน้อยเกินไป หรือไม่มีความขยันอดทนในการดูหนังสือ ก็ไม่มี ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อาจสอบตกได้ กล่าวคือ จะดูหนังสืออย่างพอประมาณก็ต้องพอดีกับศักยภาพ ของตนเองที่มีอยู่ ประกอบกับเนื้อหาที่เรียนมา มีเหตุมีผล ดูหนังสือที่เป็นเรื่องหลักสอดคล้องกับ วิชาที่เรียน การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีทำอย่างไร คือดูหนังสือให้สอบผ่านได้ด้วย สุขภาพก็ต้อง ไม่ทรุดโทรม ไม่ทะเลาะเบาะแว้งหรือเอาเปรียบเพื่อนฝูง ไม่คดโกงในการสอบ เพราะฉะนั้นต้องมีความขยันอดทน ต้องใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของความคิดและการกระทำตลอดเวลา

แล้วทำไมเราต้องใช้ชีวิตอย่างพอเพียง หรือลองคิดในคำถามตรงกันข้ามว่า ถ้าเราใช้ชีวิต อย่างไม่พอเพียงแล้วจะเป็นอย่างไร เช่น ใช้จ่ายไม่พอเพียง ดูแลสุขภาพอย่างไม่พอเพียง บริโภค อย่างไม่พอเพียง ทำงานอย่างไม่พอเพียง มากไป น้อยไป หรือนักศึกษาดูหนังสืออย่างไม่พอเพียง การใช้ชีวิต การปฏิบัติตนอย่างไม่พอเพียง น้อยเกินไป มากเกินไป ไม่พอดี พอเหมาะ พอควร กับความสามารถของเรา กับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม มันส่งผลกระทบอะไรบ้างให้กับตัวเราเอง ส่งผลกระทบอะไรบ้างให้กับคนรอบข้าง กระทบกับสังคม กระทบกับสิ่งแวดล้อม ส่งผลถึงอนาคต ของตนเองและสังคม

ยกตัวอย่าง การทานข้าวแบบพอเพียงเป็นอย่างไร คือ ให้อิ่มพอประมาณ เพราะเรารู้ว่า ถ้าอิ่มมากเกินไป อึดอัด ถ้าอึมน้อยเกินไป ก็ยังหิวอยู่ แต่ว่าอึมอย่างเดียว เป็นเรื่องเพียงแค่ว่าปริมาณ ยังไม่พอเพียง ไม่สมดุล ต้องสมดุลด้านคุณภาพด้วย บริโภคอย่างไม่พอเพียง เช่น รับประทานไขมัน มากเกินไป หรือว่าอาจจะบริโภคสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์กับร่างกาย เช่น ยาเสพติด เหล้า บุหรี่ ต่างๆ เพราะฉะนั้นความพอเพียงในการบริโภค ไม่ใช่เฉพาะปริมาณเท่านั้น คุณภาพด้วย ถึงจะบอก ได้ว่า เราใช้ชีวิตอย่างพอเพียง สมดุลจริงๆ

หรือยกตัวอย่าง สินค้าที่สุภาพสตรีในกรุงเทพมหานคร ต้องการอยากซื้อมากเป็น อันดับหนึ่ง คือ ที่วีจอบแน เราจะลองเปรียบเทียบระหว่างผู้บริโภคที่ซื้อที่วีจอบแนแบบพอเพียง กับผู้บริโภคที่ซื้อที่วีจอบแนแบบไม่พอเพียง จะซื้อที่วีจอบแนแบบพอเพียงได้อย่างไร สมมุติว่า สุภาพสตรีท่านหนึ่ง คุณวิไล ที่บ้านคุณวิไลทีวีเครื่องเก่าเสีย จอเสื่อม ดูไม่ได้ หรือพอดูได้บ้างแต่ จอเสื่อม ดูแล้วเสียสายตา คุณวิไลมีรายได้เพียงพอที่จะสามารถซื้อได้ ไม่ต้องผ่อน หรือผ่อนได้ แต่ไม่ถึงกับเดือดร้อน กระหมัดกระหม่อม คุณวิไลมีความสามารถที่จะทำความเข้าใจรีโมทต่างๆ ของที่วีจอบแนได้ ซื้อมาเสร็จ ก็อาจจะยกทีวีเครื่องเก่าให้ญาติพี่น้องหรือก็อาจจะไปบริจาคที่วัด เป็นการกุศล คนเอาไปใช้ต่อได้ อย่างนี้พอเพียง เพราะไม่ได้เบียดเบียนตัวเอง ไม่ได้เบียดเบียน

ผู้อื่น ของที่เคยใช้อยู่ก็เอาไปบริจาค เกิดประโยชน์กับผู้อื่นได้ มีการแบ่งปันเพราะว่ามีเครื่องใหม่ เครื่องเดิมก็พอแล้ว

แต่ถ้าเกิดสมมุติว่า เพื่อนคุณวิไลชื่อคุณพิโร คิดว่า เอ๊ะ! เพื่อนเรามีทีวีจอแบน เรายังไม่มี ทำอย่างไรดีละ เงินเก็บ เงินออม ก็ไม่มี ทีวีที่บ้านก็ยังดีอยู่ แต่ไม่ได้ เดียวกลัวน้อยหน้า ก็เลยไป รูดบัตรเครดิต แล้วก็ต้องมานั่งผ่อนส่ง 6 เดือน แล้วต้องกระหมัดกระหมေးในการใช้เงินแต่ละเดือน เพราะว่าต้องไปผ่อนทีวี เพียงเพื่อให้มีทีวีจอแบน ให้อยู่กับคุณวิไลได้ ส่วนทีวี ที่มีอยู่ก็ยังใช้ได้ ในบ้านเลยมีทีวี 2 เครื่อง เลยกลายเป็น เกินพอจนกะกะ และถ้าเปิดทีวีพร้อมกัน 2 เครื่อง ก็ต้อง เสียค่าไฟเพิ่มและไม่ประหยัดพลังงานด้วย

เพราะฉะนั้น จะวิเคราะห์ ความพอเพียงไม่พอเพียง รายจ่ายพอประมาณไหมกับรายได้ มีข้าวของเพียงพอไหมกับการใช้สอย การใช้จ่ายมีเหตุมีผลหรือเปล่า ชื่อเพราะอะไร เพราะจำเป็น หรือเพราะเอาอย่างผู้อื่น แล้วมีภูมิคุ้มกันไหม เงินทองก็ไม่มี ต้องไปผ่อนส่งอีก ชื่อมาเสร็จแล้ว ได้ใช้หรือไม่ ในระยะยาว คู้ค่าหรือไม่ สามารถนำหลักพอเพียงไปใช้เบื้องต้นในการวิเคราะห์ พฤติกรรมต่างๆ ได้

เช่น การผลิตสินค้า OTOP แบบพอเพียง กับ OTOP แบบไม่พอเพียง ก็สามารถใช้หลัก 3 ห่วงในการวิเคราะห์ การพัฒนาสินค้า OTOP นั้น พอประมาณไหมกับศักยภาพของคนในชุมชน เป็นการต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่หรือเปล่า หรือว่าคนในชุมชนต้องมาเรียนรู้ใหม่หมดในการผลิต แล้วที่ผลิตนี้มีเหตุผลอะไร ผลิตเพราะว่า เจ้าหน้าที่ส่วนกลางบอกให้ผลิต หรือผลิต เพราะว่ามีของดีอยู่แล้วอยากต่อยอดออกมาพัฒนาให้เป็นสินค้าเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น สำหรับการสร้างภูมิคุ้มกันของการผลิตสินค้านั้น มีการวางแผนเรื่องวัตถุดิบอย่างรอบคอบหรือไม่ มีการวางแผนเรื่องตลาดอย่างดีไหม ไม่ใช่ว่าผลิตออกมาเสร็จแล้ว ขายก็ไม่ได้ ผลิตออกมาเสร็จแล้ว ขายได้ แต่ไม่มีวัตถุดิบ ไม่มีการวางแผนจัดการที่ดี ก็ไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดี เพราะฉะนั้น การผลิตสินค้า OTOP ก็มีทั้งแบบพอเพียงและ ไม่พอเพียง ใช้หลัก 3 ห่วง พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในการวิเคราะห์ได้เช่นกัน

เงื่อนไขสร้างความพอเพียง

เงื่อนไขและปัจจัยที่จะทำให้การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการแต่ละอย่าง นำไปสู่ความพอเพียงหรือไม่พอเพียง ในคำนิยามซึ่งได้พระราชทานมาก็ระบุชัดเจนว่าต้องอาศัยความรู้ คู่กับคุณธรรม

เงื่อนไขความรู้ คือความรู้รอบรู้ ความรอบคอบและระมัดระวัง ในการนำเอาหลักวิชาการ มาใช้ กล่าวคือ จะเอาหลักวิชาการมาใช้ ต้องรู้จริง รอบรู้ ไม่เอามาทดลองใช้อย่างงูๆ ปลาๆ เพราะ จะมีโอกาสพลาดสูง ถ้ารู้จริงแต่ไม่รอบคอบ ก็ไม่ได้อีก หลายครั้งที่เกิดไม่พอเพียง มาจากความไม่รอบคอบ ยกตัวอย่างเช่น เรื่อง OTOP การวางแผนการผลิต ถ้าไม่รอบคอบตั้งแต่ต้นทาง คือเรื่องวัตถุดิบจนกระทั่งถึงปลายทาง คือการทำการตลาด และจัดส่งสินค้า มีโอกาสที่จะนำไปสู่ความไม่พอเพียงได้อย่างมาก

แต่ความรู้สึกอย่างเดียวนั้นไม่พอที่จะสร้างความพอใจเพียงให้เกิดขึ้นได้ ต้องมี**คุณธรรม**ด้วย คนที่คิดว่าตัวเองฉลาดแต่ไม่มีคุณธรรม ไม่ใช่คนที่ฉลาดจริง เพราะผลของการกระทำของเขาที่อาจ จะเห็นแก่ตัว เอาใจเอาเปรียบผู้อื่น คดโกง ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ฉ้อราษฎร์บังหลวง เวลาทำ การกิจ จิตส่ายไม่ตั้งมั่น ไม่มีสมาธิ ทำอะไรก็ไม่รอบคอบ ไม่ใช่ปัญญาพิจารณาแยกแยะ เหตุและผลต่าง ๆ ให้ถี่ถ้วน สุดท้ายก็ส่งผลทางลบกับตัวเขาเองในที่สุด เพราะฉะนั้นคนที่ มีสติปัญญาจริง จะต้องเป็นคนที่มีความคุณธรรม รู้ผิดถูกชอบชั่วดี ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีศีลทั้งทางกาย วาจา และทางความคิด และจิตต้องตั้งมั่นเป็นหนึ่ง เป็นสมาธิจดจ่ออยู่กับภารกิจการทำงานที่ ทำ งานจึงจะออกมาดีคุณภาพ และนำไปสู่การสร้างความ พอดีได้อย่างแท้จริง

คุณธรรมนี้ มี 2 ช่วง เริ่มจากการต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีคุณธรรม แต่ละบุคคล จะต้องมีส่วนในคุณธรรม คิดละชั่ว ประพฤติดี ซื่อสัตย์สุจริต ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ **ซื่อสัตย์สุจริต**ไม่ใช่หมายความว่าแต่เพียงไม่คอร์รัปชั่นเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น เวลาจะซื้อของ ถ้าซื่อสัตย์ต่อตัวเอง ก็จะต้องรู้ว่าจริง ๆ แล้วจำเป็นหรือเปล่า มีรายได้เพียงพอไหม จะซื่อสัตย์ต่อตัวเองได้ ก็ต้องรู้จักตัวเองก่อน รู้ว่าเรามีรายได้แค่ไหน สถานะ ของเราทำอะไรได้บ้าง อันนี้จำเป็นไหม แล้วก็มีความรอบรู้ที่เหมาะสมเกี่ยวกับสินค้านั้น ๆ

อย่างที่สอง คือการมีคุณธรรมเป็นหลักปฏิบัติและการดำเนินชีวิต คือต้องมีความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ คุณธรรมข้อนี้เป็นข้อยืนยันว่าเมื่อนำหลัก**พอเพียง** ไปใช้ จะไม่เป็นการย้ายอยู่กับที่ แต่กลับจะนำไปสู่ความก้าวหน้าพร้อมกับความสมดุลเป็นขั้นเป็นตอน เช่น ในการบริหารธุรกิจ ถ้ามีความขยันหมั่นเพียร อดทน พัฒนาองค์กร พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีความรอบคอบในการดำเนินการ ธุรกิจการงาน ชีวิตก็จะก้าวหน้าอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในคำนิยามคืออะไร พระปฐมบรมราชโองการ "เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" การจะทำอะไรก็ตาม**ประโยชน์ก็ต้องเกิด ความสุขก็ต้องมี** แต่เวลาพูดถึงการที่จะสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้น จะสร้างความสุขให้เกิดขึ้น กับครอบครัว กับชุมชน กับองค์กรกับประเทศชาติ บางครั้งคำนิยามก็อาจจะต่างกัน แล้วประโยชน์สุขตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง จะวัดได้จากที่ไหน ก็ต้องพิจารณาจาก**เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คือ มุ่งให้เกิดความก้าวหน้าไปอย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง**ในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ต้องก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืน

ทำไมเราจำเป็นต้องมีพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง หรือมีภูมิคุ้มกัน หลักพุทธ มองโลกว่า ทุกอย่างเป็นอนิจจัง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จะรู้ได้อย่างไรว่า ถ้าเราออกจาก ห้องนี้เดินออกไปข้างนอกจะไม่ถูกรถชน ถ้าเราไม่มีเงินเก็บออมหรือการทำประกันสุขภาพเตรียมไว้ ในยามจำเป็น ก็จะทำให้เกิดปัญหาจนถึงกับเกิดวิกฤตในชีวิตได้ ฉะนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ

ต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ประมาท มีสติในการดำเนินชีวิต ใช้ปัญญาในการคาดการณ์ ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อวางแผนรองรับ และรักษาสมดุลได้ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตด้วย **สมดุลแปลว่าสมดุลทั้งปัจจุบันและอนาคต** วันนี้พอเพียงยังไม่พอ พรุ่งนี้ต้องพอเพียงด้วย คือ **ต้องมีความเพียรอย่างต่อเนื่องที่จะรักษาความสมดุลให้ได้อย่างสม่ำเสมอ** ความเพียรในข้อปฏิบัติ มรรค 8 นั้น หมายถึง ความเพียรที่จะแก้ไขข้อบกพร่อง เพียรที่จะละความชั่วที่เคยทำ หรือทำอยู่แล้ว หรือยังไม่เคยทำให้น้อยลงจนหมดไป เพียรที่จะทำความดีที่เคยทำ หรือทำอยู่แล้ว หรือยังไม่เคยทำให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น

สมดุลในด้านไหนบ้าง คำนิยาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบอกว่าต้องสมดุลทั้ง ทางด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม/ค่านิยม ประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่ จะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง หรือ ความพอเพียงอย่างสมบูรณ์จริง ๆ จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อเราสร้างความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน คือทางด้านวัตถุหรือเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม/ค่านิยม/ความเชื่อ การก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ในแต่ละย่างก้าว จะทำให้เกิดความพอเพียงในที่สุด

แม้แต่หลักการในการบริหารจัดการธุรกิจสมัยใหม่ บริษัทก็ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใสของการทำบัญชี ภาษาอังกฤษเรียกว่า Corporate Good Governance หรือ CG มีการตรวจสอบภายใน มีการดูแลผู้ถือหุ้นทุกรายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน อันนี้เป็นเพียงแค่เรื่อง เศรษฐกิจ หรือการมีความรับผิดชอบต่อองค์กรต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม หรือ CESR (Corporate Environmental and Social Responsibility) ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกบริษัทควรมี แต่ CESR ก็ยัง แคบกว่าพอเพียง เพราะถ้าเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ก็ต้อง คำนึงถึงอีก 4 ด้านพร้อม ๆ กันอย่างสมดุล คือ ด้านวัตถุหรือเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม

หลายองค์กรธุรกิจเอกชนได้ทำ CESR โดยบอกว่า ถ้าไรก่อนแล้วจะคืนกำไรสู่สังคม แต่ถ้ามีการบริหารจัดการธุรกิจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในระหว่างการจัดซื้อ การผลิต การทำงาน การหากำไร ต้องเป็นไปอย่างสมดุล คือไม่เบียดเบียนสังคม ไม่ส่งผลกระทบทางลบ ต่อผู้อื่นในสังคม ถ้าแบ่งปัน ช่วยเหลือสังคมด้วยก็ยิ่งดี และที่สำคัญต้องคำนึงถึงผลกระทบทาง สิ่งแวดล้อม ทำอย่างไรจะแสวงหากำไรทางเศรษฐกิจโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม ยกตัวอย่างเช่น การผลิตสินค้า ตั้งราคาเอาเปรียบผู้บริโภคหรือไม่ สินค้าเป็นภัยต่อผู้บริโภคหรือไม่ เช่น มีข่าวออกมาแล้วว่า มีสารโลหะตกค้างในเครื่องสำอางค์ที่มีชื่อเสียง ที่พิสูจน์ได้แล้วประมาณ 5 ยี่ห้อ ระหว่างการผลิต ถ้าไม่มีความรอบคอบ ทั้งสารตะกอนตกค้างเอาไว้ ก็ถือว่าไม่ดำเนินธุรกิจ อย่างพอเพียง เพราะไม่ก้าวหน้าไปอย่างสมดุล แต่เอาเปรียบผู้บริโภค ไม่มีความรอบคอบ ระหว่าง การผลิต ทั้งสารตะกอนตกค้างเอาไว้ ไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค ก็ถือว่า ไม่พอเพียง

สมดุลทางด้านเศรษฐกิจ ในระดับบุคคล ก็หมายถึงการดำรงชีวิตโดยรายได้สมดุลกับรายจ่าย เราจะใช้จ่ายอย่างพอเพียงได้อย่างไร รายจ่ายพอประมาณกับรายได้ไหม มีเหตุมีผลคือว่าใช้ของ เพราะจำเป็น หรือฟุ่มเฟือย การใช้เงินอย่างสมดุล ต้องมีภูมิคุ้มกันด้วยคือออมบ้าง การซื้อประกันชีวิต ประกันสุขภาพ หรือสวัสดิการในบริษัทก็เป็นภูมิคุ้มกัน เพราะฉะนั้นสมดุลทางเศรษฐกิจ คือ ทำอย่างไรจะรักษาสมดุลรายรับรายจ่าย มีเงินออม มีประกันด้วย เพราะฉะนั้นอย่าง กทม. ร.ก.ส. และองค์กรอื่นๆ อีกมากมายเขาสันนิษฐานการทำบัญชีรายรับรายจ่าย เขาบอกว่าเพื่อชีวิตที่พอเพียง อันนั้นเป็นเครื่องมือ การทำบัญชีรายรับรายจ่าย คุณจะได้ว่าแต่ละเดือนคุณใช้เงินอย่างไร พอเพียงไหม การทำบัญชีรายรับรายจ่าย เป็นเครื่องมือเพื่อให้คุณใช้ชีวิตอย่างพอเพียงหรือว่าสมดุล

ยกตัวอย่าง การสร้างความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในการใช้จ่าย ก็อาจจะต้องทำบันทึกรายรับรายจ่าย บัญชีรายรับรายจ่ายเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ดูว่า การใช้จ่ายสมดุลไหม ใช้จ่ายมากเกินไปกว่ารายรับหรือไม่ และต้องคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้วย หมายความว่าต้องมีเงินออม มีหลักประกันต่างๆ ในหลายโรงเรียน ครูฝึกให้เด็กเริ่มทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพราะอยากให้เด็กได้รู้ว่า พ่อแม่มีรายได้มาจากไหน เวลาจะใช้เงินแต่ละบาท แต่ละสิ่ง จะได้ตระหนักถึงความเหนียวยากของพ่อแม่ในการหาเงินมา เรื่องนี้ต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก

แต่ความสมดุลด้านเศรษฐกิจ ความพอเพียงในการใช้เงินทอง ไม่เพียงแต่ดูสมดุลของบัญชีรายรับ รายจ่ายเท่านั้น การใช้จ่ายอย่างพอเพียง คือต้องคุมค่า สร้างประโยชน์และความสุขให้เกิดขึ้น บางท่านบอกว่าพอเพียงคือประหยัด แต่ประหยัดไม่ได้บอกว่า ตระหนี่ถี่เหนียว คำว่าทางสายกลาง หมายความว่า ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ใช้เงินเกินตัว แต่ก็ไม่ใช่ว่าประหยัด จนไม่ใช้จ่ายเงินเลยก็ไม่ถูกต้องอีก การใช้จ่ายแบบทางสายกลางก็คือว่า การใช้เงินอย่างเหมาะสมกับอัตภาพของเรา ศักยภาพของเรา รายได้ของเรา และเหมาะสมกับสถานการณ์ ความจำเป็นรวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วย

การพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นในช่วงทุกขณะ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ เราไม่รู้ว่าจะรุ่งนี้ดอกเบี๋ยจะขึ้นเท่าไร ราคาน้ำมันขึ้นลงตลอดเวลา รายได้ของเราก็อาจจะขึ้นลงด้วย เราอาจจะต้องออกจากงาน เศรษฐกิจพอเพียงบอกว่า ไม่ใช่สมดุลหรือคิดเฉพาะวันนี้เท่านั้น รุ่งนี้ มะรืนนี้ เดือนข้างหน้า ปีข้างหน้า มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะฉะนั้นต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ก็นำมาสู่เรื่องกลยุทธ์เรื่องการออม เรื่องการสร้างหลักประกันทางสังคมต่างๆ

สมดุลทางด้านสังคม ถ้าจะบอกได้ว่าเราใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เราก็ต้องมีความสมดุลทางด้านสังคมด้วย เช่น ต้องไม่ใช่คนเห็นแก่ตัว เศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่ความรู้สึกสามัคคี ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ ในสังคมต้องไม่มีใครเอารัดเอาเปรียบกัน ทุกคนช่วยเหลือกัน แบ่งปันกันทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ และกำลังความรู้ การใช้จ่ายเงินทองเมื่อสมดุลทางเศรษฐกิจก็ต้องคำนึงถึงการใช้จ่ายเพื่อสร้างสมดุลทางสังคมให้เกิดขึ้นด้วย ถึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ความสมดุลทางสังคมต้องเริ่มจากการให้ **คนที่พอแล้วจะรู้จักการให้ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่** ช่วยเหลือ มีน้ำใจ แบ่งปัน คนที่ได้รับการแบ่งปันก็จะนึกถึงบุญคุณของผู้ให้ มีความรู้สึกเป็นมิตร หากขัดสน

จนคิดจะแย่งชิงจากผู้อื่นในสังคมก็จะระงับยับยั้งชั่งใจไว้ได้ ผู้ให้ก็มีความสุขจากการให้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ สร้างความสมดุล ให้เกิดขึ้นในสังคม สร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นได้ในสังคม ชุมชนเข้มแข็ง จะเกิดขึ้นได้ ในชุมชนจึงต้องมีความสามัคคี ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ ชุมชนต้องมีการแบ่งปันกัน ช่วยเหลือกันเวลาตกทุกข์ได้ยาก

สมดุลด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร การจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เช่น ไม่ตัดไม้ทำลายป่า เราจำเป็นต้องรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อม เพราะทุกอย่างที่เราเป็น เราใช้ เรามี มาจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ถ้าเราไม่รักษาไว้ให้ใช้ได้นานๆ เราจะอยู่อย่างไร เราต้องเห็นความจำเป็นของการอยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล ไม่ทำร้าย ไม่ทำลาย ไม่เบียดเบียน องค์การสหประชาชาติตระหนักให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายความว่า การพัฒนาต้องสามารถทำให้คนรุ่นต่อไปดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในระดับเดียวกันกับคนรุ่นปัจจุบัน แต่ในความเป็นจริงเราทำได้ไหม ในปี พ.ศ.2504 ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนา เรามีป่าไม้ครอบคลุม ทั่วประเทศประมาณ 74 เปอร์เซ็นต์ ในการประเมินแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 ตอนนั้นป่าไม้เหลือเพียง 23 เปอร์เซ็นต์ เขาทำลายป่าไปหมดแล้วประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์

หลักเศรษฐกิจพอเพียงชี้ให้คำนึงถึงว่า ในการใช้จ่าย หรือดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในด้านต่างๆ ของแต่ละคน แต่ละองค์กรนั้น ให้พยายามรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อม ให้เกิดขึ้นในคราวเดียวกันด้วย จึงจะเรียกได้ว่า พอประมาณกับทรัพยากรที่มีอยู่ บนพื้นฐานของความรอบคอบ ตามหลักวิชาการ และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้วย ระหว่างการผลิต ถ้าทำลายสิ่งแวดล้อม ก็ถือว่า ไม่มีการผลิตอย่างพอเพียง จะรอบอกว่าทำไรก่อน ค่อยคิดทำไรนั้นสู่การปลูกป่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ไหม ไม่ได้ ระหว่างการผลิตก็ต้องรักษาสมดุลด้านสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน

ยกตัวอย่างในระดับบุคคล ในชีวิตของเราจนกระทั่งเราเรียนจบหรือแม้แต่ออกไปทำงานแล้ว เราเคยคิดบ้างไหมว่า การใช้ชีวิตของเราใช้กระดาษจำนวนมาก กระดาษมาจากต้นไม้ เราใช้ต้นไม้ไปกี่ต้น และในทางกลับกัน เราเคยปลูกต้นไม้กี่ต้นในชีวิตของเรา หลายองค์กร หลายโรงเรียน มีกิจกรรมปลูกต้นไม้เพื่อพ่อ เพื่อร่วมรักษาดูแลสิ่งแวดล้อม แต่ที่สำคัญคือ ต้องสร้างจิตสำนึกให้รู้ก่อนว่าทำไมต้องปลูกต้นไม้ ต้องเข้าใจก่อนว่า ต้นไม้ให้อะไรกับมนุษย์บ้าง ออกซิเจนที่เราสูดอากาศ มาจากไหน เบื้องต้นก็มาจากต้นไม้ ทุกคนเคยเรียนจากวิชาชีววิทยา เบื้องต้น

มีโฆษณาของหน่วยงานหนึ่ง เริ่มจากเด็กไปเก็บขวดน้ำเปล่า รวบรวมแล้วเอาไปขาย แล้วก็ได้เงินมาไปซื้ออาหาร ไปให้คุณปู่คุณย่า แล้วบอกว่า เด็กใช้ชีวิตพอเพียง กิจกรรมต่างๆ นี้ เสริมสร้างสมดุล ในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เริ่มจากให้รู้จักการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเริ่มจาก การจัดการขยะ แม้แต่ขวดน้ำ ถ้าเรามองเป็นขยะ เราก็โยนทิ้ง ถ้าเรามองเป็นสิ่งที่มีความค่า เอามาล้าง เอาไปเก็บรวบรวม เอาไปขาย ก็เป็นการเสริมรายได้ เพิ่มเงินค่าขนมให้กับเด็ก ทุกสรรพสิ่งมีค่าหมด อยู่ที่เราที่เรามองโลก

มีโรงเรียนหนึ่งเป็นเครือข่ายโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมกุฏเมืองราชวิทยาลัย อยู่ที่ยะยง เขาทำกิจกรรมเสริมสร้างให้เด็กรักสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มต้นที่เด็กก่อน ฝึกให้ใช้สิ่งของ อย่างให้เห็นคุณค่า สร้างความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เกิดขึ้น มีการจัดการโดยให้เด็ก นับชิ้นขยะที่ออกมาจากห้องเรียนทุกวัน แล้วมีตารางเปรียบเทียบของทุกห้องเรียน ทุกชั้นเรียน ในโรงเรียน แล้วแยกประเภทด้วย เพราะฉะนั้น เด็กเขาก็จะเริ่มรู้ว่า เขาควรใช้กระดาษ 2 หน้า เสร็จแล้วเขาก็ฝึกเก็บกระดาษไปชั่งขาย มีกิจกรรมในการรีไซเคิลขยะต่างๆ การปลูกฝังจิตสำนึก รักสิ่งแวดล้อม ต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก และผู้ใหญ่ก็ต้องทำเป็นตัวอย่าง

เรื่องสุดท้าย**สมดุลงานวัฒนธรรม** หากศึกษาพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องวัฒนธรรมจะพบว่า พระองค์ทรงเน้นย้ำมาโดยตลอดให้ปลูกฝัง เด็กและเยาวชนไทยให้เห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย เห็นประโยชน์และคุณค่าของ ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ที่สืบทอดต่อกันมา โดยเฉพาะ ในยุคปัจจุบันที่มีกระแสโลกาภิวัตน์ถ้าโถมเข้ามา การเสริมสร้างความพอเพียงทางวัฒนธรรม จะเป็น เสมือนภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ที่จะทำให้เด็กไทย คนไทย มีจุดยืนในชีวิต มีหลักคิด หลักปฏิบัติ ที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และพัฒนาตนเอง มีความแกร่งในความเป็นไทย เข้าใจในความเป็นสากล เพื่อให้อยู่รอดได้ในยุคโลกาภิวัตน์ ดำรงตนอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ต่างๆ

การปลูกฝังให้เด็กเยาวชน โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ ๆ มีภูมิคุ้มกันที่ดี และพร้อมรับ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรม ภายใต้โลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ มีความภูมิใจใน ความเป็นไทย เด็กควรจะต้องรู้จักรากเหง้า ประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของตนเอง ของครอบครัว ของสังคมไทย และของชาติ ของประเทศ รู้ที่มาที่ไป เหตุผลของการมีวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมต่างๆ ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยให้มีความสามัคคี จะได้รักชาติ เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ในชาติตน คิดถึงบุญคุณของผืนแผ่นดินไทย ตลอดจนรู้จักแยกแยะและเลือกรับวัฒนธรรมอื่นๆ ที่ไหลเข้ามาสู่ตนในยุคโลกาภิวัตน์ได้ว่าอะไรเป็นประโยชน์ อะไรเป็นโทษ อะไรเหมาะสม พอประมาณกับการใช้ชีวิตของแต่ละคนในสังคมไทย อะไรควรทำตาม อะไรควรละเว้น

หลักคิดเรื่องวัฒนธรรมพอเพียงจะทำให้คนไทย ชาติไทย สามารถยืนอยู่ได้อย่างมั่นคง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีสื่อข้อมูลต่างๆ โถมเข้ามาอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในโลกที่เกิดขึ้น เราจะอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี เราต้องมี**รากเหง้า** ต้นไม้ที่จะ สามารถต้านรับลมที่พัดมาแรงๆ ได้ โดยไม่ล้ม รากแก้วต้องหยั่งรากลึกลงไป ถ้าเป็นต้นหญ้าต้นอ่อน ลมพัดมาแรงที่เดียวก็ล้มเลยเพราะมีแค่รากฝอย ประเทศชาติจะอยู่ได้ เราต้องมีราก รากเหง้า รากแก้ว รากฝังลึกลงไป ซึ่งสิ่งนี้ก็คือความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย

เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องสังคม เรื่องสิ่งแวดล้อม โดยส่วนมากแล้วมักจะเหมือนกันทั่วโลก แต่เรื่องวัฒนธรรม เอกลักษณ์ไทยของเรา ไม่มีใครแย่งชิงไปจากเราได้ เราจะเป็นคนไทยที่มี ศักดิ์ศรีได้ เราต้องรู้ถึง ที่มาที่ไปของความเป็นชาติไทย รู้จักประวัติศาสตร์ชาติไทย รู้จักของที่มีค่า

ของชาติไทย อันได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาที่คำสอนฝังรากลึกอยู่ในวัฒนธรรมประเพณีไทยอย่างกลมกลืน และพระธรรมเป็นคำสอนที่มีค่าที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้คนไทยสามารถอยู่อย่างพอเพียงมาโดยตลอด และอยู่ร่วมกับคนต่างศาสนาต่างชาติพันธุ์ ต่างวัฒนธรรม ได้อย่างสันติสุข

โดยสรุปแล้ว เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ได้ทุกเรื่อง OTOP แบบพอเพียงก็มี แบบไม่พอเพียงก็มี กลุ่มล้งจะออมทรัพย์ก็เช่นเดียวกัน แบบพอเพียงก็มี แบบไม่พอเพียงก็มี เราต้องวิเคราะห์ว่าการดำเนินการ และผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับความพอเพียงหรือไม่ **วัดที่เหตุ** ใช้ความรู้กับคุณธรรมในการตัดสินใจ และการดำเนินการหรือเปล่า ใช้ความรู้ทางหลักวิชาอย่างรอบรู้รอบคอบหรือไม่ ความคิดและการกระทำอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน ไม่เบียดเบียนกัน มีการช่วยเหลือแบ่งปันกันหรือไม่ **วัดที่วิธีปฏิบัติคือความพอเพียงโดยตรง** ทำแบบพอประมาณ กับทรัพยากร ทุน ศักยภาพ ภูมิสังคม หรือไม่ มีเหตุมีผลไหม มีภูมิคุ้มกันความเสี่ยงไหม และสุดท้ายวัดที่ผลว่ามีการจัดการให้เกิดความก้าวหน้าอย่างสมดุลและความสามารถที่จะพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้านไหม

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น

ทฤษฎีใหม่มี 3 ชั้น ส่วนมากเวลาคนพูดถึงเศรษฐกิจพอเพียง มักจะนึกถึงทฤษฎีใหม่ ชั้นที่ 1 โดยเฉพาะด้านเกษตรเท่านั้น แต่ที่จริงแล้ว ทฤษฎีใหม่ซึ่งเป็นตัวอย่างภาคปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีอยู่ 3 ขั้นตอน คือ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เทียบได้กับเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เป็นการจัดการทรัพยากรที่แต่ละคนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อแต่ละคนจะสามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เวลาพูดถึง ทฤษฎีใหม่ ส่วนมากมักจะคิดถึงตัวอย่างเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นตัวอย่างของการใช้ทฤษฎีใหม่ในภาคเกษตร ในชนบท เพราะเกษตรกรรมมีพื้นดิน เขามีน้ำ ทั้งน้ำฝน ทั้งน้ำบาดาล ทั้งน้ำบ่อ เขามีพืชพันธุ์ที่เขาปลูกในพื้นดินของเขา เขามีสัตว์เลี้ยงต่างๆ จึงเป็นตัวอย่างในการจัดการทรัพยากรที่แต่ละคนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างยั่งยืน เพราะเป็นการจัดการอย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และนำความสุขมาให้ด้วย

ในกรณีคนอาศัยอยู่ในเมือง ก็มีงานวิจัยโดยคณะอาจารย์ที่ธรรมศาสตร์ เรื่องการใช้ชีวิตพอเพียงของคนในเมือง โดยมีตัวอย่างวินมอเตอร์ไซด์ แม่ค้าขายผักในตลาด คนต่างๆ เหล่านี้สามารถใช้ชีวิตอย่างพอเพียงได้ ยกตัวอย่างเช่น แม่ค้าขายผักในตลาดในเมือง ก็สามารถดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงได้ โดยแม่ค้าแต่ละคนรักษาความสมดุลทางเศรษฐกิจ โดยพิจารณาว่า ซื้อมาเท่าไร มีต้นทุนเท่าใด การตั้งราคาสินค้าก็ไม่ให้ต่างกันมากนักกับรายอื่นๆ ในตลาดเดียวกัน ไม่สูงเกินไป และไม่ต่ำเกินไป ให้พอมีกำไรและเงินออมบ้างพอประมาณ บางส่วนเก็บไว้สำหรับซื้อผักพรวนี้ บางส่วนเก็บไว้ใช้เก็บกักแบ่งปันสังคม ด้านสังคม แม่ค้าขายผักส่วนมาก ไม่ใช่ขายเฉพาะตัวเอง คนเดียวก็มีเพื่อนขายผักด้วยกัน ไม่เบียดเบียนเอาเปรียบแม่ค้าคนอื่น บางทีก็ปรึกษา

หารื้อกัน บางคนไปซื้อผักจากที่หนึ่งมาถูก ซื้อมาแล้วก็แบ่งปันกันขาย เพราะว่าบางคนอาจจะไปได้ต้นหอมอีกที่หนึ่งมาถูกก็ได้ เขาก็มีกลุ่มของเขา

การรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อม ก็โดยทำการค้าขายโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เลือกซื้อขายสินค้าที่สะอาด ปราศจากสารเคมีตกค้าง หมั่นรักษาความสะอาดของสินค้า ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดบริเวณสถานที่ตั้งขาย ไม่ทิ้งขยะเกลื่อนกลาด ไม่ใช่ว่าผักเสียแล้วก็เด็ดทิ้งโยนลงไปเลยบนถนนหนทาง มีการจัดการอย่างดี เก็บขยะอย่างดี เก็บไว้เพื่อเอาไปทำปุ๋ย ส่งให้กับเจ้าของสวนผักต่างๆ ในการรักษาสมดุลทางวัฒนธรรม แม่ค้าอาจรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม และรักษาจารณสมบัติในพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัยมานานเอาไว้ อย่างนี้ จึงกล่าวได้ว่า แม่ค้าขายผักก็พึ่งตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สมดุล 4 ด้านได้ด้วย เป็นการดำเนินชีวิตตามแนวทางทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เทียบได้กับเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เป็นการร่วมมือรวมกลุ่มกันของคนที่มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้แล้วในระดับต่างๆ เพื่อร่วมมือกันช่วยเหลือกันในกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่ม/องค์กร สหกรณ์ต่างๆ ธนาคารโคกระบือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มผลิตแม่บ้านต่างๆ เป็นต้น ยกตัวอย่าง แม่ค้าในตลาดอาจจะหารื้อกับแม่ค้าคนอื่น ๆ หาแหล่งสินค้าร่วมกัน รักษาความสะอาดของสถานที่ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างกันมากขึ้น

การรวมกลุ่มกันต่างๆ จะทำให้เกิดความสามัคคีขึ้น ในระดับท้องที่ที่ไม่ใช่เฉพาะชนบทเท่านั้น ในตลาดก็สามัคคีกัน เวลารวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน ก็เกิดการเรียนรู้ที่จะทำงานกับผู้อื่น เรียนรู้ที่จะต้องอดทนต่อการกระทบกระทั่งกัน เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เมื่อเราเรียนรู้ว่า ใครเก่งอะไร ใครไม่เก่งอะไร ก็เกิดการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บันประกอบการณ์ บันสิ่งที่เราสามารถทำได้ดี แบ่งปันทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ ให้กำลังใจก็เป็นการแบ่งปัน ความสามัคคีก็จะเกิดขึ้น นี่เป็นการสร้างชุมชน สร้างองค์กร สร้างกลุ่ม ตามแนวทางทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เพื่อสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในชุมชน ในสังคม

ยกตัวอย่าง กองทุนสัจจะออมทรัพย์ที่ดีในแต่ละชุมชน ต้องมีกองทุนสวัสดิการ แล้วไม่ใช่สวัสดิการ เฉพาะสมาชิกของกองทุนเท่านั้น ต้องแบ่งส่วนหนึ่งช่วยเหลือคนในชุมชนที่ยังยากจน ขาดแคลน ที่ยังไม่พอเพียง ยังพร่องอยู่ คนในแต่ละชุมชนจะรู้ว่าใครเป็นคนจนในชุมชนของเขา ภาครัฐจากข้างนอกเข้าไปบอกไม่ได้ว่าต้องแบบนั้นถึงจะจน แต่ละภูมิภาค แต่ละภูมิประเทศ สภาพความยากจนจะแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นชุมชนที่พอเพียง กวัดที่มีการมีกองทุนสวัสดิการ ที่แบ่งส่วนหนึ่งมาดูแลคนยากคนจน คนด้อยโอกาส ในสังคมนั้นด้วย ถึงจะบอกได้ว่าชุมชนนั้นได้สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 เป็นความร่วมมือกันในระดับเครือข่าย หรือเป็นการขยายเครือข่าย ความร่วมมือออกไปสู่ภาคส่วนอื่นๆ เช่น เครือข่ายกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เครือข่ายสันติอโศก หรืออย่างการสร้างเครือข่ายข้าว สำนึกรักบ้านเกิดของดีแท้ เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อย่างที่จังหวัด

บุรีรัมย์ผลิตข้าวปลอดสารพิษ นำมาแลกเปลี่ยนสินค้ากับเครือข่ายมณฑลที่จังหวัดนครศรีธรรมราช หรือชุมชนอาจจะมีการแลกเปลี่ยน ทำงานร่วมมือกันกับองค์กรธุรกิจเอกชน บริษัทน้ำมัน บริษัท ต่างๆ มูลนิธิ ภาครัฐ เป็นความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม องค์กรต่างๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจ พอเพียงแบบก้าวหน้าหรือ ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 3

ยกตัวอย่าง เชื้อนป้าสกลสิทธิ์ก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เพราะเชื้อนป้าสกลฯ ทำให้น้ำไม่ท่วม กทม. นั่นคือ ด้านผล น้ำไม่ท่วม กทม. อุตสาหกรรมก็ใช้น้ำได้ ภาคเกษตรก็ใช้น้ำได้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย เกิดความสมดุลหลายๆ ภาคส่วน ด้านเหตุ คือ กระบวนการสร้าง เชื้อนก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียง กว่าสร้างเชื้อนนี้เสร็จ ก็ผ่านหลายรัฐบาล และใช้งบในการสร้าง ถูกมากเปรียบเทียบกับเชื้อนอื่นๆ เมื่อคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายต่อหน่วยลูกบาศก์เมตรแล้ว และ ก็เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ผู้คนในพื้นที่ๆ ถูกโยกย้ายไปก็ไม่กลับมาประท้วง มีหน่วยงานเข้าไปช่วยเหลือในการหาที่ดินใหม่ให้กับเขาอย่างยุติธรรม รัฐบาลรับช่วงต่อการ ก่อสร้างกันมาอย่างสามัคคีไม่ยกเลิกโครงการกลางคัน นักวิชาการด้านต่างๆ ก็มาช่วยกันให้เกิดความ รอบคอบในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านป่าไม้ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ต่างๆ เชื้อนป้าสกลสิทธิ์จึงถือเป็น ตัวอย่างหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

ทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น จึงเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทั้งหมดต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาคนให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างพอเพียง

หลักพอเพียงเป็นหลักการพัฒนาคน

หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการพัฒนาคน เป็นเรื่องการพัฒนามนุษย ซึ่งในวโรกาสที่ท่านโคฟี อันนัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อม กราบบังคมทูลถวายรางวัลเกียรติยศ "รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์" เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 เป็นครั้งแรกที่ องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้มี รางวัลนี้ขึ้นมา แล้วก็เป็นครั้งแรกที่ได้มีการมอบให้กับบุคคลในโลก ก็คือ ถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็มีการกล่าวถึงเหตุผลทำไมถึงมอบรางวัลนี้ คำกล่าวนี้ ภาษาอังกฤษเขาเรียกว่า Citation ซึ่งมีอยู่ 3 ท่อน โดยท่อนกลางกล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า

"ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้ทรงมุ่งมั่นบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตที่ดีของปวงชนชาวไทยอยู่เป็นนิจศีล อย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลา เป็นที่ประจักษ์แก่ สายตาชาวโลกจึงต่างกล่าวขานพระนามพระองค์ว่า ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนา"

"ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท มีพระราชหฤทัยเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาต่อพสกนิกร ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส โดยไม่ทรงแบ่งแยก สถานะ ศาสนา ชาติพันธุ์ หรือหมู่เหล่า ทรงสดับ รับฟังปัญหาความทุกข์ยากของราษฎร และพระราชทานแนวทางการดำรงชีพ เพื่อให้ประชาชน ของพระองค์สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน"

เลขาธิการโคฟี อันนัน ได้ถอดความหมาย ของพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า "เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" ออกมาว่า ทำให้คนไทย ทุกคนหรือส่วนมากสามารถ ดำรงชีวิตได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาคน เพราะเน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์และความยั่งยืนของการพัฒนา ให้ความสำคัญต่อเรื่อง ความอยู่ดีมีสุขมากกว่าความมั่งคั่ง และเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และการใช้คุณธรรมนำความรู้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการพัฒนาคน ไม่ใช่เรื่องการสร้างตึก ไม่ใช่เรื่องการพัฒนาถนน เพราะคนที่เป็นผู้ที่สร้างสิ่งแวดล้อมของเขาให้เกิดความพอเพียงได้ ด้วยการรักษาความสมดุลในชีวิต ของแต่ละบุคคล แต่ละชุมชน แต่ละองค์กร และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้

เศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นเรื่องการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพแข็งแรง มีความรู้และความคิดสร้างสรรค์ และสำคัญที่สุดมีการอนุเคราะห์แบ่งปันผู้อื่น มีศีลธรรม ไม่ก่อความเดือดร้อน เบียดเบียน เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น และมีการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้มีจิตเป็นสมาธิ ตั้งมั่นเป็นหนึ่ง เพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และใช้สติปัญญา ไปในทางที่ถูกต้อง เมื่อแต่ละคนมีคุณภาพที่ดี ก็เป็นการพัฒนาชุมชน สังคมให้ดีขึ้นไปด้วยเช่นกัน

การพัฒนาคนให้ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นการ ปลูกฝังคุณค่าของความเป็นคน การคิดให้ถูก พุดให้ถูก ปฏิบัติให้ถูก อย่างมีสติและใช้ปัญญาไป ในทางที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มทางเลือกและพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ให้สามารถอยู่อย่างพออยู่ พอกิน อิ่มสุขตัวเองและครอบครัวได้โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างสงบสุข โดยมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมพอเพียง และอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล และยั่งยืน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนา ที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และ ปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ พอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูจะสอน ให้เด็กรู้จักพอ ครูจะต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีสติในการเลือกรับข้อมูลต่างๆ ที่เข้ามา รู้จักเลือกรับและรู้จักต่อยอด องค์ความรู้ที่มีอยู่ หมั่นศึกษา เพิ่มพูนความรู้ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ก้าวกระโดด ในการเลือกรับ ข้อมูลนั้น ต้องรู้จักพิจารณาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รู้จักแก้ไขปัญหอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา จะได้รู้จัก และเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพ และผลจากการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ และระมัดระวัง เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อน คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุล

ทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยมความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก การกระทำของตนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น สำคัญคือครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้อาจเกิดขึ้นได้ ครูต้องโดยใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน

นอกจากนี้ ในการส่งเสริมให้นำหลักปรัชญาไปใช้ในสถานศึกษาต่าง ๆ นั้น อาจจะใช้วิธี **"เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา"** ตามหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า สำคัญที่สุดครูต้องเข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน โดยเข้าใจว่าแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวคิดที่สามารถเริ่มต้นและปลูกฝังได้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น กิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การกำจัดขยะในโรงเรียน การสำรวจทรัพยากรของชุมชน ฯลฯ

ก่อนอื่น ครูต้องเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี โดยกลับมาพิจารณาและวิเคราะห์ดูว่า ในตัวครูนั้นมีความไม่พอเพียงในด้านใดบ้าง เพราะการวิเคราะห์ปัญหาจะทำให้รู้และเข้าใจปัญหาที่เกิดจากความไม่พอเพียง รวมทั้งควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหานั้น โดยการวิเคราะห์นี้ต้องดำเนินไปบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม โดยเฉพาะคุณธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในใจเด็กให้ได้ก่อน ผ่านกิจกรรมที่ครูเป็นผู้คิดขึ้นมา โดยครูในแต่ละโรงเรียนจะต้องมานั่งพิจารณาก่อนว่า จะเริ่มต้นปลูกฝังแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากจุดไหน ทุกคนควรมาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สามัคคีกันในการบวนการหารือ

หลังจากที่ครูได้ค้นหากิจกรรมที่จะปลูกฝังแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ครูควรจะต้องตั้งเป้าหมายการสอนก่อนว่าครูจะสอนเด็กให้รู้จักพัฒนาตนเองได้อย่างไร โดยอาจเริ่มต้นสอนจากกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ ที่สามารถเริ่มต้นจากตัวเด็กแต่ละคนให้ได้ก่อน เช่น การเก็บขยะ การประหยัดพลังงาน ฯลฯ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยที่ตนเองมีต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกในด้านต่างๆ 4 มิติ

ในส่วนของการเข้าถึงนั้น เมื่อครูเข้าใจแล้ว ครูต้องคิดหาวิธีที่จะเข้าถึงเด็ก พิจารณาดูก่อนว่าจะสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เข้าไปในวิธีคิดและในวิชาการต่างๆ ได้อย่างไร ทั้งนี้ อาจจัดกิจกรรมกลุ่มให้นักเรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ รู้จักแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของเด็กในแต่ละช่วงชั้น เช่น ในกิจกรรมการเก็บขยะเพื่อรักษาความสะอาดของโรงเรียนนั้น ครูอาจจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในแต่ละช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1 สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กช่วยกันเก็บขยะ

(ให้เด็กรู้หน้าที่ของตน ในระดับบุคคล)/ ช่วงชั้นที่ 2 สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กช่วยกัน เก็บขยะและนับขยะ (ให้รู้จักการวิเคราะห์และรู้ถึงความเชื่อมโยงของตนเองกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในโรงเรียน) / ช่วงชั้นที่ 3 สร้างกิจกรรมที่สอนให้เด็กรู้จักเชื่อมโยงกับชุมชนภายนอกรอบ ๆ โรงเรียน เช่น สร้างกิจกรรมที่สอนให้เด็กรู้จักแบ่งแยกขยะ ร่วมมือกับชุมชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ ที่โรงเรียนและชุมชนของเขาตั้งอยู่ด้วย

กิจกรรมทั้งหมดนี้สำคัญคือต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยสถานศึกษา ควรตั้งเป้าให้เกิดการจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง สอดแทรกเข้าไปใน กระบวนการเรียนรู้ สอนให้เด็กพึ่งตนเองให้ได้ก่อน จนสามารถเป็นที่พึ่งของคนอื่น ๆ ในสังคม ได้ต่อไป

การจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำเนินการได้ใน 2 ส่วน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา และส่วนที่เป็นการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งส่วนที่ 2 นี้ ประกอบด้วย การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักสูตรและสาระเรียนรู้ในห้องเรียน และประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในระยะแรก ได้เริ่มจากการไปค้นหา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะ และการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณกับศักยภาพของนักเรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้ง เช่น เด็กช่วงชั้นที่ 2 ทำสภกรณ์ได้ เด็กช่วงชั้นที่ 4 ดูแลสิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริมให้ใช้ความรู้ อย่าง รอบคอบระมัดระวัง ฝึกให้เด็กคิดเป็นทำเป็นอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันส่งเสริมให้เด็กทำงาน ร่วมกับผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบ ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มีวินัย มีสัมมาคารวะ ปฏิบัติกิจดีสำนึกรักษาสีสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ สอนให้ผู้เรียน ยึดมั่นในหลัก ศีลธรรม พัฒนาคนให้เขารู้จักทำประโยชน์ให้กับสังคมและช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และ ตัวกิจกรรมเองก็ต้องยั่งยืน โดยมีภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆ ถึงจะเปลี่ยนผู้อำนวยการ แต่กิจกรรม ก็ยังดำเนินอยู่ อย่างนี้เรียกว่า มีภูมิคุ้มกัน

การค้นหาตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ก็เพื่อให้มีตัวอย่างรูปธรรม ในการสร้างความเข้าใจภายในวงการศึกษาว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงหมายความว่าอย่างไร และสามารถนำไป ใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างไรบ้าง หลังจากนั้น ก็ส่งเสริมให้บูรณาการการเรียนรู้ผ่าน กิจกรรมเหล่านี้ เข้าไปในการเรียนรู้สาระต่างๆ บูรณาการเข้ากับทุกสาระเรียนรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ เพื่อทำให้เกิดสมดุลทางสิ่งแวดล้อม บูรณาการเข้ากับวิชาคณิตศาสตร์ ในการสอนการคำนวณที่มีความหมายในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง หรือบูรณาการเข้ากับสาระภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สุขศึกษา พลศึกษา การงานอาชีพ เทคโนโลยีต่างๆ ได้หมด นอกเหนือจากการสอนในสาระหลัก คือในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม เท่านั้น

สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์ให้ทุกช่วงชั้นเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถประยุกต์ใช้ได้ แต่ถ้ามาตรฐานเรียนรู้ของทุกช่วงชั้นเหมือนกันหมดก็จะมีปัญหาทางปฏิบัติ จึงต้องกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเรียนการสอนของแต่ละช่วงชั้น และแต่ละชั้นปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กพึ่งตนเองได้ หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว เช่น ประถม 1 ช่วยเหลือคุณพ่อคุณแม่ล้างจานชาม เก็บขยะไปทิ้ง กวาดบ้าน จัดหนังสือไปเรียนเอง แปะบันลึงของให้เพื่อน กินอาหารให้หมดจาน ประถม 2 วิเคราะห์รายจ่ายของครอบครัว จะมีเป็นตารางกรอกค่าใช้จ่ายต่างๆ ของครอบครัว คุณแม่ซื้ออะไรบ้าง คุณพ่อซื้ออะไรบ้าง เด็กจะได้รู้พ่อแมหาเงินมายากแค่ไหน เช่น ยาสีฟันหลอดละ 46 บาท จะต้องไม่เอามามีบเล่น จะต้องสอนให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งของ ให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของเงินทอง จะได้ฝึกนิสัยประหยัด ครอบครัวมีรายได้และรายจ่ายเท่าไร เด็กจะได้ฝึกจิตสำนึกและนิสัยพอเพียง มีหลายโรงเรียนทำแล้ว ประถม 3 สอนให้รู้จักช่วยเหลือครอบครัวอย่างพอเพียง และรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น มีส่วนร่วมสร้างครอบครัวพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 2 ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในโรงเรียน สามารถวิเคราะห์วางแผนและจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียน และชุมชนใกล้เคียง โดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในโรงเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน และเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สามารถสำรวจและวิเคราะห์ความพอเพียงในระดับต่างๆ และในมิติต่างๆ ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในชุมชนใกล้เคียง เห็นคุณค่าของการใช้หลักพอเพียงในการจัดการชุมชน และในที่สุดแล้วสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ในที่สุด

ช่วงชั้นที่ 4 เตรียมคนให้เป็นคนที่ดีต่อประเทศชาติสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ต้องเริ่มเข้าใจความพอเพียงระดับประเทศ และการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ หรือการศึกษาสถานการณ์สิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างไร แยกแยะหรือสามัคคี เป็นต้น

ขณะนี้คณะทำงานขับเคลื่อนด้านการศึกษาและเยาวชน ทำงานร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ และอีกหลายหน่วยงาน **วิสัยทัศน์ของการขับเคลื่อน คือ สานเครือข่าย ขยายความรู้ ควบคู่ประชาสัมพันธ์** เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักฯ และให้บุคลากรด้านการศึกษาสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการสู่การเรียนการสอนในทุกกลุ่ม

สาระการเรียนรู้ของทุกระดับได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม ตลอดจนผู้บริหารสามารถนำหลักๆ ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุข

ส่งท้าย

ถ้าคนไทยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่ความพอเพียงมากขึ้นเท่าใด สังคมไทยก็จะมี ความพอเพียงมากยิ่งขึ้น เพราะคนไทยแต่ละคน จะสามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ยิ่งยืนยันว่ามีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ยิ่งยืนยันแล้วว่าทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมสามารถหลงเหลือไปถึงคนรุ่นหลังได้ ยิ่งยืนยันคือสังคมไทยมีความเข้มแข็งและสามัคคี ยิ่งยืนยันคือเศรษฐกิจไม่ต้องเกิดวิกฤตซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า ยิ่งยืนยันคือมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เราสามารถภาคภูมิใจได้

ถาม & ตอบ

1. เราจะจัดการการเรียนรู้ตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไร

คำตอบ ใช้หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เน้นให้เด็กคิดเป็นทำเป็นอย่างพอเพียง จะจัดการเรียนรู้อย่างไรให้เด็กใช้ชีวิตอย่างพอเพียงได้ ต้องเริ่มจากการสอนให้เด็ก คิดเป็นอย่างพอเพียง ต้องกระตุ้นให้เด็กคิดเป็น เช่น ในการสอนสาระการงานประกอบอาชีพ มาถึงครูก็สอนให้เด็กทำไข่เค็มเลย อย่างนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง ครูควรสอนให้เด็กคิดก่อนว่า ในบรรดาอาหารต่างๆ เธอคิดว่าชุมชนของเรามีผลผลิตอะไรบ้างที่สามารถนำมาทำอาหารเก็บไว้กินได้นานๆ ต้องเริ่มจากการสอนให้เด็กคิดเป็นอย่างพอเพียงก่อน โดยเริ่มจากต้องให้รู้จักตัวเองและรู้จักชุมชน เช่น "หมู่บ้านเราเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่เยอะ เราน่าจะทำไข่เค็ม" กระบวนการนี้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เด็กจะต้องฝึกการเรียนรู้ว่า ชุมชน หมู่บ้านมีการเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่เยอะ มีไข่เหลือขายไม่หมด **เมื่อรู้ตน รู้ชุมชน ก็จะรู้จักการตัดสินใจที่พอประมาณ** แต่ถ้าเด็กบอกว่ามีผักเยอะครูก็ต้องปรับตัวให้ทัน อาจต้องเปลี่ยนเป็นการสอนทำผักดองแทน

ในการสอนส่วนมาก เรามักจะลืมนสอนข้อเบื้องต้นว่า ทำอย่างไรจะให้เด็กรู้จักตัวเองก่อน แล้วก็รู้จักชุมชนของตนเองด้วย จึงจะพอประมาณได้ ต้องพอประมาณทั้งปัจจัยภายใน (พอประมาณกับตัวเองกับครอบครัว) และปัจจัยภายนอก (พอประมาณกับสิ่งแวดล้อมพอประมาณกับชุมชน) หลังจากนั้น ก็ต้องสอนให้เก็บข้อมูลเป็น วิเคราะห์เป็น เพื่อตัดสินใจได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล มีภูมิคุ้มกันสอนให้เด็กคิดว่าแล้วจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมระหว่างกระบวนการการผลิตหรือเปล่า ในกระบวนการนี้เด็กก็จะคิดเป็นและทำเป็นอย่างพอเพียง ตลอดจนสามารถนำหลักคิด หลักปฏิบัติไปปรับใช้เป็นและพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ ฉะนั้น การสอนให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ครูต้องใจเย็น มีความเพียรอดทน มีจิตวิญญาณครูที่จะสอนคนให้เป็นคนที่มีคุณค่า

หรือแม้แต่ในหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) ครูสอนฝึกงานอาชีพ เช่น การทำเข็มกลัด สอนให้ทำเข็มกลัด แต่ไม่ได้สอนให้ผู้เรียนคิดก่อนว่าเขาชอบทำเข็มกลัดไหม ทำเสร็จแล้วจะเอาไปขายที่ไหน จะขายราคาเท่าไร รู้วิธีคำนวณต้นทุนหรือไม่ การทำงานต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะให้ทำจริง วางแผนว่าสินค้าแต่ละอย่างผลิตเสร็จแล้วจะไปขายที่ไหน กศน. ต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักการทํานาย การคิดค่าแรง ค่าเสื่อมราคาต่างๆ ด้วย จะได้สร้างสมดุลทางด้านเศรษฐกิจได้ สรุปคือต้องปลูกฝังให้ รู้จักตนเอง คือพอประมาณ และรู้จักสภาวะแวดล้อม เช่นจะต้องรู้จักว่าจะไปขายได้ที่ไหน และสามารถวิเคราะห์หลักการทํานายที่อย่างไร ตั้งราคาที่เหมาะสม ต้องคำนวณอย่างไร จะทำอย่างไรให้เด็กที่เรียนเศรษฐกิจพอเพียงแล้วออกจากห้องเรียน จะต้องมีความสามารถพึ่งตนเองทางด้านความคิด ทักษะ ความรู้ มีเพื่อนร่วมทาง (เครือข่าย เรียนรู้) เมื่อพึ่งตนเองได้แล้ว ก็ต้องปลูกฝังจิตสำนึกให้รักสิ่งแวดล้อม ให้เขาทำตัวเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ด้วย อย่างนี้ถึงจะครบถ้วนกระบวนการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียง

2. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้นำสถาบันศาสนาเข้ามาร่วมขับเคลื่อนด้วยหรือไม่

คำตอบ จริงๆ แล้ววัดเขาอยู่อย่างพอเพียงอยู่แล้ว ศาสนาพุทธสอนให้คนอยู่อย่างพอเพียงที่สุด การปฏิบัติตนตามแนวทางศีล สมาธิ ปัญญา ตามเส้นทางของอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความพอเพียงอย่างแท้จริง พระอรหันต์ผู้ปฏิบัติจนถึงที่สุดแห่งทุกข์ทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ที่พอที่สุด และเข้าใจความพอเพียงมากที่สุด ท่านจึงเป็นผู้ให้ ผู้อนุเคราะห์ผู้เกื้อกูลโลก

สังคมไทยโดยทั่วไป โดยเฉพาะในชนบท อยู่อย่างพอเพียงอยู่แล้ว คือโลกภายนอกปัจจัยภายนอกเข้าไปทำลาย เช่น กองทุนหมู่บ้านเข้าไปทำลายความพอเพียงหรือเปล่า จนเกิดเรื่องหนี้ ซึ่งเกิดจากการกระตุ้นให้เกิดความอยากใช้จ่ายกระตุ้นให้คนกู้เงินมาแล้วก็ใช้จ่ายอย่างไม่พอเพียง องค์กรศาสนาทุกศาสนาสอนเรื่องการบริโภคอย่างพอประมาณ การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ รักษาสมดุลในสังคม สมดุลทางด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทางค่านิยมและคุณธรรมที่เกิดขึ้นก็เพราะขาดความพอเพียง ทำอะไรก็ไม่พอประมาณ ไม่ตั้งอยู่บนหลักเหตุผลหลักผล และไม่คิดถึงเรื่องการสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นเรื่องของอนาคต เป็นเรื่องความเสี่ยง

3. อาจารย์สอนเด็กเรื่องความพอเพียง แต่ในขณะเดียวกัน โรงเรียนก็นำน้ำอัดลมมาขาย แล้วจะพอเพียงได้อย่างไร

คำตอบ หลักการทรงงานของพระองค์ท่านเน้นการแก้ปัญหาจากจุดเล็ก หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักพัฒนามนุษย์ เริ่มจากการพัฒนาที่จิตใจ ถ้ามีน้ำอัดลมมาขาย แต่เด็กมีความรู้ว่ามีประโยชน์หรือเปล่า เงินที่ไปขอพ่อ แม่ หามายากลำบากแค่ไหน เด็กก็อาจไม่ซื้อ น้ำอัดลมก็ได้ เหมือนตัวเรามีของขายทั่วไปเราไม่ซื้อก็ได้ ไม่ได้อยู่ที่ว่ามีของขายเยอะเกินไป เป็นเรื่องหลักคิด หลักปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น ให้ใช้เงินเป็น โรงเรียนถึงจะขายโค้ก แต่ถ้าเขา

รู้ว่าเงิน 8 บาทกว่าพ่อแม่จะหามาได้ 8 บาท เขาสามารถซื้อนม หรือเก็บให้หนัง เก็บไว้ใช้ในสิ่งที่เกิดประโยชน์ ถ้าเราสามารถปลูกฝังเขาได้ ถึงของขายจะเยอะก็ไม่เกี่ยว **ต้องฝึกสอนให้เด็กรู้จักตัวเองรู้ว่าสถานะครอบครัว** จากผลงานประกวดความเรียง "ตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงที่ข้าพเจ้ารู้จัก" คนที่ได้รางวัล เขาบอกว่าเขาใช้หนังสือเรียน กับเสื้อของพี่สาวมาทุกปี เขาไม่อาย เขาภูมิใจว่าเขาได้ใช้ชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เราต้องปลูกฝังให้คนคิดแบบนี้ เขาก็จะมีภูมิคุ้มกันและใช้ชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ได้อย่างมีความสุข ต้องไปปลูกฝังให้เด็กคิดอย่างพอเพียงก่อน ถ้าเขารู้จักตัวเองเห็นคุณค่าของเงินของเขาก็จะใช้เงินเป็นมีวินัยในการใช้จ่ายเงิน **หลักเศรษฐกิจพอเพียงคือหลักคิด หลักปฏิบัติเป็นเรื่องของคน แก้ปัญหาจากจุดเล็ก คือแก้ที่ใจคนก่อนที่จะไปคิดแก้ระบบใหญ่**สั่งให้รัฐบาลเลิกผลิตโค้กได้ไหม พระองค์ท่านทรงชี้แนะให้แก้ปัญหาคือจุดเล็ก แล้วเราจะทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ให้เกิดขึ้นได้

4. มีแนวทางอย่างไร ที่จะทำให้สถานศึกษาสร้างการขับเคลื่อนไปสู่ชุมชนอย่างยั่งยืนได้

คำตอบ ระเบิดจากข้างใน ต้องเริ่มที่ ผู้อำนวยการ ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และตัวเด็กนักเรียนเอง แต่กรุณาอย่าสั่ง มิฉะนั้นจะกลับกลายเป็นการทำลายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเมื่อใดที่สั่ง เขาก็จะไม่ได้ทำด้วยใจ ควรจะเปิดโอกาสให้มีการระเบิดจากข้างใน มีความสนใจอยากที่จะค้นหาความรู้ ลองทำ มีเพื่อนร่วมทาง เรียนรู้ร่วมกัน ขยายเครือข่ายทำเป็นขั้นเป็นตอน พระองค์ท่าน ตรัสเองว่า ครั้งหนึ่งก็พอ เศษหนึ่งส่วนสี่ก็ได้ การขับเคลื่อนจึงควรทำจากใจ ไม่ใช่ทำเพราะว่าเป็นคำสั่ง เพราะอาจจะไม่นำไปสู่ความยั่งยืน สังคมไทยมีคนที่พอเพียง ครูที่มีอุดมการณ์ ผู้ปกครองที่อยากให้การสนับสนุน ถ้าเราจะปลูกฝังเด็กให้ใช้ชีวิตพอเพียงหรือโรงเรียนไหนอยากนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ เพราะท่านเห็นคุณค่า มีความศรัทธาก็สามารถทำได้เลย โดยไม่ต้องรอคำสั่ง หรือนโยบาย

ภาคผนวก ข

แนวทางการประยุกต์ใช้
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่าง ๆ

แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่าง ๆ

โดย โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง

ตุลาคม ๒๕๔๙

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล/ครอบครัว

เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้ วิชาการและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล เพื่อจะได้มีความเกรงกลัวและละอายต่อการประพฤติผิดมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูล แบ่งปัน มีสติยังคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ก่อนที่จะตัดสินใจ หรือกระทำการใดๆ จนกระทั่ง เกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของควมมีเหตุมีผล พอเหมาะ พอประมาณกับสภาพ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์ แล้วเพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้ จนตนสามารถทำตนให้เป็นพึ่งของตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน

ชุมชนพอเพียง ประกอบด้วย บุคคล/ครอบครัวต่าง ๆ ที่มีความพอเพียงแล้ว คือ มีความรู้และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต จนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพ ในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชน อย่างมีเหตุผล โดยอาศัยสติ ปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต อดกลั้นต่อการกระทบกระทั่ง ขยันหมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน

ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จนกระทั่งสามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่างๆ

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับเกษตรกร

ได้แก่ เกษตรทฤษฎีใหม่

- ขั้นตอนที่ 1 เป็นแนวทางการจัดการพื้นที่เกษตรกรรมในระดับครอบครัว ที่สอดคล้อง สมดุลกับระบบนิเวศวิทยา เพื่อให้พออยู่ พอกิน สมควรแก่อัตภาพ ในระดับที่ประหยัด และเลี้ยงตนเอง/ครอบครัว ได้
- ขั้นตอนที่ 2 การรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ ร่วมมือกันในการผลิต จัดการตลาด และ พัฒนาสวัสดิการของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เป็นการสร้างความสามัคคี ภายในท้องถิ่น และเตรียมความพร้อม ก่อนก้าวสู่โลกภายนอก
- ขั้นตอนที่ 3 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดหาทุน วิชาการ ความรู้ เทคโนโลยี จากธุรกิจเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน เอกชน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ มูลนิธิต่าง ๆ มาช่วยในการลงทุน และ พัฒนาคุณภาพชีวิต

โดยสรุป แนวพระราชดำริส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ และมีการ รวมกลุ่มกัน และเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปอย่างสมดุลกับ สภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นขั้นตอน โดยประยุกต์ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา และทรัพยากรด้านต่างๆ ที่มีอยู่อย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของคุณธรรม ความ ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และใช้สติปัญญา ในการตัดสินใจและดำเนินชีวิต

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับนักธุรกิจ

นักธุรกิจพอเพียง จะคำนึงถึงความมั่นคงและยั่งยืนของการดำเนินธุรกิจ มากกว่า การแสวงหาผลประโยชน์ระยะสั้น ฉะนั้นจึงต้องมีความรอบรู้ในธุรกิจที่ตนดำเนินการอยู่ และ มีการศึกษาข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีความ รอบคอบในการตัดสินใจในแต่ละครั้ง เพื่อป้องกันข้อบกพร่องเสียหายต่างๆไม่ให้เกิดขึ้น และ ต้องมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพ ไม่ผลิตหรือค้าขายสินค้าที่ก่อโทษ หรือสร้างปัญหาให้กับคนในสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความขยันหมั่นเพียร อดทน ในการพัฒนาธุรกิจ ไม่ให้มีความบกพร่อง และก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การปรับปรุงสินค้าและคุณภาพให้ทันกับความต้องการของตลาดและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และในขณะเดียวกัน ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม และระบบนิเวศวิทยา ในทุกขั้นตอนของ การดำเนินธุรกิจ โดยการรักษาสสมดุล ในการแบ่งปันผลประโยชน์ของธุรกิจในระหว่างผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียต่างๆ อย่างสมเหตุสมผล ตั้งแต่ผู้บริโภค พนักงาน บริษัทคู่ค้า ผู้ถือหุ้น และสังคมวงกว้าง รวมถึงสิ่งแวดล้อม

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ

มีแผนการบริหารจัดการประเทศ ที่ส่งเสริมให้บุคคล/ชุมชนต่างๆ มีวิถีปฏิบัติ มีความร่วมมือ และการพัฒนาในสาขาต่างๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินการตามแผนดังกล่าวอย่างรอบคอบ เป็นขั้นตอน เริ่มจากการวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียง โดยส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่ สามารถอยู่อย่างพอมีพอกิน และพึงตนเองได้ ด้วยมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และใช้สติปัญญา ในการตัดสินใจและดำเนินชีวิต พร้อมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ จากหลากหลายภูมิสังคม หลากหลายอาชีพ หลากหลายความคิด ประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจ และรู้ความเป็นจริง ระหว่างกันของคนในประเทศ จนนำไปสู่ความสามัคคี และจิตสำนึกที่จะร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าไป อย่างสอดคล้องสอดคล้องกับสถานการณ์ความเป็นจริงของคนในประเทศ อย่างเป็นขั้นเป็นตอนเป็นลำดับๆ ต่อไป

